

Plus

Proletari din toate țările, uniți-vă!

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

ANUL IV

4 (34)

aprilie
1969

lei 3

FATA DIN POVESTE

ION VLASIU

DIN SUMAR:

- EDUCAȚIA INTEGRĂRII SOCIALE
- INIȚIATIVA ȘCOLII, DAR ȘI A FAMILIEI
- CULTURĂ ȘI MEMORIE
- FACULTATEA METAFORICĂ INFANTILĂ
- CĂRȚILE COPILĂRIEI
- CONSEMNĂRI NECESARE: „E APRILIE, NU MAI“
- CUVINTE MEMORABILE
- CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI — Anchetă —
- ACTIVITATEA DIRIGINTELUI
- AUTORITATEA PĂRINȚILOR
- RELAȚIA PROFESOR-ELEV — microanchetă
- TRIBUNA „COLOCVII“ ● CRONICI

LIDERUL SPONTAN ȘI GRUPUL ȘCOLAR

Cercetările sociologice privind grupurile mici, efectuate în mediul școlar, oferă educatorilor indicații utile în vederea îmbunătățirii muncii lor cu elevii, a îndeplinirii cu mai multă eficiență a sarcinilor instructiv-educative. Aceste indicații dau educatorilor posibilitatea de a folosi o gamă, mai largă decât înainte, de mijloace, nu numai directe, ci și indirecte, de influențare a elevilor, pentru a se obține rezultate mai bune la învățătura de întregul grup școlar, pentru îmbunătățirea conduitei elevilor, pentru întărirea coeziunii colectivului.

Cunoașterea structurii de grup a clasei, a grupurilor spontane, a relațiilor dintre ele și dintre acestea și grupul școlar care este clasa, a influenței lor pozitive și negative poate fi convertită în acțiuni educative de mare eficiență (A se vedea articolul precedent, „Colocvii“, Nr. 31/969). Tot așa, pot fi puși în slujba realizării idealului educativ și liderii acestor grupuri spontane.

În primii ani de școală, la clasele cu un singur cadru didactic, funcția de lider al grupului școlar o îndeplinește realmente învățătorul, pentru că, deși impus pe cale administrativă (lider formal), prin poziția sa, prin vîrstă, cunoștințe și prin prestigiul ce decurge din acestea, exercită o influență incontestabilă asupra grupului, care este cu atât mai puternică, cu cît, datorită calităților sale morale, reușește să trezească nu numai respectul elevilor, ci și afecțiunea lor. În școlile experimentale, situația se schimbă. Simpatia elevilor se poate îndrepta spre mai multe cadre didactice și, în acest caz, liderii, impuși și ei din afara grupului, au totuși într-o măsură mai mare, caracteristicile liderului spontan. Este posibil, totodată, ca elevii să prefere un singur cadru didactic, care să exercite o influență mai mare asupra lor decât colegii săi. Opțiunea elevilor conferă, de asemenea, acestui lider unele trăsături ale liderului spontan.

O dată cu apariția grupurilor spontane, neformale, în cadrul grupului școlar, situația privilegiată a cadrului didactic în acest grup poate fi zdruncinată; liderii acestor grupuri spontane sau unul dintre ei, care, din diferite motive, dobîndesc un ascendent asupra elevilor, pot deveni liderii reali ai clasei. Fenomenul este firesc și apariția lui nu trebuie pusă numaidecît pe seama eventualelor lipsuri pedagogice ale cadrului didactic. Prin clasa a III-a și a IV-a, elevii de azi au preocupări care depășesc pe acelea ale cadrelor didactice, preocupări pe care le introduc în viața școlară. Este suficient să ne gândim la atracția deosebită pe care o exercită asupra băieților noile descoperiri tehnice. Este destul de greu ca, de pildă o profesoară, cu pregătire umanistă și cu preocupări literare, să răspundă cu succes interesului elevilor. În acest caz, ei se vor grupa în jurul colegului lor, care le poate satisface într-o măsură mai mare interesul pentru tehnică.

Desigur, nu întotdeauna formarea unui lider și gruparea copiilor în jurul lui se datoresc unor astfel de împrejurări pozitive. Apariția lui se explică prin trăsăturile psihice ale liderului, care corespund, într-un moment sau altul, cerințelor grupului spontan. O individualitate mai puternică, cu mai multă inventivitate, cu spirit de inițiativă, care-și impune în mod spontan părerea, ciștigă admirația colegilor, care se strîng în jurul lui, urmîndu-l în acțiunile inițiate de el. Aceste acțiuni se pot înscrie pe linia principiilor educative ale școlii și societății, contribuie la întărirea coeziunii grupului în sens pozitiv, sau, dimpotrivă, pot fi contrare acestor principii, influențînd negativ grupul. Astfel, elevii se pot grupa în jurul unui lider pozitiv, din punctul de vedere al principiilor noastre educative sau al unui lider, care, din acest punct de vedere, este negativ. De cele mai multe ori, după împrejurări, același lider poate sta în fruntea unor acțiuni pozitive și negative.

Apariția unor astfel de lideri spontani în grupul școlar, a căror influență se adaugă la influența cadrului didactic sau chiar o înlocuiește, fiind un fenomen firesc, măiestria educatorului constă în a ști să-și apropie liderii pozitivi, spre a-i folosi

pentru influențarea indirectă a clasei, în vederea îndeplinirii scopurilor instructiv-educative. În felul acesta, îndrumînd grupul școlar „de la distanță“, cum spune dr. T. Bogdan, prin influențarea directă a liderului spontan sau a liderilor clasei, educatorul poate însufla inițiativelor și acțiunilor grupului un conținut educativ corespunzător.

De multe ori, liderii spontani ai grupului școlar sînt copii considerați „răi“, „obraznici“, cum și sînt adesea în realitate. În pofida faptului că profesorii se străduiesc să-i izoleze și să-i compromită în fața colegilor, iar părinții interzic copiilor lor să se joace cu ei, sau chiar pentru aceasta, liderii spontani exercită o atracție aproape irezistibilă pentru copiii „cuminți“. Cei mai „disciplinați“ respectă indicațiile profesorilor și părinților, dar continuă să-i admire; ceilalți se atașează de acești lideri cu cît sporesc opreliștile. Nu încapă îndoială, că izolarea unor elemente înrăite, de a căror influență negativă trebuie feriți ceilalți copii este justificată și, de aceea, școala recurge la exmatriculări, iar societatea creează școli speciale pentru reeducarea lor. Dar este greu de închipuit — cu excepția unor cazuri patologice, care, în general, nu trezesc simpatia celorlalți copii — că astfel de copii, iremediabili înrăiți, s-ar manifesta în primele șapte, opt clase. În general, educatorul trebuie să acorde toată atenția copiilor „răi“, nedisciplinați și turbulenți și, mai cu seamă, aceluia care, prin capacitatea lor de influențare a colegilor lor, devin lideri ai grupurilor spontane. Chiar și această forță de influențare a liderului negativ poate fi folosită de un educator cu experiență pentru mobilizarea grupului școlar la acțiuni conforme scopurilor educative ale școlii. Apelul educatorului la „serviciile“ acestor lideri poate avea efecte educative nu numai asupra grupului școlar care-i urmează, ci și asupra acestor copii, capabili să mobilizeze grupul.

Educatorul folosește adesea unul sau altul dintre elevi pentru a exercita o influență indirectă asupra grupului școlar („monitorii“, „chestorii“ din vechea școală), de obicei aleși dintre cei mai buni la învățătură, dacă nu după criterii mai puțin principiale. De cele mai multe ori, acesta, ca mandatar al educatorului, este și el un lider formal, pe care elevii îl urmează nu de bună voie, ci pentru că nu pot face altfel. Conducătorul real al grupului școlar rămîne, în acest caz, liderul spontan, care se opune, împreună cu grupul, liderului formal. De aceea, efectul educativ al activității acestuia este nul. Iar dacă, prin „slujba“ pe care o dobîndește, acesta manifestă tendințe de „dominare“, abuzînd de situația sa, influența lui educativă este chiar negativă, ducînd la opoziție mai mult sau mai puțin deschisă între grupul spontan și liderul formal, care dăunează coeziunii grupului școlar, progresului la învățătură și chiar prestigiului educatorului. În același timp, prin încurajarea tendințelor individualiste, de vedetism, prin ruperea de colectiv, impunerea de către educator a unui „lider“ care nu întrunește simpatia grupului școlar are efecte negative asupra elevului însuși.

Chiar și aceste câteva elemente privind raportul dintre grupul școlar și liderii lui demonstrează necesitatea cunoașterii de către educator a sociologiei grupurilor mici și folosirea concluziilor obținute prin astfel de cercetări în practica sa de educație, a manifestărilor grupurilor spontane din clasă, a resorturilor psihice și a situațiilor care grupează pe elevi în jurul unui lider, a descoperirii posibilităților pozitive din punctul de vedere al procesului educativ ale acestor grupuri și ale liderilor lor, pentru a le folosi indirect și „de la distanță“ în vederea influențării întregului grup școlar în direcția îmbunătățirii continue a rezultatelor la învățătură, a comportamentului elevilor, în vederea creării unor astfel de relații între elevi, pe care să se poată construi, în cursul procesului instructiv-educativ din școală și din familie, relațiile sociale corespunzătoare societății noastre și cerute de ea.

INIȚIATIVA ȘCOLII, DAR ȘI A FAMILIEI

Legătura neîntreruptă și sistematică dintre școală și familie constituie unul din factorii care asigură atât de importanta unitate de cerințe în opera educativă, contribuind la buna creștere și pregătire a elevilor. Precum se știe, ea se realizează în forme și prin mijloace diferite, care solicită neîncetat interesul, efortul și spiritul de răspundere ale cadrelor didactice și ale părinților — bunăoară, invitarea la școală a acestora din urmă pentru informarea lor în variatele probleme psihopedagogice și sarcini ce le revin în toate etapele anului, pentru discuții individuale cu învățătorii sau diriginții și profesorii clasei, axate pe aspecte impuse de particularitățile elevului, vizitele la domiciliu, corespondența cu familia etc. Un rol însemnat în întărirea legăturii cu școala îl au comitetele de părinți datorate să popularizeze obiectivele urmărite de aceasta în educarea copiilor și să strângă rindurile părinților în jurul ei.

Realitatea dovedește că din toate mijloacele folosite pentru mobilizarea părinților în realizarea sarcinilor instructiv-educative, foarte eficiente sînt cele țintind informarea pedagogică a familiei. Nu poți să-ți crești bine copilul dacă nu cunoști cât de cit ce probleme prezintă „materialul” pe care vrei să-l modelezi, de ce natură sînt ele și cum trebuie să acționezi. Școlile au acumulat în această privință o experiență largă, astăzi fiind foarte practicate expunerile pe teme de pedagogie și psihologie a copilului, puberului și adolescentului, spectacolele (piese de teatru, filme) cu subiecte de această natură, vizionate în colectiv de către părinți, discuțiile pe probleme psihopedagogice (anunțate mai dinainte), analize ale situației la învățatură și purtare ș.a.

Merită subliniată grija cu care multe școli stabilesc temele acestor acțiuni. Se are în vedere ca ele să fie în concordanță cu realitățile scoase la iveală de viața colectivelor de elevi și ale grupurilor familiale, să abordeze problemele care îi privesc și îi interesează pe părinți (se ține seama de vîrsta copiilor, de etapa școlară în care se află, de fenomenele negative care apar etc.). Școlile Capitalei folosesc pentru ședințele de informare pedagogică a părinților o tematică destul de bine inspirată. Astfel, sînt prezente atât probleme de interes general, dar foarte instructive și edificatoare, cum ar fi: „Responsabilitatea moral-socială a părinților” sau „Femeia, soție și mamă, factor important în asigurarea unității familiei și în educarea copiilor” (Școala generală nr. 21), „Relațiile dintre membrii familiei, factor important în educația copilului” (Școala generală nr. 70), „Familia, comunitate de muncă și cultură” (Școala generală nr. 95), „Cum poate cultiva familia sentimentul dragostei față de patria socialistă” (Școala generală nr. 80) — cit și probleme mai speciale, cum ar fi: „Relațiile dintre părinți și fiii lor în perioada adolescenței” (Liceul nr. 39), „Copiii de șase ani pot urma școala generală; cum îi pot ajuta părinții în această perioadă” (Școala generală nr. 89), „Forme de observare și îndrumare a muncii independente a elevilor” (Școala generală nr. 90), „Cum îi pot ajuta părinții la învățatură pe elevii claselor I-II” (Școala generală nr. 88), „Să prevenim accidentele de circulație” (Școala generală nr. 76), „Se duce bucuros copilul dv. la școală?” (Școala generală nr. 195, cu părinții elevilor din clasele I-IV și V-VIII și Școala generală nr. 74 cu cei de la clasele V-VIII) ș.a. Adăugăm la acestea discuțiile — nu mai puțin orientative sub aspect pedagogic și al sarcinilor concrete ce revin familiei în diverse etape și acțiuni — anume acelea de la începutul anului, în care se dau lămuriri cu privire la importanța și specificul obiectelor de studiu, la manuale, la programul de lucru al elevilor etc., acelea de la finele anului școlar, axate pe obligațiile părinților în legătură cu examenele și cu vacanța fiilor lor — ca și acelea, destul de numeroase, în care se analizează situația la învățatură și comportarea elevilor.

Dar tematica bine gândită a colocviilor cu părinții nu este și un indiciu absolut sigur că activitatea, în fondul ei, se desfășoară ireproșabil. Aici ar fi desigur multe de spus, și bune și rele; eu aș vrea să mă opresc de astă dată mai ales la cele rele, fiindcă aș dori să contribu-

la înlăturarea deficiențelor. Unele convorbiri cu părinții care au participat în ultimii ani la multe ședințe destinate lor, mi-au relevat că nu întotdeauna expunerile făcute de cadrele didactice și de alți specialiști — mai ales cînd tratează teme de interes mai general — sînt îndeajuns de instructive și convingătoare, pentru că nu adîncesc suficient problematica lansată în discuție și nu o ilustrează cu ceea ce, atât de darnic, pune la dispoziție viața. Poate și de aceea (dar nu numai de aceea) părinții cer cu insistență mai multe ședințe cu un cadru mai restrîns și o tematică mai puțin generală. Așa, desigur, ei au mai multe posibilități să ceară lămuriri suplimentare, să capete răspuns la exact ce doresc, să aprofundeze problemele atît cît este necesar. Din acest punct de vedere sînt foarte apreciate discuțiile individuale, „ca de la om la om” (în unele școli învățătorii și diriginții au zile și ore special rezervate pentru acestea, cunoscute de părinți), pe fiecare caz în parte, care necesită soluții particulare, ce nu se potrivesc altor cazuri.

În realizarea frontului comun de influențare a elevilor, nu numai școala are obligații permanente, ci și familia, datorate să vină în întîmpinarea inițiativelor corpului didactic, să se apropie cu încredere și respect de el. Este cu atît mai bine cu cît legătura aceasta se realizează nu la insistențele (uneori disperate) ale cadrelor didactice, ci din inițiativa familiei, interesată în cel mai înalt grad de buna pregătire a copilului. De altfel, în realitate așa se și întîmplă foarte adeseori. Mulți părinți, conștienți de importanța anilor de școală pentru întreaga evoluție ulterioară a copilului, folosesc prilejurile oferite pentru a sta de vorbă cu învățătorul sau profesorii lui, pentru a se sfătui cu ei și a lua măsurile cele mai potrivite cînd apar situații deosebite. Există din păcate și atitudini care pur și simplu ne îngrijorează: părinți — și nu din aceia care strălucesc în ceea ce privește performanțele obținute pe plan educativ — care nu dau pe la școală cu anii, care n-au fost niciodată la vîrenn lectorat, la o convorbire cu dirigintele clasei și care rămîn mereu surzi la apelurile de a veni să cunoască și să hotărască în legătură cu comportarea și situația la învățatură a fiului lor. O mie și una de motive invocă asemenea oameni, irresponsabili, pentru a se absolvi de o deplasare la școală: că sînt prea ocupați la serviciu sau cu treburile gospodărești, că sînt foarte oboșiți... Unii au îndrăzneala să afirme că de fapt ei nu trebuie să se ostenească prea mult cu educarea copilului lor, pentru că „școala are, singură, această sarcină!”; am avut ocazia să mă conving că asemenea părinți s-ar dispensa foarte ușor de fiii lor, trimițîndu-i la internat (pe cît posibil însă pe cheltuiala statului!), sau chiar la școli de corecție. Așa și situațiile care atestă o și mai îngrijorătoare lipsă de răspundere și omenie: părinți preocupati de aranjamente conjugale noi, care au uitat pur și simplu de fiii lor din prima căsătorie. Legătură cu școala? Interes pentru viitorul ființei căreia i-au dat viață, pentru propriii lor copii? Nici vorbă. „Să fie mulțumiți — gîndesc ei — dacă primesc regulat pensia alimentară”. Dar cite cazuri nu sînt de sustragere și de această obligație fixată prin lege!

Foarte des se întîmplă ca părinții să vină la școală abia atunci cînd sînt înștiințați că băiatul sau fata lor se află în pragul unei „catastrofe”: eliminarea, exmatricularea, repetenția. Dar nici atunci, cînd s-a umplut paharul, nu sînt în stare să ia o atitudine autocritică și să-și judece obiectiv neglijența și lipsa de răspundere. De obicei, ei dau vina pe școală, reproșîndu-i că nu i-a anunțat „mai din timp”, pentru a putea lua măsurile necesare. Dar prima „măsură necesară” pe care ar fi trebuit să o ia, ca să nu ajungă la astfel de situații, nu ar fi fost tocmai vizitele la școală, frecventarea ședințelor cu părinții? Reproșînd onora neglijența cu care au tratat legătura cu școala, mi s-a întîmplat să-mi răspundă: „Nu mi-a trecut prin mînte că băiatul ar putea avea o asemenea situație”, sau: „Știi, la noi, de aceste probleme se ocupă mai mult soția, eu fiind foarte ocupat...” Comenta-riile cred că sînt de prisos.

Este foarte interesant de observat că unii părinți nu pot fi scoși din inerție și aduși la

20 de ani
de apariție

a

GAZETEI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

S-au împlinit 20 de ani de la apariția celui dintii număr al Gazetei învățămîntului. Editată de Ministerul Învățămîntului și de Comitetul Uniunii Sindicatelor din Învățămînt și Cultură, timp de două decenii Gazeta învățămîntului a constituit pentru zecile de mii de învățători, profesori, educatoare, diriginți și directori de școală, un sfătuitor neobosit, un îndrumător competent al activității lor consacrate pregătirii din ce în ce mai bune a tineretului nostru. Merce prezentă în viața școlii, ea și-a concretizat strădaniile în numeroase articole privind problemele fundamentale ale învățămîntului, organizarea, conținutul și metodică procesului instructiv-educativ, activitățile din afara clasei și extrașcolare ale elevilor și cadrelor didactice.

Cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de apariție a Gazetei învățămîntului, urăm harnicului său colectiv succese tot mai mari în nobila muncă pe care o desfășoară cu devotament în slujba școlii și a operei de construcție socialistă în patria noastră.

„COLOCVII”

școală nici chiar în asemenea împrejurări extreme — cînd elevul e în pragul exmatriculării sau repetenției. În schimb — și aceasta este foarte ilustrativ pentru educația pe care le-o dau copiilor lor — sar ca arși și vin într-un suflet dacă băiatul lor a fost pedepsit (evident nereglementar, dar... cu efecte cit se poate de igienice, să se tundă scurt!...

„Școala e vinovată, profesorii” — auzi cite o dată pe unii judecîndu-i tocmai pe aceia care sînt zi de zi la datorie alături de copiii altora, observînd și îndrumînd atent pe fiecare din cele citeva zeci sau sute de elevi pe care îi au în grijă. Părinții, care au nu sute de copii în seamă, ci doar unul sau cițiva, sînt oare mai puțin vinovați de faptele acestora? Evident că nu. Ei sînt cei dintii care trebuie să răspundă de proastele maniere ale fiului lor (cei șapte ani de-acasă...), de superficialitatea și lipsa lui de dragoste pentru muncă și studiu. Nu școala e, în primul rînd vinovată cînd elevul absentează zile întregi, stînd în baruri de zi și cheltuiînd banii primiți din belșug de la părinți, fără să i se ceară să justifice pe ce i-a cheltuit. Sau cînd vine la cursuri oboșit și cu lecțiile nepregătite pentru că familia i-a organizat petreceri sau l-a lăsat la „jururi” prelungite pînă la ore tîrzii.

Mă opresc aici cu exemplele. Ceea ce aș dori să se rețină este că legătura dintre familie și școală trebuie realizată la timp — mai precis trebuie să existe în mod permanent — cu inițiative din ambele părți, nu numai din aceea a corpului didactic.

Prof. I. Gh. BORCA

CULTURĂ ȘI MEMORIE

Desen de I. DONCA

În trecut mai mult, dar și azi — e adevărat, mai puțin — întâlneam profesori și părinți care afirmau că elevul sau copilul lor „știe”, pentru că a înregistrat corect unele date. Pentru aceștia cultura ar fi aproape exclusiv în funcție de memorie. Exagerările acestei concepții au alunecat adesea în ridicol, așa cum ne arată Creangă în „Amintiri” că se întâmpla cu învățarea gramaticii de către „catihetii de la Folticeni”. Consecințele puteau deveni uneori și dureroase, suprasolicitarea memoriei ducând la nevrozare.

Cum era și firesc, față de o atare concepție trebuia să se producă o reacție, care, ca totdeauna în fața unor asemenea exagerări, are tendința de a atinge polul opus. Într-adevăr, mulți pedagogi români și străini sînt de părere că volumul de cunoștințe fiind enorm și în vertiginosă creștere, informația, dacă nu în tot dar în cea mai mare parte, va trece în mod inexorabil asupra ciberneticii, cultura devenind altceva. Ce? Pentru clarificarea noii concepții asupra culturii se abuzează de un prea cunoscut citat al lui Ed. Herriot: „Cultura înseamnă ceea ce a rămas după ce s-a uitat totul”. Astfel, din *informativă*, cultura ar deveni *formativă* și ca urmare rolul memoriei în conturarea culturală a personalității ar fi cu totul neînsemnat.

Sîntem de acord în marea parte cu formativității — că simpla stocare de cunoștințe în memorie nu înseamnă adevărata cultură și că mai trebuie ceva. Ce? Vom vedea.

Fără a face speculații pe marginea problemei memoriei, dar de la materia inertă pînă la cel mai subtil act de gândire nu se poate face abstracție de memorie. Cu un sens destul de apropiat de acela al memoriei umane, se vorbește în cibernetică despre „memoria mașinii”... În biologie, memoria este o funcție generală a vieții. Pe drept cuvînt scriu dr. C. Roșianu și dr. I. Vianu: „Continuitatea vieții nu ar fi posibilă fără existența unui mod de acumulare a experienței”.

(*Unele aspecte din neurofiziologia și biochimia memoriei*, revista „Neurologia, Psihiatria, Neurochirurgia” Nr. 4, iulie — august 1966, pag. 314.) Acest adevăr este cu atît mai valabil în domeniul psihologic, unde identitatea personalității este un produs al continuității psihice asigurate de memorie. În cazurile patologice, de dublă personalitate, mai ales în acelea în care o personalitate nu are comunicații cu cealaltă, între altele avem de a face și cu o gravă defecțiune a memoriei.

Limbaj fără memorie nu se poate concepe. Și fără limbaj ce mai înseamnă gîndirea însăși?

Există totuși cazuri, constatate și de noi, de debili mintali cu memorie excepțională. Și invers, oameni cu inteligență excepțională și cu memorie slabă. Un exemplu ilustru în acest sens îl oferă marele fizician englez Faraday. Cu toate acestea, nu-i mai puțin adevărat că o bună memorie este totdeauna de mare ajutor unei inteligențe superioare. Trebuie însă făcută distincția între memoria „mecanică” și memoria „selectivă”, care presupune deja un proces de gândire. Totodată, se impune și un ușor corectiv: termenul de memorie „mecanică” este doar un mod de a vorbi, căci niciodată un creier uman normal nu înregistrează o cunoștință în felul în care un clișeu înregistrează o imagine fotografică. O memorie, oricît de „mecanică” ar fi ea, include un oarecare grad de luciditate. Are dreptate V. Pavelcu atunci cînd afirmă: „Experiența didactică ne dovedește că, uneori, chiar rezultatele cîștigate prin memorizare mecanică corelează cu succesele viitoare ale elevilor, după cum, invers, dovezile de inteligență (înțelegere, spirit critic și inventiv) sînt uneori înșelătoare, cînd pe ele întemeiem un prognostic.” (*Principii de docimologie*, Ed. Did. și Ped., București 1968, pag. 130). Orice apreciere justă este o problemă de dozaj.

Pe de altă parte, pentru a ajunge selectivă, inițial a trebuit să existe o memorie mecanică. Procesul de selecție, ca proces de gândire, se formează cu timpul, prin exercițiu și maturizare. Învățarea, chiar pentru copiii foarte inteligenți, începe prin memorizarea mecanică care treptat, pe parcursul vieții — căci învățăm toată viața — crescînd puterea de gândire și de abstractizare, devine selectivă. (Dacă cineva ar învăța la 30 de ani ca la 6 ani, ne-am afla în fața unui caz de grav infantilism intelectual).

Subliniem însă: cultura nu-i simplu stocaj de cunoștințe, prin memorarea mecanică sau chiar selectivă; cultura angajează întreaga personalitate, fiind capacitatea umană de a lua atitudine și, mai ales, de a crea neîncetat valori materiale și spirituale. Cultura este ca atare formativă, dar este totodată și informativă, nu numai inițial, ci și pe întreg parcursul vieții noastre. Nimeni nu poate spune că a asimilat cantitatea de cunoștințe necesare pentru cultura sa și că acum se poate opri; cultura este o

noțiune care se referă la o realitate dinamică mereu în devenire. Această afirmație este valabilă deopotrivă pentru cultura specială, profesională, cit și pentru cea generală.

Memoria selectivă trebuie să rețină cunoștințele care vor genera în spirit alte cunoștințe, făcînd astfel posibil progresul cultural, individual și social; dar sînt și cunoștințe, absolut obligatorii, înregistrate chiar și în mod mecanic, necesare atît pentru cultura profesională, cit și pentru cea generală, știut fiind că aceasta din urmă lărgeste orizontul, stimulînd-o pe prima și dînd cele mai mari satisfacții de ordin intelectual.

La nivelul cerințelor vremii noastre, oricît de bun specialist ar fi cineva, nu-i admisibil să nu știe, de exemplu, ce-i „nirvana”, să nu fi auzit de Columb și Magellan, ori să nu fi reținut numele lui Gagarin sau al lui Frank Borman. Adesea reținerea unor atare cunoștințe nu-i o chestiune de îndelungă meditație, ci pur și simplu de bun simț. „Oricum, este clar — scrie Kennett E. Eble — că trebuie să stabilim dacă reținerea unui fapt este o cunoștință fundamentală pentru orice altă cunoștință viitoare și chiar să analizăm dacă nu ne înșelăm apreciînd-o ca un proces de gândire, ea avînd totuși o valoare prin ea însăși sau dacă nu ne împovărează mîntea în aspirația acesteia spre o cunoaștere mai înaltă”. (*A perfect education*, Collier Books, New-York 1968, pag. 79).

Orice om care nu-i istoric de profesie trebuie totuși să cunoască în linii mari istoria universală și pe cea națională pentru a-și da seama atît de destinul omenirii, cit și de destinul național, în desfășurarea lor. Pentru cunoașterea acestora sînt anumite puncte de reper peste care nu se poate trece, precum și date neînsemnate care pot fi, fără nici o pierdere, total neglijate. De pildă, pentru orice român de o cultură generală medie este absolut necesar să cunoască istoria lui Ștefan cel Mare și a lui Mihai Viteazu, dar nu-i chiar atît de grav dacă n-a reținut numele lui Mihnea Turcitul sau al lui Vlad Încetul.

În concluzie, nu se poate face o distincție netă între cultura *formativă* și *informativă*, una presupunînd pe cealaltă, chiar dacă dă prioritate celei dintîi.

Traian N. GHEORGHIU

Doctor în filozofie — Cercetător principal
la Inst. de Științe Pedagogice, Filiala Iași

FACULTATEA METAFORICĂ INFANTILĂ

Copiii desenează. Eforturile lor pentru a reprezenta lumea înconjurătoare printr-o suită de simboluri elaborate după criterii logice admirabile, pe care explicațiile date de logica matură le strîmbă și le strică (vezi oglinzile concave), aceste eforturi, deși spontane și nemijlocite, ating uneori o extraordinară forță de cuprindere și concentrare.

Care sînt calitățile obiectelor pe care copiii încearcă să le reprezinte și să le înfățișeze altora?

În primul rînd, obiectele voluminoase și violent colorate, obiectele care le încintă ochii și se impun atenției prin prezența de multe ori bizară în raport cu sistemul apercipitiv devenit uzual și zgîrcit al acelor mari, casele, de pildă care le suscită interesul prin dimensiunile lor și prin contrastul dintre părțile componente, cu atît mai mult cu cît le văd toată ziua pe fereastră sau cînd ies pe stradă să-și cheltuiască energia. Apoi animalele domestice: vacile, caii, pisicile, cîinii, asupra cărora atenția lor se exercită cu multă vivacitate.

Procedul de reprezentare care îi extaziază este al colorației.

Cutia cu creioane colorate, iată tezaurul copilăriei!

Desenul propriu-zis vine mai tîrziu, dar și atunci rămîne subordonat petei de culoare evanescente.

A impune desenul, a impune fanteziei copilului linia dreaptă sau curbă sfera chiar, cea mai perfectă și fertilă formă a geometriei, mi se pare a folos, un procedeu cu totul greșit, căci linia nu poate decît să alunge grotescul, element primordial și firesc al reprezentării infantile.

Impunerea unor forme exacte și conforme realității, impunerea modelului într-un cuvînt, subjugă și elimină, pînă la urmă, fermecătoarea spontaneitate, capabilă de surprize revelatorii.

Părinții care își închipuie că trebuie să le ceară copiilor să execute desene bune, ca niște mici fotografii de amator, rulante, ca niște triste plane mecanice cu melodia perforată, nu își dau seama că distrug încetul cu încetul formidabila facultate metaforică a vîrstei infantile, care împrumută lumii o viziune aparte, fabuloasă, fascinantă, eterogenă.

Desenele executate de copii pe zidurile caselor cu cărburile sau pe asfaltul trotuarelor, cu cretă, sînt cîteodată adevărate fresce subtile, mobile, fosforescente, o proiecție directă și simultană a sensibilității și filozofiei lor — condusă de o ardoare pe care numai marii artiști o pot atinge. Așadar, să luăm sub beneficiul de inventar linia dreaptă, curbă, frîntă sau compusă, să nu violentăm viziunea naturală a copilului, văduvind-o de elementul fluid și atît de propice ale cojorațiunii în toată splendoarea ei, gata să evadeze oricînd și oriunde, să se descompună și să se refacă, să fugă, să planeze, să înoate.

Copilul învață să se țină pe propriile-i picioare și să facă primii pași, nu în urma unor lecții asidue asupra poziției oaselor, a tibiei și a peroneului, a elasticității fibrelor mușchulare sau proprietăților specifice vaselor sanguine. Pentru copil, aceste detalii tehnice sînt plictisitoare și inutile.

Copilul învață să meargă fără a se gîndi, ascultînd de un impuls spontan și irevocabil. Pentru el, așadar, arta nu poate fi o disciplină arbitrară căreia trebuie să i se supună, ci o disciplină inerentă pe care urmînd-o ajunge la o libertate perfectă în procesul social pe care îl constituie comunicarea cu cei din jurul lui și cu lumea întregă.

Facultatea metaforică infantilă trebuie lăsată să-și găsească ea singură simbolurile, să-și rezolve singură contradicțiile estetice, singură să-și desăvîrșească sinteza și viteza de sedimentare.

Educația artistică, în perioada infantilă, are de rezolvat două importante probleme de natură psihologică:

a) stabilirea necesităților fundamentale cărora le corespund manifestările inițiale ale expresiei artistice;

b) stabilirea obstacolelor care se ivesc, de obicei, în cursul evoluției ulterioare.

Virgil TEODORESCU

„E APRILIE, NU MAI”

După atîta iarnă, să ne gîndim la primăvară; după atîtea zăpezi, să ne gîndim la ninsorile albe și roz ale pomilor; după atîtea viscole, la zefiruri și adieri. Noi, cei peste care au trecut ierni cu viscole de griji, zăpezi grele ca straturile de rocă, vinturi de gheață și veri incendiare ca lava; noi, cei căliți în atîtea împrejurări — ale fiecăruia și ale istoriei; noi, cei care am devenit serioși și gravi, cu umerii apăsați de răspunderi, cu privirea ațintită către un țel — al fiecăruia și al tuturor; noi, cei urcați pe treptele de mijloc și de mai sus ale vîrstei, să ne gîndim la primăvară, să ne gîndim la adolescență.

Cum? Pe ce cale? Să alegem, oare, procedul celui scriitor care, reintors în locurile primei sale vîrste, a rămas înspăimîntat de dimensiunile meschine, de peisajul strîmt al copilăriei? Și, printr-o inspirație neașteptată, s-a lăsat în jos, s-a ghemuit pînă la altitudinea privirii sale de altă dată, a privirii sale de copil? Și, ca prin farmec, a redescoperit lărgimi și profunzimi uitate, casele redevenind palate, iar grădinile — păduri ecuatoriale?

Ori să ne păstrăm, poate, altitudinea de azi, cu întreaga ei maturitate, cu totala ei detașare de sine și de trecut. Cu luciditatea ei ascuțită de atîtea experiențe, cu înțelepciunea sa generoasă, sau, uneori, ușor sentențioasă. Se încumetă cineva să aleagă net?

„E aprilie, nu mai” — exclamă Ion Barbu în acel superb poem dedicat cînelui Fox, dar, de fapt, poate cel mai frumos poem al literaturii noastre închinat lui April. Acelui April gingaș și zvăpăiat, cu amintirile încă proaspete ale echinoxului și presimțirile somptuoaselor izbucniri ale lui Mai; acel April al hotărîrilor in-

certe, al chemărilor surde, dar cu atît mai puternice, cu cît nu au încă un nume; al mirajelor cu atît mai ispititoare, cu cît sînt lipsite de contururi precise. Acel April care, mîi mult decît oricare din lunile anului, sugerează adolescența.

„Vin zile în care nu mai pot stăpîni clasa...” — îmi spunea, în pragul altei primăveri, un dascăl la începutul carierei didactice.

„Simt cum fiul meu se înstrăinează de noi din zi în zi. Nu mai vine vesel și comunicativ de la școală, nu ne mai face părtași gîndurilor și preocupărilor lui, nu-i mai sînt pe plac vorbele și glumele noastre...” îmi mărturisea, cu amărăciune, tatăl unui băiat aflat în pragul adolescenței.

Într-adevăr, vine un anotîmp în care „șaisprezece și cu șaispre-

punderi (sau de ei înșiși), trec nepăsători, nu observă nimic, nu se lasă impresionat de nimic, intrucît pentru ei nu există decît un singur anotîmp, același, monocrom: cenușiu sau roz. În sfîrșit, alții privesc această vîrstă cu suspiciune și rigiditate, reacția lor e agresivă, ca toate reacțiile unor minți greoaie care înainte de a pricepe, etichetează, care înainte de a dialoga, reprimă.

Neliniște, indiferență, agresivitate. Să recunoaștem că această vîrstă, cu capriciile ei, cu viclenele ei labirinturi, cu scăpărătoarele ei exuberanțe, cu forțele ei — aparent incontrollabile — ne-a surprins uneori nepregătiți. Și că, inconștient sau conștient, am ales, nu o dată, una din cele trei căi, după pornirile temperamentului nostru și nu după eforturi de gîndire și înțelegere.

„Adolescența, ca și primăvara, își are primejdiile ei” — va spune cineva, aducînd citate și martori în fața cărora trebuie să ne plecăm. Dar antidotul primăverii nu poate fi decît primăvara!

Așadar, să ne gîndim la primăvară, să ne gîndim la adolescență. Să le întîmpinăm cu antenele sensibilității, cu radarul lucidității. Să ne coborîm pînă la altitudinea privirii cu care adolescența descoperă lumea, să ne ridicăm pînă la altitudinea înțelepciunii noastre de azi; să simțim cu inima, să judecăm cu mințile, punînd în talgere atît cît trebuie pentru ca echilibrul să se păstreze în orice împrejurare. Dificilul echilibru între gingășie și severitate, între exigență și generozitate.

Cunoaște cineva un alt antidot al primăverii?

Paul DIACONEȘCU

CONSEMNAȚII NECESARE

zece... n-au nici un chef să facă treizecoidi” — cum spunea un alt poet, un anotîmp în care „pupitrele în arbori se prefac, penițele în păsări călătoare”.

Vine o vîrstă în care Universul capătă alte dimensiuni, sub telescoapele fanteziei, sub microscopul lucidității; o vîrstă în care se reconstruiește, din aceleași vechi cărămizi, o nouă imagine a omului și a lumii: mai proaspătă, mai generoasă, mai pură.

Cum întîmpinăm acest anotîmp? Cum întîmpinăm această vîrstă?

Unii din noi încearcă o neliniște, o derută, ca în fața unei primejdi — „vîrsta periculoasă!” —; alții, prea ocupați, prea plini de răs-

Cărțile copilăriei

S-ar putea spune că literatura copilăriei refuză vîrstele: ei i se poate stabili un început, i se poate înoda un capăt în anii înțelegerii elementare. De aici încolo ea își pierde determinările temporale și se va răspîndi ca o infuzie aromată dealungul întregii vieți a individului. Mi se pare că singura calitate durabilă a unei astfel de literaturi este permanența ei în sufletul cititorului, aderența la tot ce are mai pur acest suflet, tot ce poartă candoarea, nostalgia și spectaculosul unor vîrste deschise marilor iluzii. Ce altceva pot însemna cărțile copilăriei decît o imensă privire circulară asupra unei lumi necunoscute și fabuloase, care se deschide cu dărnicie în fața ochilor mirați ai copilului? Cîți din oamenii ajunși la vîrsta senectuții nu-și aduc aminte de mirajul policolor al unor tîrîmuri peste care au fost însoțiți de eroul vreunei povestiri citite cu mulți ani în urmă? Orice copilărie se află în umbra fantasmelor, înginate întii de mamă în preajma leagănelui, zguduită pînă la lacrimi de înclăstarea dintre forțele binelui și ale răului, acum, purtînd nume colorate de Făt-Frumos, Ileana Cosînzeana, Sfarmă-Piatră, Barbă-Cot, sau smei. Momentul basmului ascultat se împletește cu versul, cu cîmilitura și orația de adormit pruncul. E stadiul inconștient al contactului cu o lume plină de surprize, neînțeleasă, dar tocmai de aceea mai atractivă prin marele ei coeficient de necunoscut. E foarte dificil de stabilit o scară a priorităților, atunci cînd copilul devine un asiduu frecventator al cărții. Deschizîndu-i-se porțile miraculoase ale înțelesului silabei, el se aruncă pur și simplu asupra paginii de carte, devorînd-o cu savoare și curiozitate mereu vie. Acest moment devine crucial în formarea și cîștigarea gustului pentru literatură, în formarea copilului ca individ, și orientarea lui în viață. Acum se simte nevoia unei mîini diriguitoare, discrete, gingașe, dar stăruitoare și ferme, din afară: părinți, frați mai vîrstnici și educatori. Abia acum, cînd apetența pentru carte ocupă un spațiu întins din timpul copilului, cînd nopțile devin „albe“ în tovărășia unei aventuri captivante, se impune introducerea unei „cenzuri“ selective în lectură, în sensul canalizării setei pentru carte pe căile fertile, bogate în învățăminte și sensuri, deschizătoare a unor nevăzute izvoare de cunoaștere și educație. Rolul „intervenției“ are acum un dublu sens: orientează atenția către literatura de calitate, plină de semnificații etice, alimentînd setea de cunoaștere și frumos, dar totodată înlătură ingredientele nocive conținute de pseudo-literatura de slabă calitate, prezentată în modalități atractive, față de care spiritul de selecție al cititorului neformat rămîne opac. Aceste cărți submediocre circulă subteran, au forța abuzivă a misterului oprit, deci cu atît mai dorit la lectură, pot fi găsite îndeosebi printre elevi, tocmai datorită „calităților“ pentru care sînt negate: frivolitate, vulgaritate, prost gust, chiar obscenitate; ele au, la vîrsta adolescenței, fluiditatea viscoasă a uleiurilor de slabă calitate, sînt persuasive și ațîțătoare ca un narcotic de a căror șerpescă chemare te desparți doar printr-un efort conștient. Se pot stabili oare niște rețete precise a ceea ce trebuie citit și ce nu la această vîrstă? Am putea stabili un nomenclator de autori și titluri, care în mod obligatoriu să constituie lectura copiilor? Dificil de realizat, deoarece literatura pentru copii începe de la poveștile cu Păcală și Tindală, la Nastratin Hogea și „Amintirile“ lui Creangă, de la basmele lui Ispirescu la cele ale lui Eminescu, continuă cu schițele „sentimentale“ ale lui Delavrancea („Bunicul“, „Bunica“) sau cu „momentele“ satirice ale lui Caragiale, însoțește pe Robinson Crusoe în formidabila aventură a învingerii singularității omului, descoperă o lume fantastică în țara lui Gulliver, pătrunde în lumea visurilor alături de eroii lui Hoffman sau Sadeoveanu, se miră de întimplările absurde ale „Alicei în țara minunilor“, ia calea aventurii, urmărind captivantele peregrinări ale „Copiilor căpitanului Grant“, sau deschide nevăzute porți fermecate în ținuturi necunoscute din povestirile științifico-fantastice. De la Defoe, Perrault, frații Grimm, la Jules Verne, Mark Twain, Wells, sau C. Onan Doyle, literatura pentru copii s-a diversificat continuu, s-a îmbogățit prin adăugarea de noi zone mai apropiate de cerințele omului modern și în ritm cu noile cuceriri ale științei și tehnicii mondiale. În momentul de față, literatura științifico-fantastică cunoaște o dezvoltare fără precedent și, pe bună dreptate, ea constituie un material viu, de o mare atracție, către care se îndreaptă preferințele unei mase imense de tineri cititori. Interesul pentru literatura ce se adresează copiilor face și la noi ca scriitorii de prestigiu să se aplece cu tot talentul lor asupra universului plin de bucurie și animație al copilului, căutînd să-i descopere noi lat-uri ale sensibilității și să-l îmbogățească cu opere perene, fremătînd de viață optimistă, de neastîmpăr creator. Un semn de netăgăduit al revirimentului litera-

Desen de OLGA CIZEK

turii noastre pentru copii îl constituie reparația unor cărți valoroase, atît din literatura noastră sau universală, cît și creații noi, datorate unor înzestrați scriitori. Se remarcă, prin bogăția grafică, cărțile pentru copii mici, „Somnorase păsărele“ de Mihai Eminescu, cu ilustrații de Ligia Macovei sau „Animale mici și mari“ de Argezei, excelent ilustrată de Silvia Cambir. De asemenea, frumoasele cărți — albume, *Fiița Dunării și a mării* și *Eroii fabulelor*, cu admirabile versuri de Ion Brad și fotografii de artă de Ion Miclea și tot pentru copiii mici — cartea cu aventurile năstrușnicului Ciopîrțilă semnată de Tiberiu Utan. Să mai amintim de reeditarea ciclului îmbogățit al „Cireșarilor“ lui Constantin Chiriță, de lucrările ce apar în colecțiile „Aventura“ sau de cele din colecția științifico-fantastică, pentru a ne face o imagine asupra efortului desfășurat în acest domeniu. Cartea pentru copii de vîrstă preșcolară, în care culoarea vie, desenul atractiv și expresiv joacă rolul preponderent, cunoaște de asemenea un reviriment, deși sporul calitativ nu se împlinește întotdeauna convingător. În ultimul timp au fost puse la dispoziția tinerilor cititori o serie de cărți de mare valoare din repertoriul universal, cum ar fi basmele lui Perrault, povestirile lui Andersen, precum și o bogată literatură de aventuri sau polițistă. În acord cu dezvoltarea lumii contemporane, cu interesul stîrnit de pătrunderea omului în cosmos, literatura științifico-fantastică explorează minuțios, și adeseori cu real succes artistic, noi zone pe care caută să le facă accesibile, prin percepția frumosului, pentru cit mai mulți cititori, însetați de cunoaștere. Să nu uităm, de asemenea, deosebita eflorescență a literaturii pentru copii, inspirată din trecutul nostru istoric, adevărat izvor viu ce alimentează dragostea de țară și străbuni.

Literatura pentru copii face parte integrantă din marea literatură universală. Ea își păstrează intactă întreaga forță de atracție asupra spiritelor de cele mai diferite vîrste și condiții și împlinește cerințe esențiale ale vieții contemporane: setea de frumos și cunoaștere, imbinînd datele realului cu zborul vîlurit al fanteziei într-un tot unitar, specific operei de artă autentice.

Deși mai apar lucrări greoaie, lipsite de ilustrații adecvate, deși descripțiile terne sau abstractizarea îninteligibilă îndepărtează tinerii cititori de unele volume, în tot ce au mai bun, în momentul de față, cărțile copilăriei sînt, și mereu trebuie să fie, cărți fără de moarte, ferite de uitare, izvorite din viață și alimentate de fantezie, năzuind către puritate, bine și frumos, hrînindu-se din adevărurile cele mai trainice ale omenirii, fiindcă numai așa aceste cărți își vor păstra, intactă, forța de atracție și vor ajuta la formarea individualității umane.

Emil VASILESCU

CUVINTE MEMORABILE

Dacă gândurile sînt în esență cuvinte, fie și nerostite, nu toate cuvintele sînt gânduri. În vorbirea dominată de spiritul utilitar și practic, dar mai cu seamă în vorbirea obișnuită, nesemnificativă, cuvintele sînt aruncate fără grijă de către gîndirea banală. De cele mai multe ori ele nu intruchipează gînduri, ci sînt sonorități quasi-vide. Din astfel de cuvinte, costelive ca înțeles, se țese vorbirea găunoasă a neobositului, *homo loquax*, multiplacat uneori în proporții impresionante.

Dacă reflectăm puțin, ne dăm seama că în marea de cuvinte ce se abate asupra noastră prin vorbire și scris, cele mai multe sînt rostite în asociații întîmplătoare care trăiesc o clipă, pentru a dispărea apoi în abisul uitării definitive. Poate că așa trebuie să fie, poate că acesta e cursul firesc al vieții de toate zilele, care nu se poate menține neîntrerupt la înălțimea sărbătorii. Se pare că risipa de vorbe inutile în conversația zilnică rareori agreabilă, de cele mai multe ori lîncedă și plictisitoare, nu are alt rost decît acela de a umple golul din sufletele stăpînite de uritul nesuferit. Vorbele goale ale discursului cotidian, acela care l-au exasperat pe Hamlet (vorbe! vorbe...!), asigură menținerea consecventă în banalitatea absolută, ucigătoare.

Dacă tot registrul vorbirii și scrisului s-ar reduce la ele, ar fi puternic motiv de desperare. Dar în afară de fapte ce ies din comun, de acțiuni care lasă dire adînci, unele de neșters în formația și istoria unui om sau a unui popor — prin opoziție cu vorbele goale sau simplu utile — există și cuvinte peste strălucirea cărora nu se poate așeza definitiv praful uitării. În astfel de cuvinte este atîta miez, atîta substanță vie în ființa lor, atîta adîncime și frumusețe de gînd, încît unele au puterea de a hrăni meditația omului timp de milenii, oferind totodată cadru experienței noastre și prilejuind reflecții ce le pot spori încă semnificația. De cîteori revin în conștiință prin lectura nezonită, ignorată aproape cu desăvîrșire de contemporanul nostru grăbit, ele ne solicită gîndirea prin înțelesul lor totdeauna tulburător. Sînt cuvintele care stăruie în memoria oamenilor, prin bogăția conținutului lor, prin întinsa și adîncă semnificație ce le caracterizează. Le vom numi *cuvinte memorabile*: cuvinte demne a sta în memoria noastră. Lumina gîndului care strălucește prin ele nu se întunecă; ea luminează de veacuri cugetul omului. Înțelesul lor nu poate fi secătuit, adevărul lor este inepuizabil, ca viața însăși; nu sînt ca minele de metal prețios, ci asemenea izvoarelor.

Le-am putea numi, tot așa de legitim, *cuvinte decisive*, fiindcă înțelesul lor e dens de gînduri hotărîtoare pentru formarea intelectuală și morală a omului, stăpînesc prin forța internă a adevărului lor această modelare; fiindcă au decis fizionomia spirituală a unor personalități și epoci, mijlocînd totodată înțelegerea lor. Ele sînt prezente în momentele esențiale ale istoriei gîndirii, care izvoarește și din substanța lor, într-un fel, incoruptibil.

Le-am putea numi *cuvinte mari*, fiindcă exprimă gînduri care deschid marile drumuri ale spiritului. Sînt drumurile pe care mergem, treptat, cu toții, călăuziți de lumina adevărului lor.

Le-am putea spune cu aceeași îndreptățire *cuvinte glorioase*, fi-

indcă adevărul e lucrul prin sine glorios, și ele sînt intruchiparea lui de neștersă, în timp, splendoare.

Cuvintele memorabile rămîn în conștiința umană și nu vor putea fi uitate fără a ne uita pe noi înșine, esența și menirea noastră. Ele redau cu concizie și claritate trăsături fundamentale ale spiritului, rezumă principii de căpătîi ale gîndirii și acțiunii noastre innoitoare, grație puterii lor de a deschide neabuzate orizonturi. Citate, chiar de către cei ce n-au răgazul meditației adîncite, adevărul lor nu întîrzie să se arate gîndirii neatîns de febra grabei estetice și diletante. Întîlnirea cu ele va oferi meru prilej de reflecție și va avea totdeauna darul de a produce, ceva asemănător „cu trezirea dintr-un somn al neștiinței, al rutinei sau al prejudecății”, cum o spune undeva Tudor Vianu, căruia i-a plăcut atîta să le invoce.

Puterea lor de incitație la gîndire nu slăbește, oricît timpul le-ar pune la încercare. Este cu putință ca ele să fie, pentru o perioadă, date uitării de către oameni care nu le mai pot ridica la înălțimea înțelegerii lor.

Cuvintele memorabile, readuse în conștiința noastră pentru vrednicia înțelesului lor și meditate din nou în liniște, nu citate doar ca ornamente menite a da prestigiu încercărilor proprii, își oferă generos frumusețea adevărului ascuns. Ele își recapătă strălucirea îndată ce ștergem cenușa uitării, care poate opri numai vremeliu iradierea focului lor lăuntric.

A aduce din nou în sfera meditației cuvintele memorabile, înseamnă a ne întoarce și a ne adăpa la izvoarele curate ale gîndului mare, a ne ajuta de luminiile lui pentru înțelegerea timpului nostru și a omului acestui timp.

Din cuvintele memorabile, culmi ale gîndului din veacurile trecute, vom alege cu predilecție, pentru a medita mai de aproape adevărul lor, pe acelea care pot arunca mai multe lumini în conștiința omului de azi.

Amicus Plato, sed magis amica veritas. (Mi-e prieten Platon, dar mai prieten adevărul).

Nu putem ști dacă lucrurile s-au petrecut așa, dar s-ar putea ca sentința lui Aristotel, caracterizat de Marx drept „cel mai mare cugetător al antichității”, să fi fost o replică la maxîma consacrată în Școala pitagoreicilor: *magister dixit*, argument suprem pentru rezolvarea tuturor dificultăților toretice și excluderea oricărei îndoieli.

Cuvintele atribuite lui Aristotel reflectă spiritul de independență în gîndire al aceluia pe care maestrul său Platon, în școala căruia a învățat 18 ani, remarcîndu-i zelul la studiu și vioiciunea spiritului, îl numea „studiosul”, „inteligentă”.

Încă în viață fiind Platon, discipolul lui cel mai distins — despre care istoricul filosofiei Emile Boutroux scrie că „în el genul filosofic al Greciei și-a găsit expresia universală și perfectă”, că e „spiritul Greciei însăși, ajunsă la apogeul măreției sale intelectuale — își afirmase tendințele de independență intelectuală. Obiecțiile lui contra teoriei ideilor, după spusele lui Diogenes Laertios, ar fi provocat oarecare amărăciune în sufletul lui Platon. Aristotel, care avea un respect mărturisit pentru geniul învățătorului său, explică însă că opoziția față de acesta o făcea cu regret, critica lui pornind exclusiv din interesul superior al adevărului.

Promovînd acest mod de a gîndi, el institua o normă de conduită intelectuală, pe care multe secole o vor ignora, spre paguba științei. Ea va fi însă însușită de toate mințile creatoare din istoria cunoașterii, devenind astfel un bun spiritual esențial al civilizației europene.

Aristotel arată pentru totdeauna, prin cuvintele care i se atribuie, că metoda autoritară nu înlesnește științei accesul la evidența intrinsecă, nu ne îngăduie să cunoaștem, să vedem realitatea prin noi înșine, ci să o privim prin ochii altora. Autoritatea și prestigiul cel mai bine consolidat nu sînt, prin ele însele, argumente în știință. Acestea pot da cunoștințelor o anumită certitudine. Ele nu deschid însă drumul științei, ci numai al încrederii în cuvîntul aceluia care și-au cucerit merite prin cercetarea proprie.

Este o ironie savuroasă a istoriei, un straniu paradox, că tocmai numele lui Aristotel ajunge a fi inconjurat de un respect aproape superstițios, iar autoritatea sa să fie invocată în timpul lui Galilei, ca argument suprem. Numeroși discipoli ai săi și-au făcut, ne spune Pascal, „oracole din toate categoriile sale, și mistere chiar din obscuritățile lui”.

De stupiditatea și mărginirea unor astfel de pseudosavanți s-a izbit Galileo Galilei în cursul cercetărilor sale deschizătoare de epocă. Pentru ei, filosofia se reducea

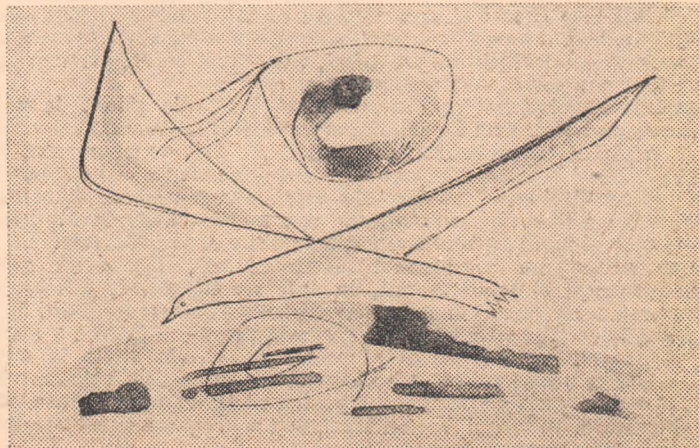
la discuții interminabile pe marginea textelor aristotelice, la confruntări de procedee pur verbale. O asemenea risipă sterilă de vorbe, în numele acestui gînditor de prestigiu, nu putea duce la cunoașterea naturii, după care se pasiona o minte ca a lui Galilei.

Dacă, din respect pentru autoritatea unui gînditor ori savant, ne-am mîrgini la înregistrarea și repetarea a ceea ce ei au spus, știința și filosofia ar fi condamnate la imobilitate și dogmatism, iar rațiunea omului, care trebuie să rămînă deschisă spre nouate, ar fi redusă la fixitatea instinctului animalic. Nu se poate, fără îndoială, șterge cu buretele peste ceea ce au creat înaintașii și ar fi pueril să luăm totul de la început, încercînd, de exemplu, să descoperim din nou legile silogismului sau teorema lui Pitagora. Anumite adevăruri rămîn cuceriri definitive ale rațiunii, care nu pot fi ignorate. De altfel, însuși Galilei a înțeles rolul autorității în știință, și ar fi o lipsă regretabilă de eleganță a nu ține seama de cuvintele sale măsurate și înțelepte: „Nu pretind că trebuie să refuzăm a asculta pe Aristotel; dimpotrivă, sînt de părere că trebuie consultat și studiat; ceea ce condamnă este a i te da lui ca o pradă și a subscrie orbeste la orice afirmație a sa, acceptată fără discuție ca un decret invariabil”.

Experiența lui Galilei a fost înțeleasă de gîndirea modernă, iar cuvintele lui Aristotel, devenite un loc comun, dar unul privilegiat, prin semnificația lor nepieritoare, exprimă lapidar adevărul că libertatea criticii și a creației — care nu înseamnă că este îngăduită orice călcare a normelor inteligenței sănătoase — este premisa oricărei civilizații vii și durabile. A pune adevărul mai presus de orice preferințe și interese individuale este o necesitate morală atît pentru formarea omului, cît și pentru societate. Apelul acestor cuvinte memorabile a fost înțeles și de poporul nostru. La începuturile culturii române moderne, Titu Maiorescu simte nevoia să sublinieze: „Orice cultură este rezultatul unei lucrări încordate a inteligenței libere și datorită de a afla adevărul și a combate eroarea se impune fără șovăire fiecărui om care nu se mulțumește cu existența sa privată de toate zilele, ci mai are o coardă în sine, ce răsună la fericirea și nefericirea națiunii din care s-a născut.”

Nevoia de a cunoaște și a spune adevărul este resimțită adînc de omul de azi și e promovată și de omul politic care condamnă public „tendențele de închistare și izolare față de evoluția științei și culturii internaționale” în ceea ce aceasta are sănătos și valoros pentru om.

Nicolae TATU

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

Poate că la nici o vîrstă nu e mai acută nevoia unui climat familial de afecțiune, de solitudine și înțelegere, decît în adolescență. Adolescentul nu mai e copil, dar nici adult. Cuvîntul (din latinescul *adolescens*, participiul prezent al verbului *adolescere*, a crește) înseamnă ființă încă în creștere, deci nu ființă a cărei creștere e terminată și pe care o numim *adult* (cuvînt derivat din participiul trecut al aceluiași verb, *adultus*).

Adolescentul a ieșit din copilărie — căreia nu-i iartă stîngăciile și naivitatea — și după secretele transformări psihosomatice din perioada pubertară, își diversifică interesul afectiv în toate direcțiile.

Supus unor mari oscilații de umoare — între exaltare și depresiune — spiritul adolescent, întors spre el însuși, sau deschis înafară vrea rezeme sigure și le caută în toate domeniile existenței. Acum, — observă René Hubert — „el își îmbogățește viziunea existenței, adăugînd spațiului dimensiunea timpului”. Acum cunoașterea se însoțește cu ordinea morală și aceasta cu meditația asupra sensurilor existenței. Ca pe o boltă davinciană, pe care desenul delicat conturează, după o lucrare îndelungată, simbolul unor pure lumini, acum conștiința lui cristalizează constelația valorilor absolute, a adevărurilor „definitive”. Spiritul adolescent îl hrănesc idealurile. Tentația marilor aventuri ale spiritului (filozofia, creația artistică sau științifică, adică ordinea morală superioară) e irezistibilă. Niciodată în viața omului nu sînt apărute cu mai multă intransigență adevărul, dreptatea, binele, frumosul, decît acum.

Trăsătura cea mai proprie acestei vîrste e năzuința spre perfecțiune. Pare neverosimil, dar chiar adolescenții mai puțin dotați intelectual visează culmile. Altfel spus, aspiră să se realizeze plenar.

„Un om care n-a încercat niciodată să se facă asemănător zeilor este mai puțin decît un om” — spunea Paul Valéry.

„O viață mare — cităm acum cuvintele revelatoare ale lui Alfred de Vigny — e un gînd al tinereții realizat în vîrsta matură”.

Confruntarea cu mediul, în primul rînd cu cel familial, confirmă sau infirmă soliditatea acestei structuri interioare. Ea poate stimula sau frînge elanul declanșînd cunoscutele stări conflictuale.

Pentru adolescent, ca și pentru copilul care face pași încă nesiguri în explorarea lumii, casa părintească, familia, continuă să fie cuibul din care își desface sau își adună aripile încercate pentru zbor.

El nu s-a desprins încă de cuib. Părinții au a proteja, cu tact și nedisimulat interes, visul acestei înălțări. Pînă și independența pe care și-o va proclama în perioada preadultă, a primei tinereți, trebuie vegheată de părinți.

E.G.

CUVÎNTUL PSIHOLOGULUI

Prof. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU:

ADOLESCENȚA

Ieșit din pubertate, etapă complexă și dificilă de intensă creștere și maturizare biologică, adolescentul integrează selectiv și continuu în structura comportamentului său numeroase conduite adulte, maturizate. Acest fapt creează un tablou de reacții foarte larg în care mai există ecouri ale vîrstelor copilăriei și pubertății.

Încă Aristotel a surprins acest aspect contradictoriu și divers al anilor adolescenței. Stanley Hall s-a referit, mai ales, la dificultățile de încorporare a conduitei noi în structura de ansamblu a personalității adolescentului. În scrierile moderne aceste trăsături sînt asociate reflecțiilor despre adolescenți ale lui J. Jacques Rousseau. Unanimă s-a conturat însă ideea că adolescența se caracterizează prin faptul că personalitatea umană începe să capete profunzime, verticalitate.

Adolescentul depășește treptat impulsivitatea și sensibilitatea exagerată, cerința impetuoasă și ușor argesivă de independență specifică momentului depășit al pubertății, comportarea este străbătută tot mai mult de reflexiune și interiorizare. De altfel, chiar înfățișarea, privirea devin mai clare și expresive, mai nuanțate.

Perioada adolescenței se caracterizează însă, din punct de vedere psihologic, mai ales, prin faptul că particularitățile de vîrstă se convertesc în trăsături individualizate, de unicitate atît de pregnante, încît mulți specialiști consideră că există atîtea adolescențe cît și adolescenți.

În ordinea biologică, adolescența este impregnantă de stabilizarea maturizării, fenomen care se manifestă ca o nouă echilibrare bio-hormonală și fiziologică, cu aspecte mai puțin penibile ca în pubertate.

Supus influențelor presionante foarte diverse, legate de spațiul spiritual-cultural și istoric-social, în care s-a dezvoltat, adolescentul se opune sau se integrează în structurile caracteristice ale mediului în care trăiește. Adolescența este, ca atare, perioada pregătirii intense a atitudinilor de responsabilitate socială și profesională, este vîrsta în care se cristalizează ca o supremă și fierbinte generalizare a experienței de viață, confruntarea cu viața de pe anumite poziții ce se cer argumentate, susținute și apărate. De altfel, societatea însăși a programat pentru această vîrstă majoratul civil.

În acest cadru al adolescenței, există importante diferențe între adolescenții care trăiesc în diferite părți ale lumii, și în diferite momente ale desfășurării vieții sociale. E destul să ne gîndim la deosebirile dintre adolescenții ce au trăit la sfîrșitul secolului trecut, la adolescenții din timpul primului sau al celui de al doilea război mondial, la adolescenții ce au participat la desfășurarea marii revoluții socialiste, la cei care au crescut în anii grei de după război în diferite puncte ale Europei și la aceia din zilele noastre. Operăm cu imaginea unui etern adolescent, uitînd faptul că adolescența reprezintă un fenomen, iar adolescentul un moment în contextul larg al evoluției unei persoane date. De altfel, știm că există diferențe între adolescentul de diferite profesii din mediul rural și urban, din marile metropole, și chiar din cartierele acestora.

Mai puțin diversificată este structura de clasă a atitudinilor ce caracterizează adolescenții aflați în diferite țări.

Există la ora actuală preocupări importante cu privire la tinereții și rolul său social.

Datorită sensibilelor diferențe ce există de la adolescenți la adolescenți se justifică ideea că *adolescența nu este doar o etapă a dezvoltării psihice umane, ci mai ales o stare socială*.

Caracterizîndu-se printr-un evident dinamism și prin dăruire, printr-un romantism ce include generos idei noi, adolescentul se conturează ca generație nouă, vitaminizată de cerințe de ultimă oră, fapt ce contribuie la distanțarea generațiilor. De altfel, viața socială, cu ritmul ei impetuos de dezvoltare, favorizează această distanțare. Și aceste motive militează pentru considerarea adolescenței mai mult ca o stare socială.

Trăind într-o societate complexă în care au loc numeroase și importante evenimente sociale, politice, economice, științifice și culturale, adolescentul devine tot mai atent la semnificația lor. El este obligat la tot pasul să înțeleagă, să decidă. Descoperind complexitatea consecințelor acestora, adolescentul simte angajarea sa, înfruntarea lucidă a problemelor practicii sociale. Și, deoarece prelungirea școlarității întreține contactul intensiv cu fenomenele de cunoaștere și de viață din unghiul de vedere expus mai sus, *adolescența — stare sau atitudine —*, are tendința de a-și muta limitele superioare, cuprinzînd tot mai mulți ani, unificăți printr-o comună tensiune și atracție față de adaptarea la dimensiunile vieții social-civile.

Adolescentul este neconformist și totuși foarte atent la semnificația actelor de conduită ale celor din jurul său și la ale sale. El caută adevăratele caracteristici ale celor ce-l înconjoară. Fenomenul ca atare prilejuiește momente de meditație, atitudini critice, o oarecare instabilitate și neliniște sentimentală. Prietenia și sentimentele de dragoste ale adolescentului sînt zbuciumate, cu tendințe de seisme sau de dilatare a semnificațiilor fiecărui gest, sau fiecărei atitudini. Latura proiectivă a personalității cîștigă treptat lungimi de undă importante. Această caracteristică

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

se caracterizează în configurația intereselor sale, care devin mai adânci și relativ ierarhizate. Interesele profesionale câștigă în pondere și stimulează căutări în direcția capacităților, alimentând dorința de autoperfecționare, aspirația spre multilateralitate. În aceste condiții are loc, adeseori, descoperirea propriei vocații. Tot în acest context se dezvoltă spiritul de creație. Acesta, neliniștilor, caută noi modalități de exprimare a personalității în plină consolidare, un stil propriu, originalitate.

Adolescentul este un lector pasionat, un consumator al anticipațiilor de tot felul.

În timp ce puberul se caracterizează printr-o atitudine impenetrabilă și ușor opozabilă, pe adolescent îl caracterizează deschiderea largă a traseelor de comunicare, de expectativă și de reflexie. Sociabilitatea lui se înscrie pe căile de înțelegere a lumii valorilor.

Fiind mai susceptibil la argumente, adolescentul poate fi antrenat în discuții interesante, care devin cu atât mai mult momente fertile de educație, cu cât părerea lui este mai atent ascultată și luată în considerare. Este important ca adolescentul să capete responsabilități, să i se întreprindă dorința de informație, gustul lecturii bune. Momentele în care trebuie să organizeze o acțiune cu caracter social în cadrul școlii este încărcat de numeroase virtuți educative și poate prezenta foarte mare importanță. Este însă necesar să fie evitată o suprapunere mare de sarcini și activități pentru a lăsa suficient loc pornirilor firești spre reflecție, deoarece meditația în această perioadă contribuie la structura calității liajului prin care personalitatea adolescentului se conturează și, învață să se exprime și să trăiască.

CUVÎNTUL MEDICULUI

Dr. ION VIANU, asistent la Clinica de psihiatrie

—București:

CONFLICT ȘI CARACTER ÎN ADOLESCENȚĂ

Adolescența a fost definită de psihologi și educatori ca vîrstă a contrastelor. Mentalitatea adolescentului se desfășoară pe linia unor antagonisme a căror stăpînire este integrată în cele din urmă în acea constelație a afectivității și voinței pe care o numim *caracter*. A vorbi deci despre această perioadă a vieții înseamnă a circumscrie avaturile formării caracterului. Care sînt structurile bipolare pe ale căror axe se formează existența adolescentă? — o primă dominantă a psihologiei acestei vîrste o constituie ambivalența slăbiciune — forță. Adolescentul este un copil care devine adult. Sentimentul dependenței quasi-absolute este înlocuit treptat cu acela al unei mari energii proprii, fizice și spirituale. Ca atare, adolescentul va revendica (și pe bună dreptate) o mai mare independență în acțiune. Această revendicare se lovește, *obiectiv*, de faptul că el nu se găsește în posesiunea tuturor mijloacelor necesare să îi asigure libera dezvoltare. Este un prim antagonism de care tactul educatorului trebuie să țină seama. De el se leagă, organic, un altul: lupta care se dă în conștiința adolescentului între conformism și neconformism. Întrebarea cea mai importantă este, la această vîrstă (pusă pe un ton de angoasă sau, alteori mascată de zeflemea): „Ce trebuie să fac, să uimesc sau să complac?” De aceea, conduitele adolescentului sînt dominate cînd de neașteptat sau de șocant, cînd de o conformitate care se învecinează cu tonurile cele mai cenușii. Desigur, că în acest domeniu, deosebirea între bine și rău întîmpină dificultăți. În fapt, neconformismul nu trebuie sufocat, căci el e izvorul originalității, după cum nici conformismul nu trebuie văzut sistematic ca un germene de filistinism atît timp cît integrarea conduitei sociale depinde în mare parte de el. Aprecierea comportamentului se leagă mai degrabă de lupta care se dă (sub imperiul acestor motive) între ideal, și trivialitate. Adolescentul este capabil de dăruirea cea mai sublimă, ca și de negarea cea mai brutală a oricăror norme morale. Pasiunile și viciul se învecinează. Dar lucrurile nu se prezintă în realitate atît de simplu, pentru că intervine ceea ce psihologia descrie ca *formațiuni reactive*: anumite conduite maschează altele, de sens opus. O eventualitate foarte frecventă este cea în care, din dorința de a nu părea sentimental (adică „slab”) brutalitatea se manifestă zgomotos. Analiza atentă va revela, sub aparențele cele mai dure, căldura.

Cu toate antagonismele se articulează și problema sexualității, această față invizibilă a lumii. Dacă sexualitatea adultă și normală este o sinteză, în principiu perfectă, între sentimente și instincte, adolescentul manifestă aici o disjunție. Este pur și simplu o chestiune de etapă, pentru că sursele sexualității sînt în fapt două: pe de o parte ea utilizează materialul afectiv pe care i-l furnizează legăturile emoționale contractate în copilărie — și în acest sens dragostea de mamă constituie prototipul oricărei relații omoroase — pe de altă, individul uman se găsește, o dată cu zorii adolescenței, stăpîn (dar de fapt ucenicul vrăjitor) unei energii haotice și cumplite care își caută cu furie o cale de ieșire. Trăvialul anilor tineri este cel de a face din aceste două principii o unitate, și drumul nu este desigur dintre cele mai netede.

Vedem că problemele intime, intrinseci ale adolescenței sînt colosale. Dar adolescentul este, în același timp, și o ființă aruncată în lume, asupra căreia el deschide abia acum ochii mari. De aceea, conflictuali-

tatea extrinsecă îl privește în cel mai înalt grad. Este o pastă moale asupra căreia *intîmplările* influențează cu greutatea unor *determinări*. Nu se poate de aceea insista îndeajuns asupra valorii exemplare a oricărei acțiuni, atunci cînd ea este destinată să apară în fața unui „public” adolescent. Dacă în cele mai multe cazuri adolescentul găsește puterea de a-și domina propria problematică, el poate fi nu arareori depășit și zdrobit de antagonismele pe care i le creează ambianța. Multe din dramele adolescenței pornesc de aci și desigur că pînă la patologie nu mai e decît un pas. Educatorul trebuie să fie și puțin psihopatolog încercînd să discearnă unde simpla reacție, sensibilă la influențele ambientale, se delimitează de răspunsul nevrotic sau psihopatic ce trebuie referit psihiatrului. Acesta, la rîndul lui, va trebui să deosebească cu finețe ceea ce revine împrejurărilor peristatice și ceea ce este atribuibil unor factori biologici și ereditari care desigur în unele împrejurări pot precumpăni asupra celor dintîi. Ca în multe alte domenii, studiul adolescenței nu poate fi decît rodul unor confruntări de puncte de vedere și de disciplină.

Rămîne totuși deosebirea între două mijloace de acțiune caracteristice: pedagogia și psihoterapia. Cea dintîi este de o mare generalitate și se adresează tuturor indivizilor. Cea de-a doua cunoaște aplicații numai în circumstanțe în care angoasa sau deznădejdea își fac loc.

De aceea pedagogia este mai mult restrictivă, psihoterapia mai mult permisivă. Această deosebire în scopuri explică poate și o anumită discrepanță în punctele de vedere inițiale. Pedagogul este inclinat să moralizeze, în timp ce psihiatrul își ia drept motto terențianul *Nil umani a me alicuius puto*. Pare verosimil ca măsura corectă să fie undeva la mijloc.

CUVÎNTUL PEDAGOGULUI

Dr. BIANCA BRATU

DIALOG DINTRE ADULT ȘI ADOLESCENT

Diferențierile adolescenței propriu-zise de etapa ei preimpurie, pubertatea, se produc pe nesimțite, adeseori imperceptibil. Ele au, totuși, o pondere reală în contextul personalității, care ne obligă la un răspuns adecvat în raporturile noastre cu adolescenții.

Pentru tratarea adolescentului tipic (în măsura în care putem vorbi despre omul ca atare, altfel discuția pe care o purtăm este oficioasă), nimic nu mi se pare dacă nu mai nepotrivit, măcar mai insuficient, decît, *interdicția*.

Și aceasta, din mai multe pricini: în primul rînd, pentru că este în opoziție cu „firea” adolescentului, cu nevoia lui impetuoasă de a fi el însuși, de a se contura afirmîndu-se, apoi pentru că, poate, este nedrept să contribuim la accentuarea unui sentiment de frustrare, pe care aproape inerent adolescentul îl resimte și care rezultă din decalajul între ceea ce el vrea și între posibilitățile sale naturale încă neimplinite. Ca să nu mai vorbim cît este de dăunător să frînezi orice elan creator, în momentul virării sale, indiferent de calitatea și valoarea reală a forțelor potențiale care îl propulsează. În fine, pentru că este de cele mai multe ori inutil (vreau să spun ineficace) să încercăm a dobîndi cu forțe din afară un rezultat interior, atunci cînd, prin reacțiile sale tipice, adolescentul se caracterizează prin spiritul de independență, adică prin nevoia de a da un răspuns propriu, nesilit, solicitărilor din afară.

Recunoașterea limitelor în modul de a-l trata nu înseamnă nicidecum acceptarea ideii de a scoate pe adolescent de sub rigorile oricărei exigențe educative, o abdicare ireponsabilă de la funcția formativă a căreia necesitate este impusă de această etapă a dezvoltării. Impusă, înainte de toate, cred, tocmai pentru că este un moment al căutărilor ardente, dar nu mai puțin contradictorii și nu rareori derutate, ale căror soluții nu pot fi lăsate la voia intîmplării. Și cu atît mai mult cu cît dialogul între vîrste și generații nu poate fi lăsat în nici un caz să lincezească sau să inerteze în pragul unei etape noi, în care va trebui să se transfere, din domeniul ideal și potențial, într-unul al faptelor, al acțiunilor coordonate și eficiente.

La această vîrstă actele individuale sînt grele în consecințe. Cumulate, ele devin mai durabile, marcînd direcționarea personalității, prefigurînd sau pregătînd opțiunile decisive. Absența sau întîrzierea cunoaștinței acestei condiții naturale nu poate să nu lase urme.

Văd aici punctul de pornire al unui nou tip de raporturi între adolescent și adult, pe care educația le reclamă și pentru care nu numai unul dintre cei doi factori, care participă la acest proces, trebuie să fie pregătit. Ele decurg din noile forțe psihice pe care vîrsta aceasta le pune în evidență și cărora adultul trebuie să le dea toată atenția în vederea valorificării. Adolescentul este un observator atent al realităților în mijlocul cărora trăiește (sociale, ecologice, familiale) și adesea acid în judecățile sale critice, încă absolutist și intransigent în exigențele și concluziile pe care e tentat să le tragă. Dar, supus el însuși unor experiențe majore, ca intensitate a trăirilor afective și cu urmări pentru el imprevizibile (înțînirea marilor prietenii și a iubirii, opțiunea profesională, problematica vieții sociale), adolescentul este totodată mai comprehensiv decît puberul

(Continuare în pag. a 8-o)

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

(Urmare din pag. 7-a)

și mai inclinat spre reflexivitate, mai deschis argumentelor și, deci, mai capabil de a deveni un interlocutor interesat și interesant pentru adult. Acest lucru, cred, trebuie să marcheze natura unor raporturi deosebite față de cele anterioare.

Adultul nu-l va mai putea susține pe adolescent înlocuindu-l pur și simplu în soluționarea problemelor sale vitale, cerându-i doar să asculte și să-i urmeze principiile. Sau, în orice caz, o va putea face din ce în ce mai puțin. Și din ce în ce mai frecvente vor fi împrejurările în care adolescentul va trebui să-și preia partea de responsabilitate a actelor proprii, cântărindu-le consecințele pe care le implică. Inutil, deci, să încercăm a-i impune prin dispoziții restrictive sau imperative ceea ce, în ultimă instanță, adolescentul va înfăptui curind prin propriul său efort, cu propriile sale resurse. După cum cred că ar fi cel puțin ineficace să pozăm în atâteștiutori în fața unor realități a căror complexitate — pe care viața ne-a demonstrat-o — este suficientă pentru a ne pune în gardă asupra unor posibile accidente sau situații imprevizibile, în fața cărora nici optarea noastră nu poate fi prestabilă.

Poate că, de aceea, ar fi bine ca adultul să-și însușească un nou mod de a-l aborda pe adolescent. Un mod în care, fără a se debarasa vreodată de grijă și obligația de a-i sta alături cu sollicitudine, să-l lase totuși acestuia spațiul necesar pentru mișcarea liberă, pentru alegere și pentru responsabilitate personală.

Cred, deci, că stimulându-i încrederea în forțele sale, trebuie să-l determinăm la chibzuință și pondere, lăsându-l să vadă, să simtă cât mai direct, consecințele optărilor și actelor sale, și, implicit, răspunderea ce-i revine. Este momentul în care procesul autoeducației, al autoreglării conduitei, capătă o pondere și o eficiență sporită în raport cu măsurile educative externe. Rolul acestora nu poate fi decit acela de a determina și potența spiritul de selecție și de autocontrol al adolescentului, fără a-i mai putea suplina.

Cum orice etapă a dezvoltării își are temeliile în întreaga experiență a etapelor străbătute și în toate aspectele acestora, ar fi iluzoriu să ne închipuim că statornicia raporturilor noi mai complicate și mai exigente, pe care le reclamă îndrumarea adolescentului, se produce spontan, pe un teren nepregătit sau sălbatec, sub raport educativ. Reușita lor depinde, în cea mai mare măsură, de acumulările anterioare (pe planul dezvoltării adolescenței), dar și de capacitatea adultului (părinți, profesori etc.) de a se adapta activ și maleabil la situația nouă, în care obiectul educației sale de ieri îi devine azi colaboratorul în lupta vieții.

Probabil că, pentru aceasta, esențial e ca adultul educator să-și asigure condițiile acestei colaborări, în primul rând, prin posibilitatea de a păstra și intensifica aliajul dintre generații. Un adolescent poate fi din timp pregătit să devină un bun interlocutor, autentic și inteligent în discuție. Adultul trebuie, însă, să evite orice îi poate slăbi stima din partea adolescentului, să facă totul pentru a-i câștiga prietenia și încrederea. Un prieten matur are șansa să devină un confident și un model dacă, la rîndul lui, se instruieste neîncetat, observînd experiențele trăite de tînră. Adultul *învață* limbajul adolescentului dacă vrea ca adolescentul să comunice cu el și să-i preia, creator, propriul lui limbaj.

EMIL VERZA, psiholog asistent — București:

ADOLESCENȚII ȘI IDEALUL DE VIAȚĂ

Adolescența este vîrsta cînd se precizează aptitudinile, se fixează și se adîncesc interesele de cunoaștere, concomitent cu reflectarea activă și selectivă a realității înconjurătoare. Este vîrsta cînd se cristalizează concepția științifică despre lume și viață, pe baza căreia adolescentul își caută cu febrilitate calea de urmat, optează pentru unul sau altul din domeniile de activitate, în fine, își constituie un ideal de viață. Idealul de viață reprezintă cea mai înaltă formă de generalizare și exprimare a raportului dintre subiect și lumea înconjurătoare și, în genere, devine diriguitor al întregii activități a omului. Idealul de viață presupune elaborarea și formarea conștiinței de sine pe baza conștiinței despre lume. Din punct de vedere psihologic, idealul este o reprezentare a scopului, o idee semnificativă care subordonează și orientează toate tendințele și conduita omului în viață. La baza idealului stau sentimente durabile, pasiuni care-l transformă esențialmente pe adolescent.

Modelul uman — ideal pe care și-l alege, uneori nu fără dificultăți și multe ezitări, nu e aleatoriu, ci în genere dependent de particularitățile individuale, de aptitudinile și trăsăturile de caracter. Ca modele de viață i se impun, astfel, personalități din domeniul științei, artei, istoriei și vieții politice, din rîndul cadrelor didactice, al părinților sau eroi din literatură. (Printre cărțile care au avut, la timpul respectiv, o influență covârșitoare asupra tineretului se citează „Suferințele tinărului Werther“ de Goethe, „René“ de Chateaubriand, „David Copperfield“ de Dickens, „Părinți și copii“ de Turgheniev, „Chaterton“ de Alferd de Vigny, „Child Harold“ de Byron ș.a.m.d.)

Urmărit din trei unghiuri diferite și anume: al sensului, scopului și modelului de viață ales, ne este ușor să cunoaștem motivele care au determinat alegerea idealului de viață, precum și opera de educație pe care o pot întreprinde școala și familia.

Identificat uneori cu profesiunea pentru care optează adolescentul, alteori depășind-o printr-o dimensiune de o mare frumusețe moral-umană, idealul de viață devine un mobilizator și catalizator al energiilor lui sufletești.

Desigur, în alegerea idealului de viață contează condițiile social-economice în care trăiește adolescentul. În patria noastră, posibilitățile

de realizare a idealurilor de viață sînt incommensurabile, deoarece societatea stimulează și încurajează înfăptuirea idealurilor înalte. La adolescenți idealurile de viață capătă durabilitate, stabilitate și sînt urmărite cu perseverență de către aceștia. La majoritatea adolescenților, aspirațiile de viitor, visurile rămîn neschimbate. Aceasta nu înseamnă că adolescenții nu au nevoie de sprijinul adulților, de sfatul și îndrumarea lor. În unele situații idealul poate să nu fie bine conturat sau chiar să nu fie bine ales și atunci se impune o influențare din partea școlii, a părinților asupra adolescentului. El trebuie ajutat să se cunoască pe sine, să-și verifice posibilitățile sale, să se confrunte cu profesiunea aleasă.

Să nu uităm că adolescentul ne apare ca un nonconformist, ispitit prea adesea de originalitate și independență, supus ușor entuziasmelor și afectivității. De toate acestea trebuie să țină seama atît școala, cît și familia în exercitarea influențelor educative. Intervenția lor, făcută cu tact și în deplină cunoaștere a particularităților psihice caracteristice acestei perioade, va consta în corectarea scării de valori, acolo unde e cazul, în adîncirea și nuanțarea conștiinței morale și, în genere, în formarea spiritului de discernămint în alegerea scopurilor și mijloacelor de realizare.

În ultima analiză, obiectivul oricărei acțiuni educative constă în formarea la tinerii noștri a convingerii că fără efort și muncă cinstită nu pot fi atinse idealuri înalte. Greutățile sînt inerente, dar ele aduc și mari satisfacții. Învingerea lor înseamnă capacitate, muncă, stăpînire de sine, perseverență.

Altfel, idealul de viață pe care-l făurim în ardoarea tineretului nostru, plin de entuziasm, n-are un temel solid și se prăbușește la prima adiere de vînt.

CUVÎNTUL DIRIGINTELUI

Prof. DAN V. ION, Liceul „Aurel Vlaicu“ — București:

FAMILIA—ȘCOALĂ A INTEGRĂRII SOCIALE ȘI A COMPORTĂRII CIVICE

Trăsăturile morale ale viitorului cetățean se manifestă mai pregnant încă din perioada adolescenței. Influența factorilor care răspund de consolidarea acestor trăsături — școală, familie, organizație de tineret — trebuie să se exercite la timp și să fie adecvată cu vîrsta. Acest lucru este cu atît mai necesar, cu cît trăsăturile în discuție sînt cel mai adesea contradictorii. De aceea, numai în urma unei munci permanente, cu tact și răbdare, pot fi corectate anumite atitudini, reacții neconforme cu cerințele societății noastre.

Experiența mea de profesor cu aproape cincisprezece promoții la același liceu îmi oferă posibilitatea să trag anumite concluzii, bineînțelese cu un caracter provizoriu și personal. Aceste concluzii privesc coordonatele majore ale vieții adolescentului — ideal de viață, integrare socială, comportare civică.

Primele eșecuri ale adolescenților sînt de fapt primele „examene“ la care familia a fost supusă și nu a obținut notă de trecere. Aproape toate cazurile de eșec cunoscute de mine s-au datorat unor erori săvîrșite de familie. Eroarea fundamentală, cu multiple consecințe, este în legătură cu formarea și consolidarea unor convingeri ferme de viață ale copiilor. Ea constă în lipsa de motivare serioasă a scopului ce trebuie urmărit de tînră în viață la porțile căreia bate; apoi, o concepție greșită despre învățatură și randamentul școlar, manifestată printr-o și mai greșită atitudine față de pregătirea elevului. În loc să i se prezinte munca intelectuală, pe care o desfășoară în procesul instruirii în școală, ca singura cale de împlinire a personalității lui, ca pe un izvor de satisfacție permanentă, în loc să se urmărească evoluția intelectuală reală, adolescentului sau adolescentului i se oferă ca scop al activității sale notele de trecere, diploma, o profesiune cu anumită „rezonanță“ socială, dar pentru care adesea el nu are nici atracție și nici vocație. Bineînțeles, rezultatul final al unui asemenea mod de a forma în perspectivă propriul copil este vizibil încă din primii ani de liceu, cînd mulți dintre elevi se mulțumesc cu o situație școlară mediocră, doar pentru a satisface niște ambiții ale familiei.

Pentru asemenea adolescenți idealul de viață pe care, prin întreaga activitate desfășurată, școala se străduie să-l formeze, nu dobîndește încă forme clare, nu devine un deziderat, un obiectiv propriu. Mai mult, acestora li se pare că școala exagerează în exigențele sale. Adesea însăși familia formulează obiectii la adresa cerințelor școlii. „Nu vreau decît să-l văd (sau s-o văd) cu liceul terminat și după aceea vom mai vedea“, aud, nu o dată, pe un ton cînd rugător, cînd imperativ pe cite o mamă sau tată care urmărește cu orice preț să-și vadă copilul cu bacalaureatul luat. Astfel deși are aptitudini și posibilități de asimilare a cunoștințelor predate în școală, care-l pot situa la nivelul oricăror exigențe ale programei, respectivul elev nu se mai simte obligat să le „onoreze“ cu rezultate corespunzătoare.

Mă surprinde deopotrivă și o altă atitudine familiară, care nu numai că nu stimulează, dar înăbușă orice aspirație de autodepășire a adolescentului. În fața unor insuccese, mai mici sau mai mari, înregistrate de unii elevi, părinții exclamă, plîni de uimire: „Mă miră, pentru că acasă nu-l lăsam să facă nimic în afară de învățatură. Nu-l punem nici măcar să cumpere o pine“. Asemenea părinți nici nu-și dau seama că atitudinea lor denotă o totală lipsă de înțelegere a valorii educative a celorlalte îndeletniciri extrașcolare.

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

La fel, mi se pare că merită să ne rețină atenția și atitudinea familiei față de participarea adolescentului la viața colectivului de elevi din care face parte, în mijlocul căruia trăiește și care-l pregătește pentru familia mai mare, societatea în care miine își va desfășura activitatea. Adesea se întâmplă ca elevii să-și confrunte opiniile proprii cu cele ale colegilor lor (luate individual sau ale întregului colectiv), confruntare din care, nu o dată, rezultă adevărate „conflicte”. Aceste episoade, desigur, nu rămân și nici nu pot rămâne necunoscute familiei, care adoptă față de ele atitudinea pe care o socoate potrivită. Unele din aceste atitudini ni se par îngrijorătoare prin doza de indiferențism față de viața socială, de conformism și chiar de lașitate pe care o conțin și care se inoculează pe această cale adolescentului. Dar este posibil ca tinărul să se supună unei asemenea „norme” de conduită? Poate trăi ca o făptură singuratică, este oare posibil și firesc ca el să nu participe cu tot ce are mai bun în el la freanătul vieții din jur, poate face abstracție de mediul în care trăiește? Ar fi un nonsens să admitem, fie și pentru o clipă, un asemenea punct de vedere, și aceasta cu atât mai mult în condițiile sociale ale patriei noastre care constituie, prin climatul ei material și moral, garanția certă a afirmării depline a fiecărui individ.

Din păcate, urmările unei asemenea educații pe care o primesc unii adolescenți în familie nu se lasă prea mult așteptate. Ele devin evidente în anumite momente de viață care solicită adolescentului opiniile lui în mod public, când respectivul băiat sau fată ne înfățișează imaginea înfrustrată și durcuroasă de caricatură de personalitate. Aceasta, deși în „particular”, în cercuri restrinse, lucrurile stau cu totul altfel. Dar nu numai pentru acest motiv le semnalăm. Gravitatea lor reiese și mai pregnant dacă sînt privite în perspectivă. Asemenea „tare”, rezultate ale educației primite în familie, pot apăsa mult timp asupra conduitei civice a adultului.

Măsurile ce se cer a fi luate pentru înlăturarea greșelilor de educație în familie de felul celor amintite se impun de urgență. Ele sînt în afara oricărei discuții.

CUVÎNTUL FAMILIEI

ȘTEFAN FEIERU, tehnician Arad:

„AM ÎNCREDERE ÎN FIUL MEU”

Desigur, îți vine greu să vorbești despre propriul tău copil, chiar și atunci când ești mulțumit de el, când îți ridică puține probleme de educație. Consider că băiatul nostru, Alexandru, ajuns la stadiul adolescenței, nu este nici mai bun, nici mai rău decît alții de seama lui. Elev în clasa a X-a de liceu, obține rezultate meritorii la învățătură, profesorii, în general, îi aduc laude, iar de la disciplină numai rar se abate.

Poate toate acestea sînt rezultatul unei bune creșteri pe care eu cu soția mea ne-am străduit să i-o dăm pînă acum. Fiind unicul nostru copil, am evitat să-l cocoloșim, să-l creștem „în puf” — dimpotrivă, l-am deprins de mic cu munca, cu învățătura. Am căutat, totodată, să-i insuflăm și bunele deprinderi morale cum ar fi: cinstea, disciplina, respectul, perseverența.

De vreun an încoace, am observat la fiul nostru o bruscă tendință spre maturizare. A crescut mult, vocea i s-a îngroșat, devenind bărbătească. Desigur, este vîrsta — adolescența — care își spune cuvîntul. Acum nu mai este copil și am luat, împreună cu soția mea, hotărîrea să nu-l mai tratăm ca atare. Am observat că aceasta îl face, într-un fel, să-și dea importanță, să crească în ochii celor din jur, și, evident, și în propriii săi ochi.

Încă de mic l-am obișnuit pe Alexandru să nu aibă secrete față de mine — să-mi destăinuie chiar și unele lucruri mai delicate, pe care ar vrea să nu le afle absolut nimeni. Aceasta m-a ajutat de mai multe ori, îndeosebi în ultima vreme, să-l abat de pe unele căi pe care era tentat să apuce. Bunăoară, spre sfîrșitul anului școlar trecut, căzuse într-o gașcă de „prieteni” mai în vîrstă decît el. A început să vină seara acasă tîrziu, iar la învățătură să ia note slabe; mai mult, era chiar amenințat la o materie cu corijența. Mi-am dat imediat seama că ceva nu e în regulă. În urma unei discuții apropiate cu el, mi-a spus totul: pe unde își petrece serile, de ce vine acasă tîrziu, de ce e mereu obosit și ia note proaste. Totul... I-am arătat atunci pericolele care îl pîndesc dacă nu va ieși de sub influența „prietenilor” cu care se înhăitase. În plus, m-am adresat și dirigintelui clasei, care m-a înțeles pe deplin și acționînd „pe două fronturi” (ambele cu același țel), în scurtă vreme l-am readus pe Alexandru pe calea cea bună.

Sînt mîndru că am reușit să-mi apropiu pe fiul meu atât de mult, să mi-l fac... prieten.

Îmi place să discut cu el. Discutăm, cînd are timp și cînd nu sînt nici un ocupat, diverse chestiuni: comentăm evenimentele interne și externe, el îmi povestește întâmplări de la școală, cu — de la mine de la serviciu. Uneori mergem împreună la film sau la cite un meci de fotbal. Apoi le comentăm. Se-întîmplă, nu o dată, să avem simpatii și preferințe diferite. Atunci ne contrazicem în discuții.

Appreciez, la cei 16 ani ai fiului meu, gîndirea lui matură, logică. Cîteodată vrea să pară mai matur de cît este. Și devine... puțin ridicol, dar nu-l iau în deridere. Împreună cu el, am ales și meseria pe care o va practica în viață: electrotehnica, pentru care are înclinații deosebite. Am încredere în fiul meu și sînt convins că nu-mi va înșela așteptările de a-l vedea om în cel mai bun înțeles al cuvîntului.

CUVÎNTUL JUDECĂTORULUI

LUCIAN BELCEA, judecător,
judecătoria Sect. 1 București:

PRIMEJDIILE ADOLESCENȚEI

Adolescența, perioadă a efervescenței și a eliberării de sub autoritatea părintească, perioada unei beatitudinii spirituale, cum o definea Platon, se caracterizează prin entuziasm și nestatornicie, împletite uneori cu o optică greșită asupra vieții, valorilor sociale și morale, din lipsa unei experiențe proprii.

Mobilitatea și instabilitatea concepțiilor, cunoașterea eronată a unora din relațiile existenței noastre tocmai în perioada încadrării în viața socială, expun adolescentul la nenumărate influențe nocive.

Necunoașterea caracteristicilor acestei etape a dezvoltării fizice și morale a copiilor, lipsa de grijă și atenție a părinților, un cadru familial necorespunzător constituie factori favorizanți, chiar determinanți uneori, ai primejdiilor care amenință adolescența.

Aceste primejdii vin din multe părți: familie, cerc de prieteni, vecini, stradă.

Raporturile încordate dintre părinți în familiile aparent încheiate, care se manifestă prin certuri permanente, bătăi, insulte, subminează dezvoltarea normală a copilului în general și au repercursiuni grave, îndeosebi, asupra vieții — și așa plină de contradicții — a adolescentului.

(Ca să nu mai vorbim de consecințele nefaste pe care le generează familiile dezorganizate.)

Efectul este, fie sensibilizarea și claustrarea copilului în sine — ajungîndu-se pînă la grave maladii psihice —, fie copierea fidelă a obiceiurilor din familie, adolescentul degenerînd într-un individ periculos, fără scrupule, fără caracter.

De multe ori și diferența mare de vîrstă dintre soți are ca urmare îndepărtarea copilului de unul dintre ei sau de amîndoi. Adolescentul receptează ca un seismograf neînțelegerile create de această situație, chiar atunci cînd acestea sînt inteligent escamotate. Deoarece mai obișnuite sînt căsniciile în care tatăl este mai în vîrstă, băiatul sau fata trec în grija exhaustivă a mamei. Aceasta, de obicei mai îngăduitoare, cu mai puține posibilități de a-și impune autoritatea, nu poate face față problemelor pe care i le ridică impetuoasa adolescență — iar tinerii se consideră eliberați de orice răspundere în fața tatălui neînțelegător ori indiferent și în fața mamei neputincioase.

Cînd simte lipsa controlului atent și afectuos al celor care-l cresc, adolescentul poate evada în... vagabondaj, infracțiune, huliganism. Deci, acest „refugiu” este determinat în primul rînd de instrăinarea copilului de familia sa, instrăinare care se produce ca urmare a dezagregării și dezorganizării unor familii, a lipsei de control, supravegherii și autorității din partea părinților, a exemplului proaste pe care copiii le primesc din familie sau din mediul inconjurător, a dezinteresului față de educație.

Redau un exemplu dintr-un referat al unei anchete sociale: minorul H.A. (în vîrstă de 15 ani) provine dintr-o familie în care au existat dese neînțelegeri. Părinții consumă băuturi alcoolice, se ceartă, își adresează expresii jignitoare. Ca urmare, minorul a devenit neascultător, recalcitrant, vagabondează, fură.

Apare evidentă legătura causală între decăderea morală a familiei și alunecarea minorului pe pantă infracționismului.

În practica judiciară se cunosc cazuri în care chiar părinții determină și trag copiii la comiterea infracțiunilor. Așa a fost cazul minorului A.S pe care tatăl său îl folosea la comiterea furturilor: îl introducea pe ferestre mici, pe unde un om adult nu ar fi putut pătrunde. De asemenea cazul surorilor B. (10 la număr) dintre care patru au fost condamnate pentru prostituție, beneficiari ai foloaselor realizate fiind chiar părinții lor. Ne putem închipui ce se va întîmpla cu celelalte fete mai mici care cresc într-o asemenea atmosferă, în cazul în care nu vor interveni autoritar organele în drept.

O altă primejdie care amenință pe adolescenți provine din alegerea greșită a prietenilor, a anturajului.

Deseori, în fața instanțelor de judecată apar tineri cunoscuți ca avînd o comportare bună în familie, școală, cartier și care totuși, au participat la comiterea unor infracțiuni.

Minorul C.I., în vîrstă de 17 ani, și-a format un adevărat grup infracțional în care a atras tineri, mai mici dar și mai mari ca el — M.D., T.C. și U.I. între 14-17 ani. Au participat la comiterea unei tilhării, fără nici un interes material, numai din dorința... afirmării lor față de alți tineri de aceeași vîrstă.

Asemenea prietenii se nasc atunci cînd părinții nu cunosc anturajul copiilor, nu le supraveghează timpul liber, comportarea la școală, pe stradă, nu le cunosc preocupările.

În unele familii, copiii sînt învățați să aibă asupra lor sume de bani mai mari decît cele corespunzătoare vîrstei. La acești copii, nu se dezvoltă spiritul economiei, al cheltuirii raționale. Ei știu că părinții le

(Continuare în pag. a 10-a)

EDUCAȚIA PĂRINȚILOR ÎN ROMÂNIA

Răspîndirea în masele largi a cunoștințelor din variatele domenii ale științei și culturii a devenit o componentă principală a politicii statului nostru, care acordă continuu un sprijin de mare preț atât în ceea ce privește baza materială necesară desfășurării acestor acțiuni, cât și organizarea, orientarea și conținutul ei. În acest cadru se vehiculează un amplu sistem de idei, prin intermediul unui complex de instituții cultural-educative. Mijloace moderne de comunicație de masă — radioul, televiziunea, cinematograful etc. — modalități și forme de influențare dintre cele mai diverse și mai adecvate necesităților — conferințe (adeseori în cicluri), lectorate, cursuri (în cadrul universităților populare și muncitorești), cărți de popularizare a cunoștințelor științifice din toate domeniile ș.a. sînt puse la îndemîna acestei cuprinzătoare activități.

Cum este și firesc, între obiectivele fundamentale ale muncii cultural-educative de masă se situează și problemele pregătirii adulților în calitatea lor de părinți. În prezent munca educativă dusă în rîndurile persoanelor cu copii cunoaște indici de cuprindere și calitativi din ce în ce mai ridicați, în concordanță cu cerințele mereu sporite ale societății noastre aflată într-un ritm alert de dezvoltare și de modernizare. De aceea, spre deosebire de epocile anterioare — cînd conținutul și obiectivele acțiunii de educare a părinților erau mai mult implicate în ansamblul acțiunilor cultural-educative și politice — astăzi ea s-a conturat într-un ansamblu distinct, cu profil, structură și dinamică specifice.

În sistemul educației părinților practicat în țara noastră un loc din ce în ce mai însemnat deține activitatea școlii cu familia. Întrucît școala dispune de cadre specializate, în curent cu problemele psihologice și pedagogice implicate în opera educativă, cunoscătoare ale individualităților elevilor — ea este chemată să organizeze și să conducă un întreg sistem de muncă cu familia, sprijinindu-i pe părinți în îndeplinirea sarcinilor lor. Se urmărește în mod special dezvoltarea sentimentului responsabilității față de creșterea și educarea

propriilor fii, cunoașterea obligațiilor familiei pentru dezvoltarea normală fizică și psihică a copiilor, pentru sprijinirea activității corpului didactic în opera de instruire și educare a școlărilor ș.a. Etapă cu etapă școala, prin colectivele ei, face eforturi pentru răspîndirea în rîndul părinților a cunoștințelor psihologice, pedagogice, etice și estetice, medicale, alături de cele ideologice, politice, științifice, necesare justei orientări a familiei în acțiunea educativă. Căile și formele cele mai des folosite sînt: convorbirile individuale, consultațiile, ședințele și lectoratele cu părinții, conferințele, rubricile speciale din cadrul emisiunilor de la stațiile de radioficare, din presa locală, alături de corespondența cu părinții, vizitele la domiciliul elevilor și celelalte acțiuni ale comitetelor de părinți din școli. După unele date comunicate la Simpozionul „Cercetarea științifică și acțiunea cultural-educativă pentru adulți” (dec. 1968), cadrele didactice consacră circa 1/3 din timpul afectat acțiunilor educative în rîndul adulților, activității cu părinții elevilor. Cu aceeași ocazie s-au subliniat diferențele ce există în ce privește eficiența muncii cu părinții duse de cadrele didactice, în mediu urban rezultatele fiind superioare celor din mediul rural.

Foarte variate activități sînt organizate și de instituțiile cultural-educative din orașe și sate, cum sînt căminele culturale, casele de cultură, cluburile din întreprinderi, bibliotecile comunale, orașenești și municipale, universitățile populare etc.

În funcție de pregătirea celor cărora li se adresează, aceste instituții organizează lectorate, conferințe publice și cicluri de conferințe cu caracter pedagogic, simpozioane, cursuri de specialitate ș.a., abordînd diferitele laturi și probleme ale educației părinților. O mențiune specială merită cursurile de sociologie a educației și a învățămîntului, cele privind problemele contemporane ale educației ș.a. incluse în planurile și programele universităților populare și îndeosebi ale celei din București.

O contribuție notabilă la abordarea diverselor aspecte ale educației părinților continuă să aducă presa centrală și locală — atât cotidienele Știința, Știința tineretului, România liberă, săptămînalele Contemporanul, Tribuna, Lucașfăruș, cât și publicațiile de specialitate Revista de pedagogie, Colocvii, Gazeta învățămîntului ș.a. Adăugăm la acestea prezența publicațiilor Ministerului Sănătății în tratarea problemelor educației igienico-sanitare a copiilor, în special a celor de vîrstă preșcolară și școlară mică. Institutul de științe pedagogice, Editura didactică și pedagogică se preocupă și ele de problemele educației și orientării pedagogice a persoanelor cu copii. Institutul de științe pedagogice desfășoară unele cercetări științifice în acest domeniu, din care amintim pe cea referitoare la sistemul activității școlii cu familia (concluziile cercetării au fost publicate de Editura didactică și pedagogică în anul 1963) și cercetarea în curs, „Pregătirea tineretului pentru viața de familie”.

Prezența radioteleviziunii și cinematografului în educația părinților se face simțită printr-un număr sporit de emisiuni pe teme pedagogice, de psihologie a copilului, medicale etc. realizate cu participarea unor educatori, specialiști în teoria și practica didactică, a unor oameni de cultură și știință, a unor părinți și cetățeni.

Etapa istorică a construcției socialiste în patria noastră a făcut posibilă situarea acțiunii educaționale a părinților pe planuri superioare din toate punctele de vedere — material, științific, ideologic. În condițiile în care masive mijloace financiare, materiale și resurse umane sînt puse la dispoziție pentru buna desfășurare a acestei acțiuni, după cum este și firesc rezultatele nu au întîrziat să se arate.

Considerăm însă că o eficiență mult sporită s-ar putea obține dacă în prezent s-ar întreprinde o serie de noi măsuri pe care, pare-se, viața le impune cu tot mai multă insistență. Ne gîndim, în primul rînd, la inițierea unor analize aprofundate și multilaterale a situației actuale în domeniul pregătirii părinților din toate punctele de vedere. Pe baza concluziilor ce ar rezulta, s-ar putea trece la precizarea și elaborarea mai riguroasă a concepției asupra naturii și obiectivelor fundamentale ale educației părinților în actuala etapă de dezvoltare a țării noastre și în perspectivă, la găsirea celor mai potrivite soluții pentru organizarea și desfășurarea acțiunii la care ne referim — în funcție de mediile sociale, de sexe, vîrstă, de nivelul pregătirii de cultură generală și profesională ale părinților. Un loc mai mare, credem că ar merita să îl ocupe, în cadrul acestor preocupări, problemele privind pregătirea tinerilor pentru viața de familie în școală și a raporturilor dintre aceasta și activitatea educativă postșcolară. În orice caz, socotim de primă urgență o coordonare mai judicioasă a actualelor forme de activitate și o centrare a lor în jurul cîtorva direcții și obiective mai clare și mai precise, pentru ca eforturile mari, dar oarecum disperate care se fac în prezent, să fie încununete de rezultate mai bune.

Lector univ. ȘTEFAN COSTEA

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI

(Urmare din pag. a 9-a)

satisfac toate capriciile. Dar, pretențiile cresc odată cu vîrsta și părinții nu le mai pot satisface. Atunci, minorii își caută surse ilicite de venituri. Așa a procedat un tînăr, deferit nu de multă vreme Judecătoriei Sectorului I București. Fiind funcționar, și-a însușit suma de cca. 11000 lei din banii destinați salariiștilor, a plecat la mare și în 9 zile a cheltuit toată suma. Pentru biletul de tren la întoarcere și-a vîndut ceasul. Cercetările efectuate, au evidențiat faptul că părinții, deși cu posibilități modeste, îi dădeau sume mari de bani. Copilul s-a învățat să cheltuiască, să imprăști banii. Numai așa se poate explica risipa absurdă făcută de el, prin cheltuirea a cca. 1200 lei pe zi.

Adolescentul A.I. își rotunjea bugetul prin ceea ce sustrăgea de la părinți. Neglijînd învățătura, lipsind nemotivat de la școală, devenind obraznic, părinții i-au găsit un serviciu. Într-o zi de salariu, a furat plicurile cu bani și a dispărut. În următoarele două zile, a cheltuit-oți cei aproape 7000 lei, prin restaurante, la barbut și alte jocuri de noroc.

Minorul năvălit cu furtul și nesancționat la timp ajunge un primejdios recidivist. Așa s-a întîmplat cu C.D., care la vîrsta de 16 ani săvîrșește peste 20 furturi, sau Z.P., care pînă la 17 ani comisese furturi a căror valoare depășeau 50.000 lei.

Dorința de aventură, rod al asimilării neraționale a cărților și filme lor polițiste sau westernurilor (și citeodată rezultat al difuzării unor cărți și filme cu conținut nociv, inadmisibil) îi determină pe unii adoles-

cenți să comită fapte cu vădit caracter antisocial. În mintea lor realitatea se împletește cu visul, imaginația este incitată de povestiri extraordinare.

Unii încearcă să-și procure pe orice cale arme, visîndu-se cow-boy. Astfel au procedat trei tineri care au furat pistolul unui milițian și apoi au făurit un plan detaliat pentru a ataca și eventual pentru a ucide alți 2 milițieni ca să le poată sustrage armele. Odată reușită lovitură, urma plecarea undeva, departe, unde ar fi dus o viață... ca-n filme.

O carență gravă în educația adolescenților este și lipsa de respect, manifestată prin săvîrșirea unor acte de huliganism, ultraje, violențe, etc. Un grup de adolescenți se... „distra” în urmă cu vreo doi ani în unul din parcurile orașului. Pretextul îl crea un puști de 12 ani; el acosta diferite persoane și le cerea bani sau țigări. Dacă nu i se dădeau sau așa cum era firesc, era apostrofat, acesta începea să țipe. Atunci interveneau prompt ceilalți. Actele huliganice ale acestui grup au ajuns pînă acolo încît pe un cetățean l-au lovit cu cuțitele.

Desigur că această scurtă enumerare nu este limitativă, și nu are pretenția de a epuiza tema abordată. Toate faptele arătate constituie etapa finală în care s-au materializat primejdiile ce pîndesc la tot pasul pe adolescenți. Ele ar putea fi însă evitate într-o foarte mare măsură, dacă opinia publică, școala și mai ales familia, ar face tot ceea ce trebuie și sînt obligate să facă, sesizînd încă de la început abaterea minorilor de la drumul drept, al încadrării normale în viață.

SĂ VORBIM

DESPRE POLITEȚE

Eram la teatru, cu puțin înainte de începerea spectacolului. O familie — mama, tata și fiul, un băiat de vreo 12 ani, — mă roagă să le fac lor, își ocupă scaunele și-mi mulțumesc. Când deodată, foarte îngrijorată, mama se adresează copilului cu reproș: „— Ninel, ce-ai uitat să spui la domnu?“ La care, Ninel sta-n tors spre mine brusc și mi-a repezit în creștet un mers decolorat și obraznic.

Înțimplarea m-a iritat. Era evident că băiatul răspunsese — e adevărat, cu fidelitate și promptitudine — unei comenzi. Nu era deloc convins că ar fi trebuit să-mi mulțumească din politețe.

Recunoaștem că e greu de stabilit când o persoană este politicoasă cu sinceritate și când nu: ce-i aceea politețe, cum e, cum trebuie sau nu trebuie să fie. Prin natura ei, politețea se află la limita dintre etic și estetic și a acuza pe unii oameni ai noștri că se poartă politicos cu *prea multă suflet* e la fel de riscant ca și a-i acuza pe alții că se *poartă prea frumos* (ca gestică).

Politețea are incontestabil și o latură tehnică — ce se accentuează la nivelul manierei — și această latură tehnică face, inevitabil, loc fățărniciei. Iar la copii pericolul e mare, lor fiindu-le mai accesibilă (și mai... convenabilă) această latură a politeții. Și într-atît de mult o abordează încît elinină în cele din urmă cu totul din actul politeții conținutul de omenie, de prețuire, respect și dragoste pe care acesta le implică. Deci, primejdia unei tehnicizări excesive a politeții este reală.

O fetiță din Roibav-Brașov îmi spunea că a observat cum aproape orice copil știe ce e politețea, știe că trebuie să fie politicos, dar ceea ce i se pare curios e că nu se comportă ca atare sau nu întotdeauna. Mirarea fetiței e legitimă și observația, plină de implicații, înseamnă că undeva în educarea politeții s-au strecurat greșeli.

E adevărat că în familie și în școală se vorbește mult de politețe, chiar de necesitatea deprinderii elevilor cu o comportare politicoasă. Se uită prea adesea însă că în această problemă — precum și în altele — de educație, e vorba mai ales de conținut și nu de însușirea unor forme exterioare, pină la urmă mecanice.

Numai conștientizînd actul politeții, înțelegînd funcționalitatea și valoarea lui etică în cadrul relațiilor interumane, colorîndu-l afectiv, îi redăm semnificația profundă. Dacă ne oprim atenția doar la formele de manifestare sau la rigoarea normelor care se cer respectate, politețea ni se înfățișează ca *faptul de educație cel mai bine memorat, dar și cel mai puțin însușit*. (Un copil de la o școală generală din Capitală mi-a dat o definiție a politeții din... Larousse). Cum se educă ea? Nimeni nu-și bate capul prea mult cu această chestiune. Educatorul îl învață pe copil cu regula, iar dacă simte în ochii acestuia licărind întrebarea „De ce?“, îi răspunde prompt: „Așa e bine“, „Așa e frumos“ (mai ales, „Așa e frumos“). Sancționarea nepoliteții se face cu instrumente din aceeași panoplie: „Nu e bine, nu e frumos“. Ce este în esență politețea, de unde rezultă necesitatea ei, care este valoarea ei etică și socială? „Dar ar putea răspunde căreia — o să-i lincem copilului un curs de etică, de...?“

Să vorbim puțin despre cele două moduri mai frecvente de manifestare a politeții formale: *politețea-disciplină, uscată, politețea-regulă, și politețea faes-estetizată, politețea-gest*.

De regulă, către primul mod de politețe tind, poate involuntar, școalași, în genere, instituțiile de educație. La Școala generală nr. 188 din Capitală — de pildă — la o oră de dirigiență, la tema: „Tu ești politicos?“, aflăm că „s-au purtat discuții despre comportarea corectă“ (corectă, deci!). În final, elevii „și-au analizat greșelile cu simț de răspundere. Și-au luat angajamente“. Aflăm, apoi, că și le-au respectat. Profesorul a fost tare mulțumit. În același sens sint și notațiile pe care le găsim în carnetul unui diriginte: „Politețea, foarte importantă pentru profilul viitorului cetățean“. De acord: dar ea este necesară numai pentru profilul viitorului cetățean? Pentru profilul cetățeanului actual, așa cum e el, nu-i necesară?

Practica aceasta moralizatoare pedalează, din păcate, pe „nu face așa, că e rău“. Copilul nu înțelege ce este rău și de ce e rău și se naște bine cunoscuta barieră de sens. În prima fază e „politicos“ din constringere, urmînd ca-n cea de a doua să apară fenomenul de reacție, de opoziție.

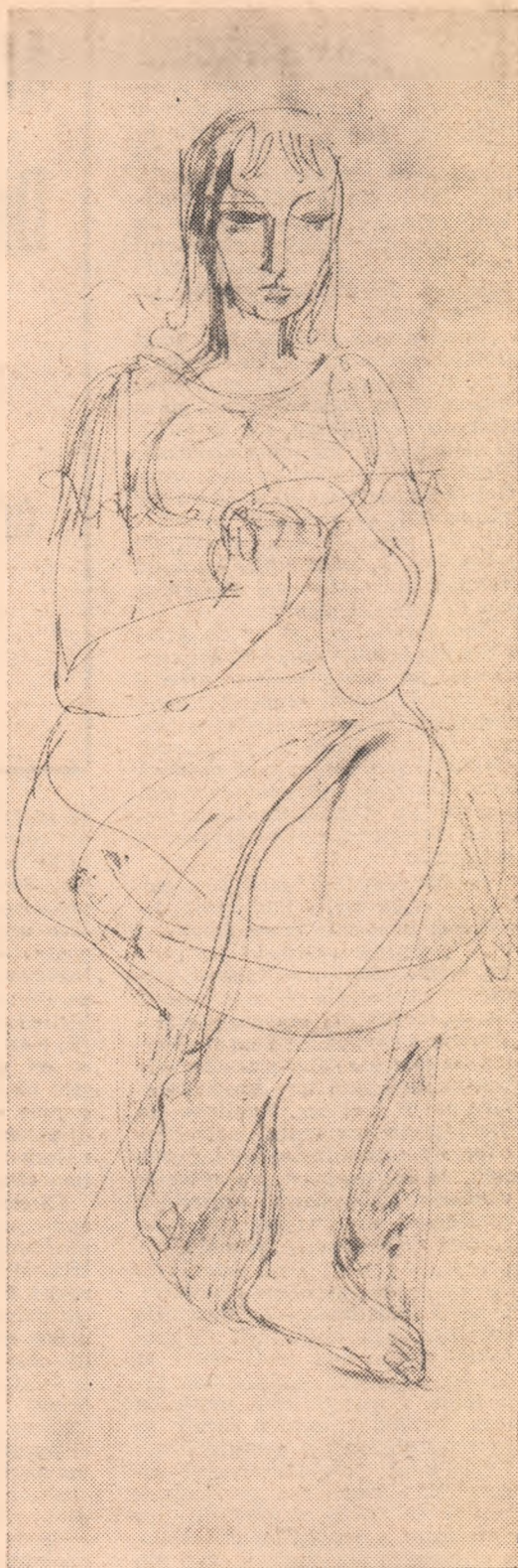
O altă consecință a acestei practici (politețea-disciplină) este crearea impresiei că politețea stabilește niște raporturi ierarhice. Copilul e politicos cu cei „mari și tari“, cu adulții, în primul rînd, diferențiînd dintre aceștia mai întîi pe profesor (de care depinde), pe șefi, pe străini. Atmosfera morală devine cazonă. Pe sălile unei școli din Cluj o profesoară a admonestat pe un elev fiindcă acesta, din joacă, se izbise de ea și nu și pentru că cu puțin timp mai înainte trîntise jos o fetiță și bruscase alta...

Și-acum, despre politețea — fals estetizată, politețea — gest. În esență, politețea „frumoasă“ e foarte puțin deosebită de politețea — disciplină. Ea conține un procent mai mare de gratuitate, tehnicizarea mergînd spre manieră, spre o „gimnastică“ a comportării. Natura ei e pe undeva chiar... sportivă. Regulile apar în fața copilului ca un... decathlon și, în consecință, există grade de comparație: politicos, mai politicos, după cite reguli știe copilul și după tehnica exteriorizării lor. Prin rezerva pe care o formulăm nu înseamnă că subestimăm necesitatea însușirii acestor reguli de politețe. Pe vremuri, se cultiva o politețe de tip feudal — caracterizată, efeminată, cu iz de cadril. Atunci, vremurile care-o conservau o justificau, acum e o rămășiță tehnică ce escamotează falsul.

De unde această politețe de manechine? Corectă. Dar, la urma urmei, de ce nu ne place politețea-frumoasă? Ce-i rău în asta?

Firește, *corectitudinea și frumusețea* sînt atribute indispensabile, specifice, ale faptului de politețe. Dar ele sînt nu superficiale, ci de primă instanță (de „văzut“). În ultima instanță, copilul trebuie învățat să fie politicos nu pentru că *așa e frumos, așa e bine*, ci pentru că ea, politețea, e o *manifestare aparte* (într-o haină corectă și frumoasă) a unor *valori umane grave, esențiale, ca respectul, altruismul, dragostea*, pentru oameni. De aici trebuie să pornească adevăratele argumente ale educării politeții.

I-am obișnuit pe copii cu ideea că reversul politeții e nepolitețea. Dar, în ultima instanță, adevăratul ei revers este egoismul, lipsa de omenie: un anumit grad de infracțiune socială. Politețea nu-i un adaos al comportării, ea e o stare morală a relațiilor dintre oameni, și în acest caz *anomalia* se cheamă nepolitețea.

Desen de OCTAV GRIGORESCU

În mod firesc, actul politeții conține o anumită doză de gratuitate, și chiar de lucru în sine; îți dă iluzia că uneori îl faci pentru tine, nu pentru celălalt. Dar cîteodată e nevoie de foarte puțin timp ca gestul să se golească de orice conținut uman real. Și atunci, nemaicîntîrînd nimic în ochii copilului, și constalîndu-i vidul, acesta sau renunță la el, sau îl folosește formal, după situații, și îl execută, în continuare, așa cum este, sărăcit de orice semnificație umană.

Urmările? Cere scuze cînd a jenat o persoană mai în vîrstă, dar „uită“ să facă același lucru atunci cînd lovește — în imbulzeală — un copil.

...Priviți-l pe amicul nostru, pe școlarul, pe fiul și pe prietenul nostru mic, pe stradă, în mașină, în tramvai. Izbește cu coatele, te calcă pe pantofi, îți murdărește hainele și prompt îți cere „scuze“. Poți să-i zici ceva? Ți-a cerut doar „scuze“!

Așa cum l-au învățat, din păcate, nu o dată, educatorii, părinții, cunoscuții lui mai mari...

Ilie TRAIAN

Deseori în munca noastră de educație, atât de complexă, plină de meandre, de înălțări și căderi, de revelații dar și de erori, cea mai neînsemnată sovăire sau nemdemnare primește un revers penibil. De aici imensa răspundere a educatorului, a cărui evoluție în fața elevilor, uneori cu izbucniri mirifice de afirmare a personalității, întâlnește un ochi de necruțătoare exigență. Această impune un efort imens, susținut de caracterul specific al muncii educative, unde noțiunea de insucces capătă un înțeles tragic.

Dacă munca dirigintelui, acest slevuitor de conștiințe, nu răspunde unei vocații intelectuale, unei nevoi intime și nu e impulsivă de o dragoste cuceritoare, nu va putea fi niciodată la înălțimea chemării. Dacă activitatea lui nu va fi însuflețită de sentimentul unei imense răspunderi, de scrupulul informării, de pasiunea cunoașterii, de setea de nou, îndemnurile lui nu-și vor găsi niciodată ecoul și fervoarea în sufletul elevilor.

Spontaneitatea, chiar de izvoarăște din temelgia unei bogate experiențe, nu poate rezolva situații pe care le ridică educația tinerei generații. De aceea activitatea dirigintelui trebuie să fie rodul unei elaborări serioase, care să conducă spre stabilirea unui contact simultan afectiv și intelectual cu colectivul clasei, fără nici o grijă pentru osteneală.

Se spune, nu fără temelii, că succesul oricărei activități este condiționat de buna ei organizare. La rândul ei, o organizare eficientă a muncii presupune stăpânirea tuturor prghiilor profesiei pe care o practicăm, urmărirea tenace a obiectivelor pe care ni le fixăm și alegerea mijloacelor celor mai adecvate pentru realizarea lor. Acest obiective pot fi imediate, rezultate din desfășurarea procesului instructiv-educativ, cărora trebuie să le facem față, și au, oarecum, un caracter permanent de-a lungul exercitării profesiei noastre; sau mai îndepărtate, de perspectivă, devenind repere și, în același timp, stimulente puternice ale strădaniei noastre. O bună organizare — în condițiile specifice ale activității dirigintelui poate mai mult decât în altele — reclama cunoașterea temeinică a materialului uman cu care lucrăm și asupra căruia se exercită mijlocii și nemijlocii acțiunea educativă. De această cunoaștere a elevilor, a particularităților de vîrstă, a pregătirii lor anterioare, a condițiilor materiale, a climatului din clasă, a celui din familie, a grupurilor spontane care s-au format, a influențelor care se exercită asupra colectivului, a preocupărilor, capacităților fiecăruia în parte etc., depind, în cea mai mare măsură, rezultatele muncii dirigintelui.

Apare astfel evident că de cele mai multe ori succesul sau insuccesul dirigintelui își are rădăcinile în modul în care își organizează activitatea educativă. Acest lucru nu trebuie însă înțeles în sens strict, de întocmire îngrijită a planului de activitate eșalonat pe nenumărate puncte și punctulețe, care devin după aceea un îndreptar sacru, imuabil ce transformă dirigintele într-un simplu executor fidel.

Planul de activitate a muncii educative este urmarea firească a unor îndelungi meditații, întemeiate pe cunoașterea profundă a elevilor, pe căutarea celor mai scurte căi spre sufletele lor. Să nu ne mulțumim cu investigarea zonelor de suprafață ale vieții sufletești, cu aspecte ce se oferă de la sine, ci

ACTIVITATEA DIRIGINTELUI

(II) Organizarea activității dirigintelui la clasă și în afara școlii

să vizăm compartimentele adînci ale conștiinței în toată complexitatea lor. Eliminînd improvizarea, dirigintele este chemat să-și organizeze munca în acțiuni unitare urmărind aplicarea lor prin angajarea simultană a tuturor mijloacelor educative ce-i stau la dispoziție: ora de dirigentie, convorbirile individuale cu elevii și părinții, menținerea unor legături strînse cu profesorii clasei, etc. Se știe că eșalonarea activității presupune o grijă deosebită pentru dispunerea obiectivelor într-o scară valorică, cu trepte impuse de importanța și urgența lor.

În esența ei munca dirigintelui apare ca un complex unitar unde predominarea unui element în detrimentul altuia e întîmpinată de riscul înămolirii în articulațiile cu valoare educativă redusă, în dauna esențialului. De pildă, unul din obiectivele majore și permanente — stimularea muncii la învățătură — nu poate fi atins fără o frecvență regulată, care, la rândul ei nu se înfăptuește decât după ce în prealabil cultivăm în rîndul elevilor un acut simț al corectitudinii. Aici, în domeniul frecvenței, exigența dirigintelui în motivarea absențelor nu poate singură să asigure succesul și nu o dată apare posibilitatea alunecării într-un formalism dăunător, mai ales cînd elevul își ascunde comoditatea îndărătul unui certificat medical obținut uneori cu prea multă ușurință, prin inducerea în eroare a medicului școlar. Rezultă ca o necesitate imperioasă stimularea sincerității prin conjugarea mijloacelor educative: discuții etice, convorbiri individuale, ședințe cu părinții, etc.

Desigur această unitate a elementelor componente ale muncii educative nu pierde din vedere diversitatea mijloacelor utilizate, nuanțarea procedurilor, cerută de dificultatea cu care elevii se desprind de unele atitudini negative. Este limpede că nu o dată ne pîndește eroarea cînd, entuziasmați de rapiditatea unor succese aparente, nu cercetăm eficiența lor pe verticală, confundînd supunerea oarbă cu liberul consimțămînt. Atunci autoritatea dirigintelui devine o falsă autoritate, ce transformă principiile într-o ipocrizie tradusă

prin poză exterioară, prin conformism la cuvintele educatorului, primite fără adeziune spirituală, ca orice canon, ca orice lucru impus dar nereceptat.

Fără o viziune clară asupra obiectivelor generale și a celor speciale nu e de închipuit întocmirea unui plan de activitate. Vom trece printr-o obiectivele generale pe acelea care se leagă de clasă pe care o conducem și, bineînțeles, în primul rînd, va figura munca la învățătură a elevilor. Accentul va cădea aici pe însușirea de către elevi a cerințelor programei pentru clasa respectivă. Vom urmări ca dialogul dintre diriginte și colectivul de profesori ai clasei să se realizeze în cele mai bune condiții printr-o colaborare strînsă, prin sesizarea la timp a lipsurilor în munca de învățătură, prin prevenirea lor. Mijloacele care ne stau la dispoziție sînt multiple: de la asistența la orele de curs ale colegilor noștri, convorbiri individuale cu profesorii, urmărirea sistematică a carnetului de corespondență, informarea la timp a părinților, discuții cu elevii etc. pînă la programarea unor ședințe în cadrul orelor de dirigentie cu o tematică care să dea posibilitatea dirigintelui să acționeze educativ și stimulatînd la îmbunătățirea situației la învățătură.

În contextul acestei activități, orele de dirigentie își au rostul lor bine definit, fie că vom programa ore de analiză a muncii, de convorbiri cu caracter etic, cetățenesc, ele sînt menite să contribuie la dezvoltarea simțului de răspundere a elevilor, la formarea deprinderilor de muncă sistematică și organizată, la trezirea sentimentului de onoare și demnitate a colectivului în așa fel, încît, insuccesele în munca individuală a unora să devină o preocupare a întregii clase. Se va putea înscrie cu folos în planul de muncă teme sau acțiuni cu mare eficiență educativă (biografii semnificative în acest sens, vizite la întreprinderi, convorbiri cu personalități a căror viață ilustrează frumusețea muncii, lecturi, informări asupra procedurilor de învățare etc.)

Cu aceeași grijă și avînd mereu în fața obiectivele pe care și le-a fixat, dirigintele va planifica activitatea în afara școlii. Și aici cunoașterea

particularităților, intereselor și preocupărilor elevilor va constitui punctul de plecare în organizarea muncii sale. Această cunoaștere îl va orienta în alegerea mijloacelor celor mai potrivite pentru atingerea scopului propus, astfel încît întreaga activitate desfășurată în afara școlii să aducă un spor în adîncirea și lărgirea cunoștințelor, în ridicarea nivelului de cultură generală a elevilor, în educarea lor cetățenească.

La clasele mari problemele cu care este confruntat dirigintele sînt multiple și nu întotdeauna ușor de rezolvat: prietonia, dragostea, raporturile dintre băieți și fete, idealul de viață, profesiunea viitoare etc. Discuțiile libere, în toată sinceritatea, angajate în cadrul orelor de convorbiri etice, conduse cu tactul și priceperea pe care i-o conferă dirigintelui cunoștințele și experiența sa de viață, sînt procedeele cele mai eficiente. Se cuvine ca dirigintele să evite cu prudență rolul de procuror public, iar exigența sa să nu poarte semnele acreliei și răutății, să nu profereze încredințări, ci să utilizeze impulsul cald de umanitate care topește adversitățile, apropie și primenește sufletul adolescentului.

Unul din obiectivele cele mai importante în activitatea dirigintelui la clasele a XII-a este orientarea profesională a elevilor aflați la vîrsta care coincide cu deschiderea spre viață, spre profesiune. Intervenind la această vîrstă, care poate alcătui cumpăna supremă a vieții, cu vorba, cu fapta sau cu exemplul personal, dirigintele poate hotărî, prin lămurirea de sine, direcția unor destine interioare. Cînd adesea elevul, dezorientat de multitudinea căilor accesibile și lipsit de maturitatea gîndirii, capabil să selecteze, nu găsește reperele cele mai luminoase în orientarea sa, educatorului îi revine datoria de călăuză lucidă și discretă.

Pentru a obține deplină eficiență în această delicată acțiune care presupune cunoașterea adevăratelor înclinații și aptitudini e bine să pornim de la un chestionar pe care elevii să-l completeze în climatul unei depline sincerități. Concomitent cu studiul răspunsurilor primite ar fi indicat să adîncim datele, în cazurile mai dificile, printr-un dialog desfășurat pe două planuri: elevi — părinți.

Dacă invităm la orele de dirigentie absolvenții ai liceului care urmează diferite facultăți sau specialități în numeroasele ramuri ale vieții economice și culturale izbutim să lărgim aria cunoașterii în numeroase profesii. După această etapă a acumulărilor, cînd am reușit să creăm o platformă temeinică pentru discuții, vom organiza ore tematice (cel puțin 2 pe trimestru) care să dea posibilitatea unor debateri vii și constructive, în scopul cunoașterii posibilităților reale ale elevilor, a cerințelor fiecărei profesii, dar și a ponedrii lor sociale, în funcție de nevoile societății noastre de azi. Pregătita astfel minuțios, ora de dirigentie devine un focar de emoții, de analogii spirituale, subtile, de meditații sau revelații deschizătoare de vaste perspective ce îmbogățesc ființa spirituală a elevului și-i sporesc capacitatea de orientare pe coordonatele viitorului.

Numai astfel dirigintele poate trăi bucuria marilor satisfacții, create de convingerea că la strălucirea luminilor ce se vor aprinde, cînd vocațiile își vor lua avîntul, și-a adus din plin contribuția.

Prof. Anton CHEVORCHIAN
Liceul „Mihai Viteazul” — București

Dragostea părinților pentru copii este o stare atât de normală încât sînt rare excepțiile, cazurile în care s-ar putea spune că cineva nu-și iubeste copiii. Și poate nici în asemenea cazuri (nu am în vedere pe cele patologice), nu este vorba de absența acestui sentiment, ci mai degrabă de un fel anume de a se manifesta, care nu îl trădează de la prima vedere; ceea ce nu înseamnă, totuși, că el nu există.

Copiii simt că sînt iubiți de către părinții lor, sînt orice nuanță, oricît de subtilă și ascunsă, ar îmbrăca acest simțămînt al celor care le-au dat viață. Cînd dragostea și afecțiunea sînt bine dozate și sînt exprimate în forme potrivite, ele atrag și iubirea copilului, făcînd să se nască — între părinți și fii — o puternică afecțiune reciprocă. Evident, aceasta duce la întărirea autorității pe care părinții trebuie s-o aibă față de copiii lor. (Am folosit aici termenul de *întărire* a autorității pentru că aceasta nu se cîștigă și nu se menține numai pe baza dragostei și afecțiunii reciproce dintre părinți și copii; ele pot contribui însă la creșterea autorității educatorului).

Nu poți respecta, asculta și urma în fond un om pe care nu-l iubești. Este vorba aici de o creștere a autorității și în sensul supunerii benevole și cu plăcere la sfaturile, îndemnul și dispozițiile pe care le dau părinții, deoarece copiii, pe de o parte simțînd dragostea părinților îi urmează cu încredere, fiind convingeți că aceștia le vor binele; pe de altă parte, ei le respectă sfaturile și din afecțiune, pentru a le face plăcere. Se întîlnesc situații în care cineva face un lucru pentru care depune eforturi mari, pe care nu l-ar face în alte împrejurări, dar pe care totuși îl face din dragoste, afecțiune și respect pentru cineva drag.

Dacă manifestările care dovedesc lipsă de dragoste pentru copii sînt rare, cele care afirmă în mod exagerat acest sentiment sînt destul de frecvente. Expresia „puil ciorii“ (în sensul că cioara îl vedea pe puilul ei cel mai frumos dintre toate viețuitoarele) a fost creată de înțelepciunea poporului printr-o îndelungată și foarte fină observare a psihologiei fiecărui părinte — care de regulă este inclinat să vadă în odrasla sa, copilul cel mai deștept, cel mai frumos, cel mai cuminte. „Puilul mamei“, sărăcuțul de el, este mereu „nedreptățit“ și nu i se recunosc toate meritele. Cînd acest copil-minune mai este și singur la părinți lucrurile se complică — „meritele“ lui sînt mai mari, „nedreptățile“ și „lipsa de atenție“ a profesorilor față de inegalabilele lui calități, și mai strigătoare la cer. Observați-l! El este îmbrăcat cu ceea ce mama sau tatăl lui nu și-au putut visa vreodată, cu ceea ce colegii lui, ai căror părinți uneori au posibilități mai mari, nu au, i se oferă tot ce-și dorește și poate să-i pună la picioare dragostea aceasta exagerată a părinților. Este copilul căruia i se trece cu vederea totul și i se iartă orice greșală, care merită întotdeauna crezare și are dreptate ori cînd — și față de părinți, și față de tovarășii de joacă sau colegii de școală, și față de profesori. Ce păcat însă că tocmai din aceste

AUTORITATEA PĂRINȚILOR

Afecțiunea și dragostea rațională, (II) garanții ale păstrării autorității. La ce duc exagerările

motive în multe cazuri el nu-și poate găsi locul nici în școală și nici, mai tîrziu, în societate!

Dar cum, se va spune, să nu punem la dispoziția copiilor noștri tot ce poate contribui la dezvoltarea lor fizică, intelectuală, morală? Ba da, să le creăm condiții cît mai normale de lucru, de dezvoltare, dar să nu exagerăm. Nu este folositor pentru buna lor creștere și pentru prestigiul nostru, să vadă că sîntem în stare să facem economii la masa celorlalți membri ai familiei, pentru ca ei, cu mofturile lor, să poată risipi bucate prețioase. Să nu le dăm ocazia să vadă că ne îmbrăcăm cu orice, numai să le cumpărăm lor tot ce le pofteste inima, chiar și lucruri interzise de regulamentul școlii, și pe care nici măcar nu-și dau osteneala să le păstreze în stare bună, cît mai mult timp.

Cum — se va spune de asemenea — să nu luăm apărarea copilului nostru în diferendele lui cu colegii de joacă și de școală? Ba da, dar să nu-i dăm dreptate cînd aceasta nu-i de partea lui. Să nu fim nedrepti cu alții, căutînd pentru el dreptatea pe care nu o are. Sînt multe cazuri cînd părinții, în astfel de situații, i-au bătut pe copiii vecinilor sau pe colegii de școală ai copiilor lor. Multe din neînțelegerile vecinilor pornesc tocmai din micile și nenumăratele certuri dintre copii. (Și, curios: în timp ce părinții sînt încă în ceartă, copiii s-au și împăcat de 3—4 ori!)

Să nu lămurim situațiile neclare ce se ivesc în legătură cu activitatea lor școlară? Ba da, dar să nu-i credem pe ei mai întîi, și înainte de a lămurii lucrurile și cu școala, înainte de a ne informa de la profesori, de a le cere părerea și de a le-o respecta. Sînt însă părinți atât de subiecțivi încît nici după ce află adevărul de la școală nu-l cred. Recent am avut ocazia să stau de vorbă cu tatăl unui elev care fusese exmatriculat pentru multe și re-

petate abateri. Chiar și după cei s-au arătat toate abaterile săvîrșite de copilul lui, tatăl a rămas tot „nelămurit“! Dragostea părintească exagerată l-a împiedicat pe acest om să vadă adevărul și să înțeleagă necesitatea sancțiunilor respective.

Alt caz. Fetița era deșteaptă, dar superficială. Părinții n-o supravegheau îndeajuns, din care cauză, ea venea la școală cu temele nefăcute, sau cu greșeli produse de graba cu care lucra. La asta se adăugau și unele boboabe pe care le făcea cleva, chiar unele obrăznicii. Rezultatul: note mici la diferite obiecte, nota la purtare, scăzută și alte pedepse. Pînă la urmă eleva nu a mai fost premiantă ca în alți ani. Părinții, în loc să se ocupe împreună cu școala de copil, îl credeau în toate micile, dar inovatele lui minciuni. Mai mult, ei aveau mereu discuții cu învățătoarea din cauză că aceasta „persecută“ pe clevă; în cele din urmă ei au reușit să o transfere într-o clasă paralelă, deoarece o voiau neapărat premiantă și credeau că acolo nu va mai fi „nedreptățită.“ Situația la învățătură nu s-a schimbat totuși. (Am impresia că fetița și-a dat mai repede seama de greșeala familiei sale decît părinții, deoarece la sfîrșit de an a furat un braț de flori dintr-o grădină publică și le-a dus fostei învățătoare!).

Au trecut ani; probabil ambiția părinților și intervențiile lor au ajutat-o pe elevă să termine liceul; tînăra a încercat de cîteva ori să intre la facultatea de medicină. Dar nu a reușit și în disperare de cauză s-a sinucis! Acest trist epilog ar fi putut fi evitat dacă în locul dragostei prost înțelese și pe lingă dorința fermă de a face ceva din copil, părinții ar mai fi ascultat și școala, învățătorul și împreună ar fi luat măsurile corespunderii.

Preocupați de viitorul fiilor lor, dar totodată dornici să nu-i supună la efort, unii părinți, în loc

să-i obișnuiască la vreme să muncească serios și să se pregătească bine — intervin pe toate căile pentru admiterea lor în școli, pentru promovarea lor pe nedrept, fac contestații peste contestații, cer reexaminări etc. Mai mult, unii îi trimit la concursul de admitere, pe fel de fel de motive, la școli depărtate cu sute de kilometri de domiciliul lor, dar unde se intră ușor din lipsă de candidați, ca apoi să ceară transferul la școala de lingă casă. Toate aceste calcule și procedee au un fond necinstit, pe care copiii îl simt. Mai putem oare crede, în acest caz, că ei vor continua să-i respecte pe adulții care s-au dovedit incorecți, să creadă în ei și să-i asculte? Autoritatea educatorului se dizolvă în momentul în care el a pactizat cu copilul sau cu alții în vîzul acestuia, în acțiuni necinstite ori cel puțin dubioase.

Am avut și ocazia să văd cum a procedat un tată îngrijorat de notele proaste pe care a început să le aducă băiatul său, înainte elev fruntaș la învățătură. După ce s-a informat amănunțit de la școală a avut o discuție cu copilul, explicîndu-i că viitorul lui e strîns legat de felul în care va termina clasa a VII-a, în care era acum, și clasa VIII-a pe care o va urma în anul viitor, și i-a alcătuit un program de lucru mai complet. Împreună cu directorul școlii și cu dirigintele clasei, familia a stabilit apoi un control mai sever asupra activității elevului la școală și acasă. Cu siguranță roadele unei astfel de soluționări nu vor întîrzia. Se poate spune că acest părinte nu-și iubeste copilul? Nicidecum. El însă și-a manifestat dragostea gîndindu-se cu toată răspunderea, mai departe, la viitorul fiului său, care nu va fi fericit decît în cazul în care elevul va munci sistematic încă de mic, acum renunțînd la o parte din distracțiile cu care se obișnuiesc și care l-au sustras de la învățătură. Totodată, el a știut că viața comodă, indolentă și lipsită de efort cu care îi obișnuise unii părinți pe copiii lor, din dragostea prost înțeleasă pentru ei, se răzbină amarnic mai tîrziu... Va crește dragostea și stima copilului pentru tatăl său și o dată cu aceasta autoritatea părinților săi atunci cînd situația lui la învățătură se va îmbunătăți din nou? Cu siguranță că da.

Ne oprim cu exemplele aci. Ele sînt nenumărate și le întîlnim la fiecare pas, cu unele variante care nu se deosebesc mult între ele.

Tată cum, fără a știrbi dragostea normală, firească pe care un părinte o are pentru fiul său, fără exagerări și lipsă de chibzuință, putem să sporim autoritatea noastră în fața copiilor, dacă știm să ne dozăm manifestările de iubire și afecțiune, și mai ales, dacă știm să folosim acest înalt sentiment pentru a da viață acelor acțiuni care contribuie în cel mai înalt grad la buna pregătire a copilului din toate punctele de vedere.

Prof. I. Gh. CĂRMU

MOTTO: „Orice lucru are frumusețea lui, dar nu oricine o vede“ (CONFUCIUS).

(Inconsecvențe)

Despre educația estetică a copiilor și elevilor s-a scris mult, se scrie și se va mai scrie. Dar nu la sfera pedagogică a noțiunii luată „stricto sensu“ vreau să mă refer, ci la reacția în lanț declanșată de educația estetică, luată în înțelesul ei limitat, la complexul de situații pe care îl oferim copilului pentru a-l ajuta să se formeze ca Om care vede și trăiește Frumosul de-a lungul întregii sale vieți și în toate împrejurările. Am discutat pe această temă cu un diriginte (Denise Godini, de la liceul „N. Bălcescu“) și cu un artist plastic (pictorița și graficiană Tia Peltz).

Aprofundarea fenomenelor

Estetica marxist-leninistă consideră arta ca una dintre formele conștiinței sociale, o formă specifică de a înțelege realitatea. Dar cuvântul **artă** are nu numai sensul de activitate creatoare, ci și cel de pricepere, măiestrie; iar **pricepere**, la rîndul lui, înseamnă îndeminare, dar și înțelegere; însă înțelegere fără cunoaștere nu se poate. Iată de ce setea de cunoaștere a copilului trebuie canalizată prin toate mijloacele către cultură. Nu poți îndrăgi, nu poți accepta sau respinge un lucru, decât cunoscându-l. Mai întâi părinții, apoi școala împreună cu părinții, fac educația copilului. Căci nu numai în orele de desen și muzică se descifrează frumusețea, ci și la cele de istorie, și într-o excursie, și povestind un film sau citind o carte. Aprofundarea fenomenelor permite descoperirea frumuseților incluse. Pe măsură ce cunoști un fenomen, un fapt, un curent artistic etc., el îți se dezvăluie în complexitatea și frumusețea lui. Cite lucruri nu par frumoase numai la o privire superficială și cite picturi ori, mai ales, creații muzicale nu par aride, neatractive, inabordabile, de la început! Multe lucruri sînt greu de înțeles, dar cu atît mai frumoase cînd le înțelegi. De foarte multe ori trebuie să știi a descoperi și frumusețea urtului. Un Daumier, un Rouault, un Van Gogh sau Picasso nu au făcut picturi frumoase în înțelesul pe care îl acordăm noi acestui cuvînt și care s-ar potrivi la creația unui Botticelli, Rembrandt, Rubens; altele sînt calitățile literare la Kafka ori Argezi, la Shakespeare sau Eminescu, alta încîntarea pricinuită de muzica lui Bach ori Rossini, Berlioz ori Beethoven.

„Arta — spune Tia Peltz — înfrumusețează viața — un tablou, o ceramică, un bronz, dar și arta de a te îmbrăca cu gust și arta de a vorbi frumos, arta de a te comporta civilizată. Profesorii și părinții au mare răspundere în formarea culturii generale a copilului și în pregătirea lui pentru viață. Micile libertăți dirijate dau întotdeauna roade. De la o vîrstă fragedă copilul poate fi „consultat“ în aranjarea camerei sau a colțului unde lucrează, poate avea o oarecare independență — subtil controlată — la cheltuirea micilor sale economii, la cumpărarea cadoului pentru onomasticile colegilor etc.“

Gustul pentru frumos se cere, deci, educat prin cele mai felurite mijloace.

Ambiguitatea poate apărea de la vîrste fragede

Sînt situații ce par minore și totuși influențează cu brutalitate comportamentul elevilor, îndemnîndu-i spre ipocrizie și duplicitate. Exemplul îl vom da din Regulamentul școlar: „lungimea rochiei de uniformă pînă la jumătatea rotulei“ cere imperios regulamentul. Numai că moda, — se știe cit de puternică e influența ei — recomandă mini. Elevele au găsit soluția: un cordon care să ridice partea de jos a uniformei. Pe stradă — după modă, la școală — după regulament.

Cum să înțelegem recomandările modei pentru tinerele fete? Contravin ele moralei, ori

părinții au obligația alcătuirii unei garderobe duble la copii — pentru oraș și pentru școală? Răsfoiesc „cu revoltă“ o revistă de modă. Minișulul la fete de 14—16—18 ani? Să fim serioși! Minișulul este pentru mama, tanti, vecina, mă rog, pentru cine nu este obligată să se îmbrace după regulament. Tot această modă prevede pentru iarnă jachete de culori închise: albastru și maron (parcă negru ar fi deschis), ca pentru bunica! De ce tineri îmbrăcați în culori mohorite? De ce prohibiție pentru culorile luminoase, pastelate? Mai bine li s-ar explica copiilor, cu demonstrații făcute de artiști plastici prin desene ori prin decupaje din reviste, de ce excentricitățile devin vulgare, de ce mini-mini nu mai este modern și care sînt armoniile de culori potrivite în diferite ocazii. Mai convingătoare decît orice regulamente este ridiculizarea aspectelor negative. Elevii cheltuiesc multă fantezie pentru a-și face uniforme de nerecunoscut — de la lipsa matricolei, la folosirea fustelor de tergal și a bluzelor de nylon. S-ar spune că nu-și iubesc uniforma, se poate, căci și-ar dori-o mai originală. Și de ce nu? Ar fi o crimă ca școala să aibă dreptul la o inițiativă în sensul adăugării unor amănunte vestimentare la uniforma adoptată pe țară? Mă gîndesc la gulerașe și manșete albe ori din volănașe, la cravate gen lavalieră, cu buline viu colorate; pe cap fetele ar putea purta, vara, pălării de pîchet albe (cum au mamele lor), iar băieții șepci în carouri, vesele, colorate; mînușile albe ar da o anumită eleganță ținutei, măcar la ocaziile festive. În fond, modul de a se îmbrăca constituie și el o pirghie în educația estetică.

Omul nu poate trăi fără „modele“. De cînd se naște și pînă moare își alege eroii. Că-i alege prost sau bine nu-l interesează, el îi alege după plac. „Mimetismul este caracteristic copilului — subliniază profesoara Denise Godini. Copilul își îndreaptă admirația către părinți sau profesori, către actori sau cîntăreți, rareori către oameni de știință, căutînd să-i imite — în vorbă, în preocupări, în mimică, în felul de a se comporta și îmbrăca. Să nu uităm că de foarte multe ori le sîntem oglindă copiilor, pe care îi reflectăm către viață așa cum sîntem noi. De aceea, e important mediul în care trăiesc, prietenii pe care le leagă, lectura pe care o fac, spectacolele pe care le vizionează, dar și comportarea părinților între ei și față de copii, limbajul folosit „între patru pereți“, stilul de a se îmbrăca etc. Larousse-ul spune că „estetica e știința care tratează despre frumos, în general, și despre sentimentul pe care frumosul îl face să se nască în noi“. Încercăm pe cît posibil să le oferim copiilor un mediu plăcut în școală, decorînd clasele cu tablouri, cu flori, amenajînd o grădină în curte, aranjînd expoziții cu lucrări ale elevilor.“

Desigur spiritul de imitație e cunoscut ca deosebit de puternic în copilărie. Să le dăm tinerilor cît mai multe prilejuri de a se înfili cu frumosul pentru a-l cunoaște, a-l aprecia și îndrăgi.

„Orice lucru are frumusețea lui, dar nu oricine o vede“ spuse Confucius. Educația estetică, cu implicațiile largi pe care le incumbă, este menită să-l ajute pe omul în formare să-și aproprie frumusețea fiecărui lucru, să fie el însuși în tot ce întreprinde, transformînd viața într-o Simfonie a bucuriei — bucuria creației, bucuria realizărilor, a împlinirilor.

Gabriela BUCUR

— Miorița Negru, zece pentru recapitulare, patru pentru lecția de zi!

Ochii de peruzea rămîn înțepenți. N-ade cînd i se spune să ia loc.

„Bine dar ieri, pe Monica ați... Nici ea n-a știut lecția de zi!“

N-ade nici cînd i se spune, a doua oară, să ia loc. Simte că prinde rădăcini.

Din nou încep înțepăturile în gît, în ureche. În rîndurile de bănci, nu mișcă nimeni.

„De ce ieri așa și azi altfel?... Într-o zi ne-ați spus să fim cinstiți, drepti...“

Automat, Miorița s-a așezat. Începe lecția nouă. Institutoarea o privește. Tot așa s-a uitat la ea și în ziua cînd a călcat prima dată aici, cu trei ani în urmă. A vrut s-o îndrăgească. A reușit! Dar azi? Ce s-a întîmplat azi? Zidurile de adevăr ale școlii se clatină; e îngrozitor! Se prăbușesc chiar!...

— Nu, nu!!!...
Își răspunde cu voce tare propriilor sale gînduri, ridicîndu-se din nou în picioare.

— Stai jos!

Tresare!

Nici Monica nu înțelege. Miorița s-a așezat. În jur e ceață. Apela limpezi ale celorlalți, s-au tulburat și ele. Nici măcar în aer nu se mai opresc vorbe. În hartă se poticnesc toate.

Sună!...

Micuța bălaie cu perinițe în degete și un șuierat molatec în consoana cu gît de lebădă, e răvășită. Își strînge absentă uneltele de studiu de pe banca nouă.

Ochii de peruzea au umbre. Colțurile buzelor s-au întors în jos. Pînă și ghiozdanul are ceva de nu mai vrea să se închidă.

Mihăiță încearcă s-o ajute; și Viki și Ligia au venit aproape, Miorița însă îi respinge cu un gest dur.

Ușa este deschisă; coridorul, gol; și intrarea profesorilor e liberă. Lîngă paltinul îngemănat din colțul îndepărtat al curții, se trîntește la pămînt. Se rostogolește de cîteva ori, mușcîndu-și degetele, lovind cu picioarele, apoi rămîne întinsă cu fața spre cer.

Aidoma unor tului dintr-o holdă curînd cosită, o înțepă vocile mai răsărite, din pauză. Își astupă urechile; furtuna dinăuntru însă nu și-o poate potoli.

Cerul, de curînd spălat de ploile toamnei, se prelungește în petice albastre prea strălucitoare printre frunzele uriașului arbore. Ca niște minuscule planoare, frunzele desprînse, se învîrtesc ușor. Una mai mare, frumoasă și galbenă, poposește pe obrazii triști, și odată cu ea, sosesc și ochii mamei.

— Miorița! Se poate?...

— Mămico, tu nu știi!... Un torent de lacrimi a prins să se rostogolească în iarba îngălbenită.

Terezia TĂTARU
Șc. generală nr. 11, Baia Mare

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN RECUPERAREA PSIHICĂ ȘI SOCIALĂ A DEFICIENȚILOR

Dezvoltarea științelor medicale (în special a chirurgiei și farmacologiei), a celor psihologice, pedagogice ș. a., concomitent cu realizările în construcția diferitelor proteze (obținute de tiflotehnică, surdotehnică etc.) constituie un sprijin de mare însemnătate pentru recuperarea tuturor categoriilor de deficienți. Exemplele care ar putea fi date sînt numeroase: ele aparțin diferitelor tipuri și grade de deficiențe.

Mai ales în ultimii ani s-au obținut rezultate deosebit de promițătoare. Pe cale chirurgicală, de exemplu, este redat văzul sau auzul unor persoane, care dacă ar fi trăit înaintea timpului nostru ar fi fost condamnate să suporte orbirea sau surzenia, de la contractarea deficiențelor respective pînă la moarte. Adevărate minuni au fost obținute prin îmbinarea intervenției chirurgicale cu tratamentul medicamentos și psihopedagogic. Mijloacele de combatere a deficiențelor devin tot mai numeroase, se industrializează, înregistrînd de asemenea perfecționări la nivelul exigențelor actuale. Cazurile unice devin din ce în ce mai rare.

Progrese importante s-au obținut în toate domeniile, atît privind deficiențele determinate de cauze anatomo-fiziologice, cît și de cele psihice sau preponderent psihice. Rezultatele recuperării sînt întotdeauna mai mari la copii decît la adulți; organismul copiilor, aflîndu-se în creștere (dezvoltare), oferă condiții favorizante pentru sporirea eficienței intervenției chirurgicale, a tratamentului medicamentos și chiar a

unora dintre măsurile psiho-pedagogice.

La orice vîrstă, posibilitățile de adaptare și readaptare de care dispune organismul uman sînt mari, deși privite în ansamblu, pînă în prezent se constată că ele n-au fost încă suficient folosite. Ca mărturie în această direcție, pe linia a ceea ce se poate obține cu deficienții senzoriali, stau nu numai intervențiile chirurgicale și tratamentul medicamentos, dar în săși realizările psihologiei și pedagogiei speciale. Cazurile de orbi — surdomuți instruiți (de ex. Helen Keller în SUA, Olga Skorohodova și Iulia Vinogradova în U.R.S.S., Vasile Adamescu în România ș.a.) ni se par deosebit de semnificative. Deficienții, în deosebi cei senzoriali, demonstrează că dispun de predispoziții care nu sînt cu nimic mai prejos decît cele întîlnite la persoanele cu dezvoltare normală; dacă sînt judicios cultivate și stimulate, acestea permit dezvoltarea anumitor aptitudini și chiar talente. Așa se explică, de exemplu, unele succese pe care le înregistrează surdomuții la desen, pictură, sculptură ș.a., iar orbii, în muzica vocală și instrumentală. Succesele sînt subordonate dezvoltării psihice generale la aceste persoane, stimulării anumitor căi anatomo-fiziologice, — care, realizînd compensația, devin necesare adaptabilității și acumulării experienței senzorial-logice. Deși deficiența nu poate fi considerată avantaj, folosirea judicioasă a resurselor de care dispune fiecare persoană devine avantajoasă.

Rezultatele pozitive obținute prin preocupările față de deficiențe constituie dovezi convingătoare că se poate obține mai mult atît prin activitatea care se organizează cu deficienții, cît și cu copiii normali; că se poate pune problema folosirii mai chibzuite a potențialității senzoriale și mentale de care ei dispun. De altfel, cercetări mai recente demonstrează că și potențialitatea anatomo-fiziologică umană (privită în ansamblul ei și pe un larg diapazon, — la normali cît și la anormali), pînă în prezent e încă slab folosită. Datorită insuficienței solicitării, anumite cîmpuri (zone) ale creierului uman sînt prea puțin antrenate în procesul activității psihice. Un potențial deosebit de important îl reprezintă emisfera dreaptă aproape în întregime, căci, datorită folosirii minii drepte în procesul muncii, s-a ajuns la dezvoltarea și localizarea multor funcții neuro-psihice în emisfera stîngă (de exemplu, centrul vorbirii, după Broca, ar fi la nivelul circumvoluțiunii a treia frontală stînga ș.a.).

Construcția și funcționalitatea bio-psihică umană respectă legile simetriei. În virtutea acestui fapt, omul posedă doi ochi, două urechi ș.a. m.d. Dar, deși posedă în dublu exemplar aceste organe, prin sincronizarea cerebrală se obțin imagini vizuale, auditive etc. unitare; deși dispunem de două emisfere cerebrale, rezultatul activității lor devine unitar. Întrucît o mare parte a funcțiilor sînt localizate în emisfera stîngă, cea dreaptă are de cele mai multe

ori rol de a sprijini și a seconda activitatea acesteia.

Prin dezvoltarea ontogenetică dirijată știința contribuie la optimizarea activității neuro-psihice a anumitor zone cerebrale, care în prezent lucrează sub posibilitățile lor reale; se va ajunge astfel cîndva chiar la producerea unor modificări anatomo-fiziologice în ceea ce se consideră a fi pînă acum rezultat al dezvoltării filogenetice.

Astfel se deschid noi perspective, nu numai în privința posibilităților formării și dezvoltării limbajului verbal la surdomuți (cum ar fi cei cu surdomuțitate corticală) sau la alte categorii de deficienți de auz, dar și deficienților cu anomalii mai grave (de exemplu, alalie, afazie etc.).

E ușor de înțeles că la un singur individ, în decursul unei singure generații nu pot avea loc importante modificări ale condiției filogenetice; se pot produce însă ameliorări. Antrenarea la activitate a anumitor zone cerebrale, iar prin aceasta la dezvoltarea mai intensă, eventual la specializări anatomo-fiziologice, privește o succesiune de măsuri care ar trebui luate în decursul mai multor generații. Se studiază asemenea măsuri medicale, pedagogice și psihologice în deosebi pe cazurile cu deficiențe ereditare. Ne exprimăm încrederea că se vor găsi modalități de acțiune de mare eficacitate, care să țină seama de posibilitățile anatomo-fiziologice și psihice de care dispun aceste cazuri, de natura și gradul deficienței lor.

În școlile noastre speciale au pătruns, iar în perspectivă vor pătrunde tot mai multe realizări ale științei și tehnicii. Această situație se poate constata, de exemplu, în școlile de surzi (surdomuți-hipoacuzici, orbi, ambliopi (slab văzători), ajutătoare (debili mental) ș.a.

Semnalăm, de asemenea, că datorită grijii de a se asigura un învățămînt diferențiat, care să țină seama de posibilitățile psihice ale elevilor, în anul școlar 1969/70 vor lua ființă în anumite școli generale din țara noastră unele clase de recuperare. Ele vor cuprinde pe elevii care întîmpină dificultăți la învățătură (cei cu ușoară întîrziere în dezvoltarea mintală și cei cu intelect de limită). Pe măsură ce unii dintre acești elevi vor reuși să recupereze întîrzierea, ei vor putea trece în clasele corespunzătoare ale școlii generale. Clasele de recuperare vor reprezenta astfel organizarea în țara noastră a unei noi forme de învățămînt, de data aceasta un învățămînt intermediar celui din școala generală și specială ajutătoare.

Perspectivile recuperării psihice și sociale a deficiențelor devin deci tot mai mari.

Prof. univ. C. PUFAN
doctor în psihologie

Desen de OLGA CIZEK

RELAȚIA PROFESOR-ELEV

MICROANCHETA

Progresul pedagogic presupune desigur modernizarea laturii informative a procesului de învățământ și introducerea unor tehnici noi în predare, dar și relația care se stabilește în colectivul de muncă al clasei între profesor și elev. Cercetările mai noi de psihologie socială, de microsociologie și pedagogie cu referire la dinamica grupurilor mici, sînt de acord să sublinieze importanța pe care o are simpatia, adică acea afinitate și atracție care se stabilește între membrii unui colectiv și aduce un plus de eficiență efortului comun. În studiul „Educația școlară în perspectiva sociologiei și a psihologiei sociale”, T. Bogdan, Ana Tucidov-Bogdan și N. Radu, referindu-se la teoria grupurilor mici și la problemele educației școlare, consideră pe drept cuvînt că „profesorul devine un lider real al clasei luată ca întreg, el conduce o unitate în care membrii grupului cooperează, unitate care, în ansamblu, colaborează cu conducătorul grupului”. Tocmai în această colaborare între conducător și grup, simpatia își are rolul și coeficientul ei.

Considerînd clasa școlară un grup unic în care relația elev-profesor constituie unul din aspectele esențiale și specifice, am încercat să aflăm în ce măsură este ea determinată de factorii afectivi și care este ponderea lor în acțiunea instructiv-educativă întreprinsă de profesor la clasă.

Se știe că profilul spiritual al copilului suferă permanente schimbări calitative care se produc, mai ales, în momentele-cheie ale dezvoltării sale: trecerea mai întîi de la climatul afectiv al familiei, în care i s-a creat un anumit „status”, la cel al școlii din primul an, unde i se schimbă situația de privilegiat, de obiect de interes major al părinților; trecerea apoi, de la climatul specific primelor patru clase, în care rolul părinților îl preia pentru o parte

1. Prin ce calități v-au câștigat încrederea profesorii sau dirigintele vostru?

Calitățile pe care școlarii le admiră și le îndrăgesc mai mult la profesorii lor sînt numeroase și greu de ierarhizat, dar toate polarizează două trăsături permanente prezente în răspunsuri, trăsături convergente, care se dimensionează reciproc și nu pot fi separate, sau privite unilateral: capacitatea profesională și umanitatea. Că aceste trăsături nu pot fi separate de către elevi este semnificativ pentru raportul dialectic dintre caracterul forma-

a zilei învățătorul, la condițiile de muncă ale cl. a V-a, apoi, o dată cu intrarea în plină adolescență, la condițiile clasei a IX-a, cu un colectiv nou de elevi și profesori; în sfîrșit, schimbarea survenită în cl. a X-a, prin scindarea colectivelor abia formate în noi colective pe secții (uman-real). Fiecare din aceste praguri în viața școlarii ridică probleme complicate și răspunderi grele pentru educatori, care sînt solicitați să asigure pe tot parcursul formării personalității școlarii o ambianță afectivă egală și învăluitoare. Colaborarea armonioasă, bazată pe încredere și respect între toți membrii colectivului și între aceștia și șef, crearea unui climat afectiv sînt pirghii importante în sporirea eficienței producției. Dacă acest adevăr are valabilitate în economie — și datele sociometriei ne-o dovedesc — cu atît mai mult el se impune în acțiunea educativă, unde afecțiunea nu este numai liantul dintre profesor și elev, ci și un puternic mobilizator și declanșator al energiei sufletești al acestuia din urmă.

Dar cum se întîmplă adeseori, adevăruri de care nu ne indoim în teorie, le neglijăm prea adeseori în practica pedagogică.

Urmărind să cunoaștem valențele educative ale curentului de simpatie care se stabilește între profesor și clasă (elevi), am întreprins o anchetă printre cei 120 de elevi de la clasele a X-a—XII-a ale Liceului „Spiru Haret” din capitală.

Întrebările puse în cadrul anchetei noastre au urmărit să ne dezvăluie calitățile sufletești pe care elevii le-ar dori înfrunghiate în profesorii lor, nevoia unei apropieri sufletești între elevi și profesori, aspirația adolescenților spre un tip uman superior și contribuția acestuia la formarea multilaterală pentru viața a școlarii.

tiv și informativ al procesului educativ. Iată formulări simple, mult grăitoare: profesorul „era un om bun la suflet, foarte învățat...”. O profesoară — „era de o bună-tate extraordinară și de o capacitate uimitoare. Toți învățam la dînsa din plăcere, nu aveam emoții cînd eram ascultați și ne întreceam în a învăța în plus”. Un răspuns formulează precis necesitatea însumării celor două aspecte despre care vorbim: „O excepțională pregătire a omului de la

catedră cred că impune în cea mai mare măsură în ochii elevilor, dar este necesară și crearea unei legături afective profesor-elev”.

Asupra acestei legături afective profesor-elev se opresc îndelung școlarii noștri și considerăm că răspunsurile lor exprimă direct și viu cerințele spirituale față de profesorii lor, văzute sub unghiul unei calde năzuințe spre ceea ce poate da profesorul — ca om — copiilor care cresc sub directa lui îndrumare intelectuală și răspundere morală. Iată un portret edificator: „Îmi place zîmbetul pe care-l are tot timpul cînd explică, răbdarea cu care ne face să înțelegem unele lucruri. Poate m-a cucerit prin blajinitatea ei, care-ți impune în același timp un respect total. Îmi place felul în care discută cu noi, faptul că este foar-

2. Obișnuiți să stați de vorbă cu profesorii voștri, le împărtășiți preocupările, necazurile, succesele și insuccesele voastre?

Vădit fiind faptul că școlarii au nevoie de afecțiunea profesorilor lor, se ridică întrebarea dacă le solicită îndrumarea, sprijinul moral în anumite împrejurări? Din răspunsurile obținute se desprinde cu prisosință această nevoie, dar mai puțin traducerea ei în gest, în solicitare concretă. Școlarii se apropie cu dragoste și încredere de profesorii ce poartă aura omeniei și care le deschid porți spre această încredere și afecțiune. O convorbire cu diriginta ei i se pare unei eleve „ceva tonic, dătător de încredere”. O altă elevă arată că „este minunat să ai la cine să te duci cu inima deschisă”. La o profesoară, elevii găsesc totdeauna „o privire încurajatoare, un cuvînt bun, care poate le lipsea, un sfat prietenos sau o idee salvatoare”; „Este atît de bine cînd poți spune cuiva tot ce ai pe suflet!” Un răspuns subliniază rolul profesorului în împlinirea acestor nevoi și aspirații sufletești ale școlarii: „Totdeauna am cerut părerea unui profesor, celor care-mi acordă mai multă înțelegere, înțelegerea implicînd puterea de apropiere a profesorului de elev”. Fiindcă se întîmplă de cele mai multe ori ca cei care au într-adevăr nevoie de ajutorul profesorului să se închidă în sine. Sînt firi timide, interiorizate, pe care sfiala sau neprice-

te apropiată de noi și ne înțelege frămîntările vîrstei. Dar cel mai mult o iubesc, pentru că în primul rînd este om. Deci, iubesc omul din ea. Aș dori ca și eu să fiu un om la fel cu dînsa”.

Concis, dar foarte cuprinzător este apreciat un profesor pentru „înțelegere, severitate dreaptă, ținută demnă, umanism, o putere de pătrundere mare”.

Elevii sesizează gamele posibilității de pătrundere psihologică a profesorului în lumea spirituală a școlarii și receptează dăruirea lui sufletească: „Profesorul avea atîta căldură sufletească, încît era imposibil să nu te cîștigi. Iubea mult copiii și știa să și-i apropie”. În fața unui profesor care „predă cu atîta dăruire, cu atîta elan și competență, cum te poți prezenta prost? Îți vine să intri în pămînt!”

perea le țin în neștiință de a comunica cu profesorul: „Majoritatea elevilor nu îndrăznesc să vorbească cu profesorii pînă la îndemnul dinșilor. Un gest prietenesc al acestora poate deschide sufletul întreg al unui adolescent”. La aceeași întrebare (dacă stă de vorbă cu profesorii ei), o elevă răspunde: „Nu, și-mi pare foarte rău. Cred c-am găsi 1001 probleme de discutat”.

Astfel de convorbiri oferă prilejuri educative pentru desăvîșirea personalității elevilor. Profesorul trebuie „să rupă tradiția împămîntenită și transmisă din generație în generație, a barierii dintre profesor și elev”. Desigur, autorul acestei fraze generalizează greșit. Dar părerea lui e justă și dezideratul capătă caracterul unui imperativ pedagogic! Copiii — de toate vîrstele — sînt nevoia de a comunica și de a găsi înțelegere la ambii factori educativi. Ținerea la distanță, incomunicabilitatea e condamnabilă din orice parte ar veni. „Degeaba profesorul te înțelege, cînd ceilalți, care ar trebui mai mult să te înțeleagă, nu o fac”. Ceilalți sînt părinții. Sau și mai grav: „Noi, tinerii, nu am ajuns să ne împărtășim nici măcar părinților noștri frămîntările sufletești. De cele mai multe ori ne alegem sfătuitoari prietenii, ale căror sfaturi ne sînt uneori fatale”.

3. Cereți sfaturi profesorilor voștri?

Intervenția profesorului în momente importante din viața elevilor, este salutară. O elevă povestește cu însuflețire felul cum a fost înțeleasă și ajutată de profesoara ei de matematică într-o perioadă de insuccese și deprimare: „M-a făcut să-mi recapăt încrederea în forțele mele. Ajunsesem la un moment dat să cred că niciodată nu voi putea ști matematică, dar dinsa m-a făcut să înțeleg că nu este totul pierdut“. Unele răspunsuri oglindesc însă și dezertarea profesorului de la această cerință fundamentală a sufletului elevului. „Nu toți profesorii au trecut granița explicării lecțiilor și ne-au purtat gândurile și simțămintele dincolo de zidurile școlii, de legile ei“.

Răspunsurile elevilor surprind și alte aspecte ale relației care constituie piedici în realizarea unui dialog direct, necesar și dorit de elevi în afara orelor de curs: „Elevii sînt atît de mulți și ascund înăuntrul lor atîtea!“ —

constată cu multă înțelegere unii dintre subiecți. „Se schimbă atît de des profesorii, încît nu ajungi să-i cunoști destul de bine“, mărturisește cu amărăciune un altul. Sau: „Profesorul are multe preocupări care-l fac să se împartă între mai multe lucruri, să fie obosit și hărțuit“. Oare nu sînt și acestea adevăruri din lumca școlii, pe care elevii le sesizează cu multă intuiție. Dar a da sfaturi nu e totdeauna un lucru ușor. Se cere profesorului o bogată experiență de viață, o pregătire psihopedagogică solidă și poate ceva mai subtil și mai puțin definisibil care ține mai mult de vibrația sufletescă a lui. O elevă constată admirativ că diriginta ei „știe să dea sfaturi. Unii oameni mari nu știu să dea sfaturi. Ne privesc de la înălțimea vârstei și experienței lor, ne fac să ne simțim mici. Tovarășa dirigintă îți dădea sfaturi în așa fel, încît îți se părea că ai descoperit tu singur ceea ce e bine“.

4. Considerați că profesorii înțeleg problemele vârstei voastre?

În cercetarea noastră ne-a preocupat și felul în care elevii prețuiesc capacitatea profesorului de a se transpune în mentalitatea elevului, de a-i trăi emoțiile, de a-i împărtăși preocupările: „Noi, elevii, ne apropiem de oamenii pe care îi simțim că ne înțeleg frământările și necazurile potrivit vârstei noastre“; „Profesorul meu, deși în vîrstă, era foarte tînăr. Îl simțeam trăind printre noi clipe de împlinire sufletească ce-l întinerău“.

Elevii își mărturisesc cu sinceritate și unele gusturi, preocupări care, de obicei, nu sînt bine văzute de mături, dar care totuși nu fac mai puțin parte din tinerete: „Tineretul actual este modern, original, în felul lui, iubește muzica, dansul, iubește în general modernul. Cei mai vîrstnici consideră viața actuală a tinerilor ca ceva extravagant“. În fond, problema se poate rezolva cu tact pedagogic și înțelegere omenască, fără rigiditate, făcîndu-i pe elevi să discearnă ceea ce este estetic de ceea ce e neestetic, să deosebească valoarea de non-valoare, bunul gust de prostul gust. De altminteri elevii înșiși consideră că „granița de vîrstă niciodată nu a fost și nu va fi închisă“. Sînt însă și răspun-

suri care angajează la meditație, care acuză neînțelegerea problemelor vîrstelor școlare de către profesori: „Uneori profesorii uită că o simplă contemplare a naturii îi dă tînărului hrana sufletească de care are nevoie și care e tot atît de necesară ca și cea intelectuală“.

Ceea ce îi derutează și îi mîhnește însă mai mult pe școlari este minimalizarea preocupărilor și problemelor lor, fapt, de altfel, lesne de înțeles pentru cei ce pot pătrunde în psihologia adolescentului. Elevii ar dori ca profesorii „să ia cu seriozitate în considerație problemele lor“, nu să le spună: „cînd veți fi mari veți rîde și voi de problemele voastre de acum. De acord, dar deocamdată nu sîntem mari, iar problemele rămîn valabile“, conchide o elevă.

Din astfel de păreri ale elevilor ajungem la concluzia că dacă nu mai există „prăpastia dintre generații“, există o discrepanță în mare măsură inerentă aspectului general-omenesc al problemei, dar care, cu eforturi comune, se poate micșora, dovadă că printre răspunsuri există și unele ca acesta: „Fac mea culpa pentru tineret. Noi sîntem aceia care trebuie să ne comportăm în așa fel ca să fim înțeleși“.

5. În ce măsură au contribuit profesorii la formarea voastră pentru viață?

Ancheta noastră a urmărit să desprindă din răspunsurile elevilor și felul cum înțeleg aceștia contribuția profesorului la formarea lor multilaterală pentru viață. Sînt răspunsuri care arată în mod concret contribuțiile aduse de profesori la formarea caracterului, a atitudinii față de viață și oameni a elevilor: „Schimbările sincere de gânduri și păreri

din orele de dirigiență duc la formarea noastră pentru viață“ (În unele răspunsuri se amintește și de formalismul unor ore!). Profesorul „căuta orice prilej pentru a ne spune ceva nou, obișnuia să dea teme interesante care ieșeau din șablonul uneori obositor al cărților... dădea exemple din viață, povestea întâmplări adevărate“. Iată și un răspuns cu o nuanță

de regret: „Prea puțin ne împărtășesc nouă profesorii din experiența lor de viață!“ Interesantă și frumoasă este constatarea că „meritul de a te face curios“ este o contribuție directă la formarea intereselor și preocupărilor de viitor ale elevilor. Într-un răspuns se relatează cuvintele unui profesor: „Niciodată n-ai să răzbești în viață cu carnetul de note în mînă“, spunînd oamenilor: „Eu

am fost premiantul I, co. și lera-ți-mă ca atare!“

Oricum, tendința spre moralizare, didacticism și rigiditate sînt respinse cu curaj: „Cred că în viață nu trebuie să fii sufocat, să-ți fie impus totul“. Răspunsul se încadrează în necesitatea adolescentului de a fi convins de către educator despre anumite adevăruri pentru a le putea traduce în viață.

CONCLUZII

Relația elev-profesor pusă în dezbaterea elevilor scoate în evidență rolul de prim ordin al personalității profesorului; într-adevăr, din ea emană forța și calitatea influenței educative asupra elevului, ea este realitatea vie, purtătoare de valori ce se propune elevilor, după ea se ajustează însăși personalitatea în formare a elevului. Ancheta noastră a desprins cîțiva factori mai importanți motivaționali și afectivi — morali care asigură baza energetică, dinamică a relației elev-profesor.

Procesul de învățămînt va avea un anumit nivel instructiv-educativ în funcție, printre altele, mai ales de personalitatea profesorului, care corespunde sau nu, total sau parțial, modelului ales de elev. O personalitate rigidă, închisă în ea însăși, retractată într-un orgoliu plin, saturat, o personalitate care refuză contactul psihic cu personalitatea în formare a adolescentului, este respinsă de acesta din urmă și împiedică dialogul elev-profesor.

Dimpotrivă, altul va fi efectul unei personalități dinamice, deschise, a profesorului, de care elevul se va apropia la fel de deschis și de care se va lăsa influențat. Iată un astfel de tip de personalitate energetică și efectele ei, așa cum însuși elevul-adolescent le-a surprins: „...Un om care pare că nu se epuizează niciodată. Întotdeauna înțelegătoare, răbdătoare, întotdeauna vibrînd de sănătate sufletească. Prin stăpînirea sa de sine, prin încrederea cu care se bizuie pe știința și pe cunoștințele sale te face și pe tine, ca elev, să te simți la fel, îți transmite o parte din energia și optimismul său... E prima oară cînd simt la o tovarășă profesoară o pasiune atît de ardentă pentru profesia ei. E atît de mult să iubești ceea ce faci în viață!“

Elevii sesizează cu acuitate proprie a vârstei lor întreaga personalitate a profesorului, care îi cucerește și îi influențează cu atît mai mult cu cît este mai complexă. Răspunsul unui elev ne vorbește despre o astfel de „personalitate fascinantă, multilaterală, coșeșoară, puternică“.

În legătură cu valoarea atitudinii profesorului față de elev, din sondajul nostru a reieșit faptul că favorabilă este considerată de către elevi atitudinea profesorului care se interesează, în primul rînd, de problemele vârstei lor, care îi îndrumă în munca de învățare, care îi sfătuiește în legătură cu rezolvarea unor situații școlare sau familiale dificile, care le înțelege nereușitele, aspirațiile. Un profesor nu este niciodată apreciat de către elevi la adevărata lui valoare dacă el prezintă calități care privesc numai ținuta intelectuală. Apreciat va fi profesorul, și implicit acesta va avea o forță educativă sporită, care va instala o relație afectivă cu elevii săi, relație ce poate fi obținută tocmai prin pătrunderea în lumca interioară a elevului.

Primul pas trebuie să-l facă profesorul.

Profesorul, în primul rînd, și nu elevul, poate să facă această „deschidere afectivă“, pentru că elevii recunosc și aici înțietatea profesorului în raport cu ei.

Firește, nu același lucru va reuși să facă un profesor care va neglija elevul venit în întîmpinarea lui pentru a-i cere un sfat. Un astfel de profesor își va refuza o mare parte din posibilitățile educative ale influenței sale. Prin atitudinea defavorabilă desfășurării optime a procesului instructiv-educativ, profesorul va opri fără nici o justificare, sau cu una inferioară, acțiunea unor factori care concură la formarea unei personalități armonioase și de înaltă valoare a elevilor.

La același rezultat, dar cu un preț mai mic, vor ajunge și profesorii care nu iau nici un fel de atitudine față de procesul de formare a elevului. Într-adevăr și prin această lipsă de atitudine a profesorului, elevul rămîne liber, în mare parte, de a se sustrage influenței educative a profesorului, și anume tocmai prin libertatea pe care însuși profesorul i-o oferă.

Prof. Lucia ATANASESCU
Dinu GRAMA, psiholog

„DOPAJUL INTELECTUAL” AL COPILULUI

Uriașa explozie informațională din zilele noastre, realizată prin intermediul mijloacelor moderne ale culturii de masă (presă, film, radio, televiziune, magnetofon etc.), scurtează perioadele de vîrstă ale școlărilor și grăbește maturizarea lor intelectuală.

Ritmul accelerat de înnoire în toate domeniile științei și dorința firească a învățătorilor și profesorilor de a încorpora cuceririle noi în cadrul obiectelor de studiu pe care le predau duc uneori la neglijarea scopurilor de bază ale procesului instructiv-educativ, la nesocotirea particularităților psihice ale elevului, ceea ce determină apariția altor rezultate decît cele scontate. Cu alte cuvinte, în aceste cazuri se pierde măsura, copilul sau adolescentul fiind considerat o mașină de îngurgitat material intelectual, conform principiului: „Cît mai mult și din toate”. Se ajunge, astfel, la un moment dat, la un adevărat dopaj intelectual — termen utilizat și de alți educatori pentru caracterizarea acestui fenomen negativ apărut în activitatea didactică.

Dar să urmărim în ce constă, sub ce forme se manifestă și ce efecte negative poate avea această practică nedorită.

Se știe că familia este unul din factorii de bază în educație. Atunci cînd acțiunile familiei sînt lucide și sincronizate cu ale școlii, ea își exercită în mod corespunzător acțiunea educativă. Sînt cazuri, însă, cînd în unele familii se manifestă un orgoliu exagerat, o ambiție nefirească pentru pregătirea intelectuală a copilului, neînțelegînd seama de dezvoltarea lui fizică, de vîrsta sau de capacitatea intelectuală. Apar atunci anumite „întreceri” condamnabile între familii. Mama lui I., spre exemplu, nu poate concepe ca fiul lui P. să aibă mai multe cunoștințe decît băiatul ei. De aceea, socotindu-se o „mamă ideală”, se „sacrifică” pentru copilul de cinci anișori, silindu-l să învețe limbile franceză și germană, pianul, baletul etc. În realitate, cel sacrificat este copilul, frustat de ceea ce îi aparține de drept — copilăria. Grav este însă faptul că astfel sînt uzate înainte de vreme capacitățile sale intelectuale. Rezultatul: copilul devine un plictisit și blazat.

De obicei, mai tirziu, acest gen de „copil minune” nu trece peste nivelul mediu, pe parcurs fiind depășit de copiii care nu au fost extenuați de prea timpuriu maraton intelectual.

Aspectele nedorite, semnalate mai sus, se manifestă — e drept, sub alte forme și la un alt nivel — și în școală. Unii educatori, în dorința firească, de altfel, de a forma elevi cît mai

bine pregătiți, sau uneori vrînd să sublinieze importanța obiectului pe care îl predau, transmit exagerat de multe cunoștințe, peste recomandările făcute de programă, cerînd elevilor să rezolve un număr prea mare de probleme și exerciții sau să parcurgă bibliografiile interminabile.

Un caz semnalat în literatura pedagogică din S.U.A. ni se pare că ilustrează convingător consecințele nefaste ale acestei practici. Este vorba de un copil supradotat, micuța Edith Stern, care a obținut adevărate performanțe intelectuale. Dar cu ce preț? Puțin timp după naștere, i s-a întocmit de către tatăl ei un program de „antrenare a creierului”. Fetița a fost „îndopată” cu cifre și cunoștințe care depășeau vîrsta ei, dar, datorită unei inteligențe native, deosebite, ea a reușit în scurt timp să devină o adevărată enciclopedie. „La doi ani, citea basme, la trei ani juca șah, la cinci ani rezolva probleme de matematică, la șase ani cunoștea teoriile lui Darwin și Freud, la 12 ani a intrat în „Dade Junior College”, iar la 16 ani este cea mai tinăra profesoară de colegiu din S.U.A. „Toate bune, dacă privim acest palmares doar prin prisma „sportivă”. Sub raportul dezvoltării sale complexe, pe toate planurile, copilul — minune a rămas însă schilodit sufletește: „Edith nu plînge niciodată, este complet indiferentă față de semenii săi, nu cunoaște milă și regret, este rece și calculată”.

Oare își poate dori într-adevăr părintele un copil care la adolescență sau maturitate să aibă cunoștințele, dar și răceala mașinii cibernetice? Nu cred.

Sensul acestui articol este, sper, limpede. Am putut sesiza — e drept în proporții mai mici — în mai multe cazuri urmările nefaste ale unor asemenea practici educative. Indiferent însă de gradul mai mult sau mai puțin accentuat în care s-au manifestat, urmările au fost asemănătoare: salturile intelectuale care au încîntat pe educatori au constituit doar un miraj temporar, în spatele căruia, sub forma precocității, a cîștigat teren oboseala psihică, iar viața afectivă a copilului sau tînarului a ajuns la un pas de atrofiere.

A păstra măsura impusă de legile scrise și nescrise ale vîrstei și firii copilului — iată o problemă de maximă importanță ce trebuie respectată de către educatori.

Prof. Corneliu IFRIM
Brăila

Nu,
nu
primesc!

Peste noapte viscolul s-a întesit și, spulberînd zăpada, a troienit străzile, curțile. Rădița Constantin, bătrîna în vîrstă de 70 de ani la care trăsese, plecase de acasă la brutărie.

Răsfoiam un almanah, cînd mi-am aruncat privirea pe fereastra mică. În curte, pe zăpadă, cîteva urme proaspete. Ale cui să fie? Ies afară să văd cine este, cînd o rafală de vînt mă izbește așa de puternic, că era mai să mă doboare. În fundul curții, o mogîldeață, cu o lopată în mînă, muncind de zor. Un copil făcea o pîrtie ca să aibă pe unde trece bătrînică. L-am întrebat cine este. Nu mi-a răspuns; în schimb, a fugit peste drum și a mai adus o lopată, pe care mi-a întins-o invitîndu-mă la treabă. Am acceptat bucuros și am muncit zdravăn împreună cîteva ce-

suri. La sfîrșit l-am rugat să spună totuși cum îl cheamă. Mi-a spus: „Sînt elevul Ion Bejan din clasa a VII-a de la Școala generală din Dor Mărunt-Gară. Am venit să fac pîrtie de umblat gazdei duminică. Am mai fost și la măicuța învățătoare, Margareta Filip; dînsa e plecată la oraș, soțul fiindu-i internat la spital. Am făcut și acolo pîrtie de trecere...”

— Foarte bine, i-am spus. Ține de la mine 10 lei ca să-ți cumperi niște prăjituri.

— Mulțumesc, dar nu primesc. Nu pentru bani am făcut ceea ce am făcut...

Am rămas surprins. Cîteva clipe am tăcut împreună; apoi băiatul mi-a spus „bună ziua” și a plecat, pierzîndu-se în stihia dezlănțuită de afară...

I. PROTOPOESCU
București

Într-o duminică pe la orele 16, cînd locatarii de la scara A a blocului 22 din microraión se odihneau, vîd la cutia poștală de lingă intrare doi elevi, străini de bloc, „selectînd” ziare, reviste, scrisori, felicitări. M-au observat și, firește, au luat-o la goană cu buzunarele și brațele pline. I-am urmărit timp de două ore — fără ca ei să știe — prin tot cartierul. Elevii au colindat cinci blocuri (22, 13, 14, 8 și blocul cu 10 etaje repetînd figura de la scara mea. Cînd m-au văzut a doua oară — tocmai operau la blocul 8 — au încercat din nou să fugă, dar cu un sprint am reușit să-l rețin pe unul dintre ei. L-am invitat la mine acasă și l-am rugat să-și golească buzunarele. M-am mirat cînd am văzut cite lucruri pot

O COLECȚIE „ORIGINALĂ”

încăpea în ele: chei, sirme, fotografii, șipcă, chibrite, un portmoneu cu multe compartimente, bani (zicea că pentru patinele pe care intenționa să și le cumpere), o cheie fixă și ziare luate din diferite cutii poștale. Am aflat că elevul se numește Vida I. și este în clasa VII-D a Școlii nr. 8 din Satu-Mare. Tatăl elevului Vida S. lucrează la Combinatul 1 Mai, iar mama Vida G. este salariată a Oficiului P.T.T.R. (vînzătoare la un chioșc de ziare). După mai multe discuții am reușit să-l conving pe interlocutorul meu să-și cheme prietenul „de joacă”. Eram aproape sigur că nu se va mai întoarce nici singur, nici întovărășit, dar, după 15 minute, a revenit spunîndu-mi că tovarășul său, Nagy Z. a refuzat invitația mea. M-am văzut obligat să merg eu la familia Nagy. Cum e lesne de înțeles, părinții nu știau nimic despre comportarea fiului lor, elev în clasa a VII-a F a Școlii generale nr. 6. Mai mult, mama lui s-a plîns că, de cînd a început școala, fiul lor a distrus 2 uniforme, și 3 — 4 perechi de pantofi (la atîta umblet i-ar fi trebuit opinci de oșel!) A mai adăugat: „Acest derbedeu — arătînd spre Vida I. — fluieră sub geam patru ore în șir dacă nu-i dau voie copilului meu să iasă la joacă”. I-am cerut lui Nagy Z. să-mi arate ziarele și revistele adunate în ziua aceea din cutiile poștale ale blocurilor. A trebuit să plece să le aducă de la „depozit”, de pe malul Someșului. După 10 minute s-a întors doar cu 8 bucăți: Cronica, Știința, Hirlap, Programul radio și T.V., Gazeta Finanțelor, Sportul, Colocvii și o revistă fără copertă.

Am stat de vorbă și cu părinții lui Vida I, care venea zilnic din centrul orașului pînă în microraión pentru a-și întîlni prietenul și pentru a-și îmbogăți împreună originala „colecție” de ziare și reviste. Am constatat că ambele familii doresc să facă din copiii lor oameni cinstiți. Dar cum, atîta timp cît nu cunosc prietenii și preocupările copiilor lor?

Cît despre „pasiunea” originalilor „colecționari”, credem că o-ați convins că nu are nimic comun cu cîntea.

Prof. Teodor CURPAȘ
Liceul nr. 3 Satu Mare

TRIBUNA „COLOCVII“

OPINII • ÎNSEMNĂRI • DISCUȚII • OBSERVATOR

COLECTIVUL CLASEI

Mi s-a întâmplat, și nu de puține ori, să aud pe unii profesori sau diriginți, exclamând cu un evident sentiment de eliberare: „În fine, a terminat și elevul X școala!” sau „Bine că s-a sfârșit anul. Am scăpat de această clasă infernală!” Mărturisesc că nu-mi plac deloc aceste exclamații. Mă neliniștește convingerea unora că există elevi și clase care constituie o calamitate pentru munca noastră de educatori. Am întâlnit și eu elevi foarte dificili, nedisciplinați, obraznici, recalcitranți, greu de stăpînit, care-mi creau adevărate probleme. Elevii „incurabili” din punct de vedere educativ au, de obicei, circumstanța atenuantă (într-un fel și pentru noi) a mediului familial dezorganizat sau a influenței străzii. Dar acest lucru nu-mi poate liniști conștiința de profesor. De aceea niciodată n-am dezertat, chiar dacă n-am reușit să i îndrept. Amintirea unor astfel de „cazuri” mă urmărește mereu. Mă interesează cum evoluează, dacă maturizarea lor sau opinia societății i-au corectat. Fiecare din acești elevi m-au învățat ceva, mi-au îmbogățit experiența de pedagog. Concluzia la care am ajuns este că singurul „leac” care poate să le schimbe atitudinea și comportarea (excludem cazurile psihopatologice) este integrarea lor în colectiv (al școlii, al clasei).

Ce se întâmplă însă cînd profesorii nu se plîng de indisciplina unuia sau a doi elevi, ci de întreaga clasă, calificînd-o îngrozitoare, imposibilă etc. Privind superficial această realitate — pare totuși o realitate — am putea spune că în școală „cazurile” nu mai sînt individuale și izolate... că întregi colective de elevi au devenit o problemă pentru noi, cei care ne ocupăm de educația și instrucția lor. Așadar, există și clase „rele” nu numai elevi „răi”.

La sfîrșitul trimestrului am cerut elevilor din clasa a IX-a părerea despre colectivul din care fac parte.

Din răspunsurile primite reiese că în clasă s-au format grupuri spontane, „găști” — cum le numesc ei — care influențează negativ climatul colectivului, subminînd autoritatea elevilor buni, inițiind acțiuni care încalcă etica și disciplina școlară, șicanîndu-i pe cei care încearcă să ia atitudine împotriva comportării lor. În clasă, se plîng unii, nu există simțul răspunderii personale, elevii buni nu au suficient curaj să ia atitudine împotriva celor răi — etc.

A reieșit că în clasă nu s-a format încă un colectiv sănătos și că acțiunea grupurilor spontane constituie o piedică serioasă în buna desfășurare a activității școlare.

Gîndindu-mă la situația care s-a creat în cl. a IX-a îmi reaminteam cuvintele unui elev din clasa a XI-a care

vorbea cam în aceiași termeni despre colectivul în care învață: „Ne-am dezorganizat în grupuri, în găști. Lipsește coeziunea. Sînt mulți care doresc o altă atmosferă, care tînjesc după armonie, care privesc învățătura cu seriozitate, dar dacă se evidențiază prin note bune, leneșii îi proclamă imediat drept „ariviști” (firește, necunoscînd sensul cuvîntului, bănuind însă că atributul blamează). Rezultatul va fi pînă la urmă că și cei corecți și onești se vor retrage, muncind numai pentru ei. S-ar putea chiar să fie atrași de către cei care afișează un fals curaj, printr-o comportare reprobabilă, pentru a se impune în fața colegilor.

În ambele cazuri s-au amintit cuvintele „grupuri”, „găști”. Această împărțire determină în fond neajunsurile și dezbinarea colectivului clasei. Cum apar, cum se dezvoltă ele?... În primul rînd, datorită lipsei de supraveghere. O clasă nu este și nu poate fi formată în întregime din elemente care nu se încadrează regulamentul școlar, dar ajunge un colectiv dezorganizat dacă nu se iau la

timp măsuri împotriva elevilor care nu sînt obișnuiți cu disciplina și nu au învățat să respecte munca cinstită. Fiecare elev reprezintă o individualitate pe care trebuie să ne străduim să o cunoaștem. Chiar și cei mai buni dintre ei, îmbrăcînd uniformă, nu suportă uniformizarea. Fiecare își apără, în felul lui, personalitatea. De aceea este atît de nevoioasă îndrumarea lor și a colectivelor din care fac parte. Profesorii uită uneori, că vîrsta adolescenței (14 — 18 ani) impune o mare atenție; este vîrsta cristalizării eului, a formării caracterului. Unii diriginți se așteaptă ca simplul simbol al clasei pe care o conduc, să unifice toate entitățile care o alcătuiesc într-un colectiv sudat, care „să nu le dea dureri de cap”. Gîndind astfel, pierd de la început contactul cu ceea ce definește atmosfera clasei respective. De la prima oră de dirigiență sau de specialitate trebuie să simțim „temperatura” clasei, să ne dăm seama din ce fel de elevi este formată. Peste tot sînt elevi ordonați, muncitori, cinștiți care nu acceptă lășitatea, chiulul, minciuna, lenea. Pe ei ne putem baza dar mai întîi trebuie să-i detectăm. Vom lucra cu ei pentru a lărgi cercul celor „buni” încontinuu și pentru ca să-i cîștigăm și pe ceilalți departea lor. Astfel, majoritatea — mai curînd sau mai tîrziu — se va grupa în jurul elementelor pozitive, va accepta normele etice ale acestora.

Știu din experiența mea pedagogică că dacă dirigintele se ocupă în permanență de clasa pe care o dirijează, poate „să facă minuni”. Aceasta nu depinde, însă, numai de intenția lui bună, ci și de iscusița sa. Sînt profesori pregătiți excelent în specialitatea lor, erudiți, dar cărora le lipsește tocmai trăsătura esențială: nu sînt înzestrați cu simțul pedagogic, sau se manifestă indiferenți la aspectul educativ al muncii lor în școală. Nu știu să-și apropie elevii, să-i cointerezeze în activitatea clasei, să le educe sentimentele de prietenie și colegialitate și să-i antreneze în urmărirea unor obiective comune. Dimpotrivă, se întâmplă ca prin conduita lor să contribuie la încordarea relațiilor dintre elevi, la dezbinarea lor.

Nu în fiecare profesor se ascunde un diriginte. Pentru acest motiv, directorul școlii trebuie să se gîndească bine cui încredințează coordonarea muncii unei clase. Desemnarea diriginților la întîmplare poate avea repercusiuni grave asupra elevilor. Cred că așa se nasc clasele „rele”: din nepriceperea sau indiferența diriginților. Multe exemple dovedesc că și colectivele slabe pot prinde puteri și pot avansa printre cele bune dacă sînt îndrumate corespunzător.

Prof. Ludovic INCZE
Liceul nr. 1, Tirnăveni

„LUDOTECA“

Cu ocazia „lunii cadourilor” vitrinele magazinelor s-au transformat în adevărate expoziții în fața cărora se opreau trecătorii, neștiind ce să admire mai întîi. Desigur, cei mai încîntați privitori, care nu se îndurau să se îndepărteze de ele, erau copiii.

Am privit și eu, cu luare aminte, vitrinele, dar mai mult am privit pe micuții viitori beneficiari ai obiectelor expuse. Nu mi-am putut reține unele reflecții.

Am citit de curînd într-o revistă franceză un articol intitulat „Ludoteca”. Acest cuvînt nu figurează în nici un dicționar, dar totuși există în practică. Autorul articolului relatează că din inițiativa lui André Lhuillier (fondatorul asociației culturale burgoneze A.B.C. din Dijon), în Franța a luat naștere un soi de stand de împrumutat jucării, savant botezat: „Ludoteca”.

Ideea nu este originală, spune autorul. La Copenhaga, există o astfel de „ludotecă”, în Marea Britanie este un fel de biblio-ludotecă, în Canada, un club de copii, unde fiecare pune la bătaie jucăriile lui. O încercare similară găsim în India și Brazilia.

Consultînd medici, psiho-sociologi, pedagogi, inspecți școlari, domnul André Lhuillier a aflat că orice jucărie se poate împrumuta, în afară de cele afective (animale, păpuși), de care se atașează copilul, și de cele ofensive și de identificare (panoplii, marionete), a căror întrebuintare nu se poate controla,

Toate părerile concordă în ce privește durata de împrumut: o săptămînă, iar numărul de jucării: una singură. Doar o jucărie, pentru a pune în valoare alegerea obiectului dorit; o săptămînă — fiind pragul de la care ori scade atracția jucăriei, ori se dezvoltă în așa măsură încît copilul nu mai vrea să se separe de ea.

Cu sfaturi, subvenții și entuziasm, primul „Ludotecar” francez își instalează jucăriile într-un local cu personal benevol și succesul e imediat. Pentru o sumă derizorie, fiecare copil de la 2—14 ani are jucăria visurilor sale, aleasă de el fără amestecul nimă-nui.

Fără de interesul prea evident al părinților, ludotecarul din Dijon a avut o altă idee: deschiderea unui raion cu trenuri electrice și mașinării telecomandate, puzzle, jocuri de construcții etc. etc., rezervate discret celor de „peste 14 ani”... fără limită de vîrstă.

Pe cînd și la noi o asemenea „ludotecă”?

Avem magazine care împrumută tot felul de articole de sport, obiecte de gospodărie, veselă pentru nunți îmbrăcăminte etc. De ce nu s-ar înființa și asemenea magazine care să împrumute jucării, știut fiind că jucăriile nu fac numai farmecul copilăriei, ci sînt cuprinse în arsenalul pedagogiei moderne ca admirabile mijloace de educație?

Constantin SAVOPOLO
Poiana Țapului

ETICĂ , ȘI CULTURĂ

În structura unei personalități realizate cultura generală are o poziție proprie. Este o greșeală să o considerăm sub aspectul pur intelectual, similar cunoștințelor de specialitate. În realitate, adevărata cultură constituie puntea de legătură dintre conținutul intelectual al oricărei instruirii și latura etică a personalității umane. În domeniul moral, cultura generală se înscrie — după părerea noastră — printre factorii esențiali ai motivării conștiinței. O educație morală fără transmiterea unei adevărate culturi riscă să alunece în dresaj. Din acest punct de vedere cultura generală poate fi caracterizată drept o conștientizare a educației morale. Ea este adesea menită să scoată la suprafața conștiinței anumite tendințe de valoare din sufletul omenesc, să le clarifice și să le folosească. Aci stă marea deosebire dintre o adevărată cultură și o instruire searbădă. Orice autentică cultură generală are și o rezonanță etică. Apare astfel clară poziția sa de punte unificatoare. Cultura generală operează ca un catalizator care realizează în personalitatea umană sinteza dintre datele intelectuale și cele de ordin moral. De aceea, transmiterea ei se aseamănă mai mult cu educația morală și cu cea estetică decât cu învățarea unui domeniu special.

Ca și în cazul formării etice, sau al receptivității artistice, transmiterea culturii generale este, în primul rând, o problemă educativă legată de posibilitățile de sugerare directă ale educatorului. Nu se poate caracteriza cultura unui om după cantitatea sa de cunoștințe. Cine nu a întâlnit persoane care știu foarte multe lucruri și pe care totuși ceva greu de definit te împiedică să le consideri ca fiind într-adevăr culte. Le lipsește un anumit stil, o înțelegere adâncă a sensului cunoștințelor pe care le-au acumulat. Un om poate fi cult fără a fi dobândit o adevărată erudiție. Acest adevăr psihologic are o importanță deosebită pentru pedagogie. El face posibilă opera educatorului. Școala ne oferă asemenea cazuri fericite de înțelegere a sensurilor adânci, de pătrundere a esenței lucrurilor în preajma unui educator desăvârșit, care a avut darul să deschidă elevilor perspective mai largi în cunoașterea lumii, să-i familiarizeze cu valorile profund umane.

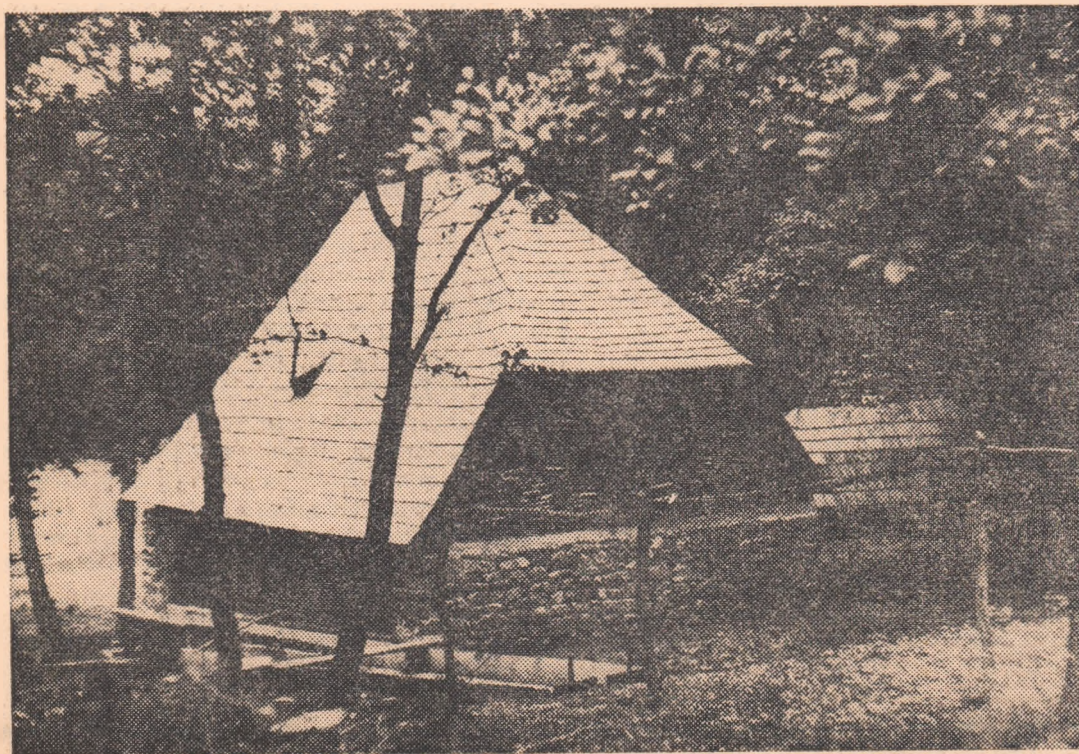
Prestigiul erudiției poate deveni uneori paralizant pentru efortul propriei tale cultivări (duce la crearea unei stări de descurajare și de complexare). Adevărata cultură este însă un fapt calitativ, iar nu cantitativ. Ea nu reprezintă deci un fenomen de acumulare, ci unul de selecție și de asimilare organică. Dobândirea ei presupune, înainte de orice, interes și discernământ. Ca urmare, rolul educatorului în formarea culturii generale a tinerilor se caracterizează prin acțiunea de a trezi interesul pentru cunoaștere și totodată prin capacitatea de a imprima criterii axiologice de selecție. Este necesar să ai dorința

de a citi și discernământul de a nu citi orice. Prin aceasta se reliefează și mai bine rolul de punte al culturii generale dintre domeniul intelectual și cel etic. Trezirea interesului ne leagă de domeniul instruirii. Insuflarea unor criterii de valoare ne apropie de domeniul normelor etice. Practic cultura înseamnă polarizarea, concentrarea cunoștințelor în jurul unor centre de interes, determinate cele mai adeseori de specialitatea individului însuși și bazate la tînăr pe ceea ce va fi, iar la omul matur pe ceea ce este, pe profesiunea lui. Orice domeniu de activitate poate deveni un centru de interes pentru formarea organică a unei adevărate culturi generale. Talentul profesorului constă tocmai în această transformare a tendințelor de îngustime ale oricărei specializări într-un imbold de largire permanentă a cunoștințelor. Rolul lui se caracterizează astfel prin declanșarea mutației interesului pentru un domeniu restrîns în dorința de cultivare. Punctul de plecare nu poate fi deci o perspectivă enciclopedică. El este aproape întotdeauna un centru de interes special. În această origine, legată de specialitatea însăși, stă apropierea dintre pregătirea intelectuală și cultura generală.

Privind acum celălalt aspect al unei adevărate culturi, constatăm că imprimarea de către educator a unor criterii selective manifestă o analogie evidentă nu numai cu educația estetică, ci și cu principialitatea morală. În domeniul formării unei culturi generale proprii, la fel ca și în acela al vieții morale, însușirea unor criterii juste insuflă de educație te ajută toată viața să faci față avalanșei de fapte noi. Lipsa unor asemenea criterii de selecție transformă informarea intelectuală într-o acumulare orbă, care ori te strivește sub masa ei, ori te obligă să abandonezi, îndepărtîndu-te astfel în ambele cazuri de la structura unei adevărate culturi generale. Lipsa de principii morale transformă viața într-o serie de reacții empirice, care, de asemenea, ori te covîrșesc sub efortul solicitat permanent de decizie, ori te fac să devii indiferent față cu noutatea și complexitatea situațiilor cu care te confruntă viața.

Pe scurt, deci, cultura generală constituie un element esențial al formării personalității umane, avînd o poziție intermediară între instruirea intelectuală cu scop pur utilitar, pe de o parte, și educația morală și estetică, pe de alta. Amplificarea transmiterii ei prezintă o importanță mereu crescîndă, în special în condițiile problematicii umane din zilele noastre. Pe măsură ce crește masa informațiilor din toate domeniile, dobîndirea încă din școală a unor criterii de selecție devine din ce în ce mai necesară.

Alexandru MANOILESCU
cercetător științific principal la
Institutul de științe pedagogice

MUZEUL TEHNICII POPULARE
DIN DUMBRAVA SIBIULUI

MOARA CU DUBE DE LA
FÎNAȚE, JUD BIHOR

Dr. ȘTEFAN ZISULESCU:

ADOLESCENȚA

Ed. D. P., 1969

Apariția acestei lucrări umple un gol resimțit mult timp în literatura românească de specialitate. Prin problematica pe care o abordează, cartea se adresează, deopotrivă, cercetătorilor, profesorilor, studenților; pentru diriginți și părinți, în special, este un îndrăgitor prețios în muncă.

Ca om al școlii, Ștefan Zisulescu își desfășoară cercetarea pe terenul solid al învățămîntului, care-i oferă un câmp practic nelimitat de probleme. Lucrarea se remarcă de la bun început prin consultarea unei bogate literaturi de specialitate, străină și românească, inclusiv propriile cercetări ale autorului, fapt care-i conferă o ținută riguroasă și înaltă. Situându-se pe o poziție materialist dialectică în interpretarea psihicului uman, autorul respinge cu hotărâre falsele teorii biologice, unilaterale, despre crizele juvenile, sexualitate și despre însăși dezvoltarea psihicului adolescentului, văzută ca rezultat exclusiv al maturizării biologice: „Psihicul uman nu se dezvoltă numai în virtutea maturizării biologice, ci dezvoltarea sa se face sub influența factorului social al educației. Individul vine pe lume cu anumite predispoziții, cu o anumită zestre biologică ereditară, care nu se dezvoltă de la sine, ci, în primul rînd, sub acțiunea procesului învățării, al educației. Pînă și sexualitatea, care este un proces pur biologic și apare pe baza maturizării organismului, poate fi influențată în apariția și dezvoltarea ei de către factorul social al educației”. (p.7)

Problematica lucrării este abordată genetic — evolutiv, autorul incluzînd în adolescența propriu-zisă și vîrsta preadolescenței, ca vîrstă incipientă a acestora, care în fluxul dezvoltării vîrstelor neagă pe a micului școlar.

Pentru a ne oferi un tablou cît mai veridic despre marile prefaceri care au loc în structura psiho-fizică a adolescentului, Șt. Zisulescu, folosind ultimele date ale științei, ne prezintă pe larg cele mai semnificative procese psihice ale acestei vîrste, dinamica dezvoltării lor, modul de condiționare și intercon condiționare. Am aminti dintre acestea particularitățile dezvoltării senzațiilor și percepțiilor, ale dezvoltării memoriei, judecății și limbajului, imaginației, afectivității, voinței etc. În alte capitole sînt tratate idealurile adolescentului interesele și trăsăturile lui de caracter etc.

Un capitol asupra căruia socotim necesar să atragem atenția părinților este cel consacrat vieții afectiv-erotice a adolescentului, pregătirii acestuia pentru viitoarea viață de familie. După părerea noastră, în explicația acestei probleme atît de delicate și de complexe autorul aduce un element nou și anume factorul social, educativ, care modelează și canalizează în sens pozitiv instinctul, îl „umanizează”. Dezvoltarea sentimentelor de prietenie și afecțiune, a acelor laturi profund umane care innobilează pe om este unul din instrumentele pe care psihologia le pune la îndemîna profesorului și familiei pentru o rezolvare corespunzătoare. Omul, în speță adolescentul, nu este sclavul instinctelor sale, ci stăpînul lor, fiindcă de-a lungul milenarelor ei existențe societatea i-a insuflat și dezvoltat sentimente superioare. Cum este firesc, autorul subliniază locul și funcția socială a instituției căsătoriei în societatea umană și, în mod special, în orînduirea noastră socialistă. Pentru părinți capitolul în discuție prezintă o importanță și sub alt aspect. Fiind un tratat științific, autorul se oprește inevitabil în dezbaterile problematicii cărții și asupra deviațiilor instinctului sexual, semnalînd caracterul lor nociv. Familia va găsi în paginile rezervate acestor chestiuni sfaturi utile, diferențiate pe vîrstă și sex, începînd cu primii ani ai vieții copilului și pînă la vîrsta adolescenței. În ce privește școala, în carte sînt prezentate două variante de tematici generale în care sînt incluse noțiunile esențiale ce urmează a fi predate în orele speciale rezervate educației sexuale. Înțelegerea corespunzătoare a acestor chestiuni reclamă din partea fiecărui părinte, tată sau mamă, o lectură atentă, o reflecție îndelungată și, bineînțeles, un dezvoltat simț de răspundere pentru viitorul generației tinere. În acest sens, ni se pare deosebit de utilă sugestia autorului ca fiecare școală să fie încadrată cu un psihopedagog, adică să aibă acel cadru calificat, competent pentru a rezolva aceste probleme de educație complexe și foarte delicate. În finalul acestei consemnări socotim indicat să amintim capitolele referitoare la modul cum se formează idealul adolescentului, la problema realizării individualității acestuia etc.

Lector univ. Alexandru CAZANGIU

VLADIMIR COLIN:

DINCOLO DE ZIDUL DE NEON

Ed. Tineretului, 1969

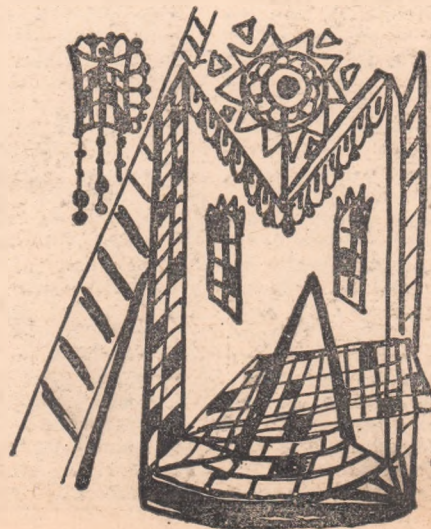
Cu fiecare carte a lui Vladimir Colin intrăm în spațiul miraculosului, în care însă evoluează mici eroi în carne și oase, copii din vremea noastră, moștenitori firești ai tuturor cuceririlor omului... Eroul cărții, Sandu, ne ține trează tot timpul atenția, povestindu-ne propriile pățanii, la persoana I-a. Din „cronica sa orală”, aflăm cum, pornit în căutarea unui misterios personaj pe nume Urza, Sandu trece în lumea de dincolo de „zidul de neon” (oare nu prefigurează acesta ecranul televizorului, îndărătul căruia plutesc miracolele de azi?), pentru a poposi rînd pe rînd în cîteva regnuri de ciudate viețuitoare. Cel dintîi regn e „preșpărăția” (contragere din „împărăție” și „preșidenție”) Acoptaponilor. (Asupra inventivității și umorului din nomenclatura lui Colin s-ar putea glosa la nesfîrșit) „Acoptaponii” sînt un imens conglomerat social, strict ierarhizat în caste, de la nefericiții de „faterodoți”, și ei de trei categorii, la „rotoradați”, cu lungi dinastii, înalte academii, maxime obligatorii, protocoluri inventate ad-hoc dar aureolate de nimbul străvechimilor, ordine care de care mai sforăitoare acordate pentru cel mai naiv joc al copiilor de pe pămînt, socotit în lumea Acoptaponilor drept cea mai formidabilă cucerire științifică. Într-însa, mai micul erou devenit mare consilier al jocurilor împărătești, Sandu al nostru, căruia Acoptaponii îi caută spre a și-l asimila, un strămoș local, Sandaudan, nu-l găsește însă pe Urza. Și, pentru a scăpa din împărăția prea mărginiților fluturi, Sandaudan face uz de un șiretlic, înlesnind fuga fetei fostului președinte al academiei „preșpărătești” cu un biet „faterodot” de categoria a III-a, care păcătuiește pe deasupra prin patima sa înjositoare, pentru pictură...

După o evaziune cu peripeții palpitate, înlesnită de un faimos contrabandist cu picior de lemn și ochi de sticlă, Foftalop, (schițat cu toate atributele contrabandiștilor din filmele western!), eroul se trezește în țara minunilor AEIOUA, care, natural, nu figurează pe hărțile Acoptaponilor, după cum și țara acestora din urmă este absentă din atlasul care circulă în AEIOUA, fiindcă, pare a sublinia fără zîmbet autorul, nefericiții locuitori ai acestor universuri înapoiate trăiesc orbi, închiși unii față de alții, cunoștințele despre lume oprindu-se la granițele propriului județ, uneori ale propriului nas. Deși toți seamănă între ei uimitor, chiar dacă unii spun acelorași feluri de bucate

(sarmale, în speță,) „ualapane” iar alții „obcavate”! Nici în această țară a vrăjilor unde trăiesc încă împărății tuturor basmelor, inclusiv Seherezada și mai funcționează toate distracțiile din copilărie (între care autorul circulă cu aripi crescute din umeri) nu-l află Sandu pe Urza, pe urmele căruia poposește apoi în țara soldaților cenușii: un soi de cavaleri teutoni, războinici, împărțiți în grupuri, cu castele, căpetenii și ruine adverse, care își irosesc toată viața în lupte de dragul luptelor, și care nu găesc pe lume o muzică mai plăcută decît trîmbițele de moarte... Nici implicit în marile lor mici războaie, Sandu nu-l găsește pe Urza, în căutarea căruia se avîntă din nou, peste Apa Pestriță ce îl bombardează cu pietre scumpe.

Cînd, în sfîrșit, își atinge scopul și se află în prezența lui Urza, eroul nostru constată că nu e altul decît bunicul său, care l-a lăsat dinadins să străbată lumea fluturilor și a culorilor, pentru că e bine să cunoască omul și lumile care nu îl cunosc, și-apoi pentru că e necesar să se reobîșnuiască a fi sensibil la zilnicele minuni ale universului pe lîngă care trece indiferent. O carte de aventuri, de miracole, de artă, ilustrată cu grația aeriană a Marceliei Cordescu. O carte de neuitat, care îl definește încă o dată pe Vladimir Colin ca pe unul din cei mai originali, mai „moderni” scriitori din etern-necesara și plina de surprize literatură pentru copii.

Veronica PORUMBACU

U.R.S.S.

SEMĂNA- TUL TIM- PURIU — Una din datoriile de mare răspundere ce le revine părinților este aceea de a crește din

copiii lor oameni de nădejde, bine educați, folositori patriei și societății. Dar pentru aceasta, cultivarea celor mai bune trăsături morale, cum ar fi cinstea, curajul, dragostea de muncă etc. trebuie să înceapă foarte devreme.

În articolul „Semănatul timpuriu” apărut în revista „Semia i škola” nr.1/1969, G. Verșina, de profesie învățătoare, dezbate pe larg această problemă. Articolul începe printr-o polemică cu I. Kicina, autoarea unui studiu apărut anterior în aceeași revistă, care susține că «la 14—15 ani se produce o intensă stabilitate a așa-numitului „codex al cinstei» al fiecărei persoane. G. Verșina combate această teză spunând că „în sufletul copilului, semănatul (bunelor deprinderi morale — n.n.) trebuie să înceapă cit mai de timpuriu. Nu sameni holda la timp, o năpădesc repede buruienile. La fel este și sufletul copilului”.

Problema luată în discuție e abordată sub diverse aspecte: 1) relația copilului cu animalele domestice 2) relația copilului cu natura 3) relația copilului cu bunicii 4) relația copilului cu jucăriile și cu ceilalți copii etc. Cum influențează acestea toate asupra educației morale a copilului? Și, mai ales, cum trebuie să se intervină în relațiile copilului cu lumea inconjurătoare? Nu întotdeauna părinții găsesc calea cea mai bună de influențare și nu o dată procedează greșit când iau o atitudine oarecare. Autoarea dă următorul exemplu: Adeseori, copiii chinuie pisica. Nu pentru că le face plăcere, ci pentru că nu știu să se joace cu ea. La un moment dat, pisica îi zgirie. Părinții însă nu îi ceartă pe ei că au chinuit-o, ci de cele mai multe ori hăt pisica.

„Răutatea — spune G. Verșina — înseamnă minciună, lășitate, hoție, trindăveală, poleială”. Singurul mijloc de a o combate este folosirea fiecărei ocazii prielnice pentru a-i arăta copilului adevărata natură a răutății și a prelucra activ repulsia față de ea. Iar ceea ce este mai important: să nu-i dai prilej copilului să greșească a doua oară.!

R. DIMITRIE

FRANȚA

ACTIVITATEA NE-DIFERENȚIATĂ A COPILULUI MIC — Prin câteva considerații simple, reunite sub acest titlu, în revista Education et développement (38/1968), Renée Lebel își propune să atragă atenția educatorilor asupra anumitor aspecte ale muncii și jocului, activități specifice unane. Cu ajutorul unor exemple, autoarea demonstrează că adultul interpretează de cele mai multe ori greșit aceste activități, aplicând în aprecierea lor conceptele indicate pentru a caracteriza comportamentul omului matur și adoptând adesea o atitudine antipedagogică față de acțiunile încă nediferențiate ale copilului mic.

În primul rând, adultul nu ține întotdeauna seama de faptul că pentru copil orice activitate, deci și jocul, are o însemnătate deose-

bită, nu prin obținerea unui rezultat exterior, ci prin contribuția la formarea personalității. Copilul în timpul activității sale învață și cunoaște, el depune efort și este satisfăcut atât de activitatea în sine, cât și de eventualele sale descoperiri. Nu trebuie să i se ia aceste bucurii. Nu trebuie reținut, nici întrerupt, nici ajutat. Trecind de la o ocupație la alta, copilul aplică spontan „principiul odihnei active”.

Pregătirea pentru diferențierea, necesară ulterior, a muncii și jocului poate să înceapă în perioada preșcolară, prin dezvoltarea respectului față de muncă. În acest scop, materialul didactic și uneltele de muncă se vor păstra separat de jucării, vor fi folosite cu mai multă grijă, după anumite reguli, în timp ce jucăriile vor avea un regim de folosire mai liber; materialul didactic nu trebuie deci, să se confunde cu jucăria.

Copilul se deprinde treptat cu natura activităților sale, pe care mai târziu le va diferenția, înțelegând importanța preponderenței muncii față de joc.

E. DIȚOIU

R. S. CEHOSLOVACĂ

CUVINTUL MEDICULUI ÎN ALEGEREA PROFESIUNII — Alegerea viitoarei profesii constituie o problemă cu implicanțe importante pentru părinți și pentru școală. Spre ce meserie să fie îndrumat cetățeanul de

mîine? Va fi această carieră în adevăr potrivită cu înclinațiile, cu aptitudinile lui? Și, mai ales, constituția fizică a copilului îi va permite să facă față solicitărilor pe care profesiunea aleasă le implică? Precum se știe, părinții nu țin întotdeauna cont de posibilitățile fizice (de unele boli sau defecte fizice) ale fiului lor, atunci când îl îndrumă spre meseria pe care o va practica întreaga viață.

Un interesant articol orientativ în această problemă publică revista „Rodina a škola” Nr.2/1969, sub semnătura dr. Jaroslav Kraus, intitulat „Medicul — despre cerințele sănătății în alegerea profesiei”. Autorul articolului susține că îndrumarea copilului spre o profesiune trebuie să preocupe pe părinți și profesori de timpuriu — și anume, încă din clasa a VI-a. Mai târziu în clasele VIII—IX, alegerea profesiei trebuie să fie deja făcută și definitivă. Medicul școlar are aici un cuvânt greu de spus. Indiferent ce preferințe ar avea părinții, ei trebuie să țină cont de părerea lui — exprimată în urma unui minuțios control medical. Altfel, în viața copilului ar putea să aibă mari deziluzii produse de imposibilitatea de a face față cerințelor profesiei sale, din cauza unor defecte și suferințe ale organismului. De exemplu, copiii cu diformări ale tălpii piciorului (platfuss) nu sînt apti pentru meseriile de frizer, brutar, strungar, coafor, căci acestea le cer să stea tot timpul în picioare, agravându-le boala, și obligându-i astfel după un timp (dar cu ce complicații!), să se reprofileze. Tot astfel, copiii care au căile respiratorii foarte sensibile nu vor fi îndrumați spre locurile unde se lucrează cu substanțe chimice sau în care există mult praf (meseriile de vopsitor, filator, vînzător în ma-

gazinele alimentare, grădinar etc.)

Pentru evitarea unei orientări greșite, la absolvirea școlii generale de 9 ani, copiii cehoslovaci sînt îndrumați de către medicul școlii să se prezinte în fața unor comisii speciale care analizează capacitatea fiecărui elev și-i recomandă profesiunile în care ar putea avea succesul dorit. În cazul cînd recomandările medicale nu concordă cu preferințele copilului, educatorii caută să-i trezească interesul acestuia pentru meseria în care se consideră că va putea face față. Aceasta însă e o problemă dificilă, care necesită multă răbdare și mult tact.

Este indicat — spune autorul articolului — ca omul să nu se specializeze numai într-o singură direcție, ci să cunoască, în complexitatea ei, toată gama de meserii care derivă dintr-o anumită profesiune. Aceasta, pentru că s-ar putea ca la maturitate să-i dăuneze o specialitate care i s-a recomandat la tinerețe. De aceea, este foarte indicat, bunăoară, ca legătorul de cărți să cunoască și legarea manuală, și cea mecanică, și lipirea forțașului — pentru ca, în cazul în care sănătatea nu-i mai permite să lucreze într-un loc, să poată fi plasat într-altul, unde să dea randamentul cel mai ridicat.

Ileana ȘTEFAN

ITALIA

FAMILIA ȘI PREVENIREA ACCIDENTELOR

Serviciul de informații Școală și familie al Centrului didactic național din Italia (Centro didattico nazionale — Servizio scuola e famiglia) închină numărul 6 (nov. — dec. 1968), prevenirii accidentelor, îndeosebi în lumea școlară. Anna Mori Ferrari, asistentă la Centrul experimental pentru educația sanitară, și Maurizio Mori, asistent la Institutul de igienă al Universității din Perugia, autorii studiului cu titlul de mai sus, analizează, pe baza unui bogat material informativ, problema accidentelor sub toate aspectele.

Accidentul, privit ca un agent care atentează la sănătatea noastră, este studiat de Organizația mondială a sănătății ca o boală oarecare, o boală care omoară însă mai mulți copii și adolescenți între 5 și 19 ani decît toate celelalte boli la un loc. Ținînd seama de numărul anual de morți și răniți — 35.000 de morți, 200.000 de răniți în accidentele de circulație și 1.160.000 de răniți în accidentele de muncă, în Italia — ca și de faptul că un procent ridicat privește pe copiii de vîrstă școlară, accidentul, ca problemă, nu poate fi lăsat numai în grija organelor sanitare, ci trebuie să preocupe îndeaproape familia și școala, cele două organisme în care se poate face educația necesară pentru prevenirea accidentelor.

Analiza statisticilor privind accidentele mortale în funcție de vîrsta accidentaților (de la 0 la un an, de la 1 la 4 ani, de la 10 la 14 ani și de la 15 la 19 ani) scoate în relief elemente foarte importante pentru cunoașterea și, prin urmare, pentru prevenirea accidentelor. Asfixia și strangularea accidentală, de exemplu, privesc aproape exclusiv pe copiii din primul an de existență. După primul an, copilul începe să-și

manifeste o activitate personală, deși încă nediferențiată de sex, care îl expune, nu pasiv ca pînă atunci, ci în mod activ, la diferitele pericole de accidente. Două cincimi din accidentele mortale care lovesc grupul de vîrstă de la 1 la 4 ani se întîmplă în casă sau în apropierea imediată. 37% din accidentele mortale din acest grup de vîrstă sînt pricinuite de vehiculele cu motor și un procent ridicat e cauzat de foc, lichide fierbinți, explozii, curiozitatea copiilor de această vîrstă fiind cauza multor nenorociri.

La vîrsta școlară copiii, și mai ales băieții, devin mai aventuroși și atunci pe primul plan trec accidentele cauzate de circulație. Frecvența accidentelor mortale din această grupă de vîrstă este însă mai puțin ridicată decît în alte grupe și pentru motivul că acum copilul simte influența unui mediu educativ cum este școala. În adolescență, crește procentul accidentelor datorită activităților în aer liber: folosirea autovehiculelor și, îndeosebi, a motocicletelor, sportul etc. De asemenea, este importantă analiza accidentelor mortale împărțite pe sexe. În timp ce mortalitatea datorită accidentelor scade, la fete, în etapa de la 4 ani pînă la 30—40 de ani, la băieți scade de la 4 la 10 ani, iar după 10 ani crește din nou din cauza activităților desfășurate în aer liber. Merită să fie notate și zilele de școală pierdute de tinerii de la 6 la 16 ani în urma accidentelor domestice: 16,3 zile la fiecare sută de băieți și 8,5 zile la fiecare sută de fete.

Prevenirea accidentelor este în funcție nu numai de educația din familie și școală, dar și — mai ales cînd e vorba de accidente legate de casă și fabrică — de politica socială, în sarcina căreia cad toate legile și regulamentele de construcție, instalații electrice și sanitare, circulație, protecția muncii etc.

Astăzi, evoluția rapidă a tehnicii și introducerea de noi aparate care ușurează munca domestică, mecanizarea, intensă folosire a substanțelor toxice (medicamente, antiseptice, insecticide, detergenți) au pus pe părinți în fața unor obiecte noi, și potențial, periculoase, a căror nocivitate trebuie să fie cunoscută și neutralizată. Părinții, deci, în primul rînd, trebuie să-i ferească pe copii și să-i învețe să se păzească de tot ceea ce le-ar putea face rău în mediul înconjurător. Acțiunea de educare a părinților nu trebuie să înceteze în clipa în care copilul calcă pragul școlii. Evident, școala are căi mai multe de a continua educația copiilor nu numai prin bogăția de cunoștințe pe care le transmite acestora, ci și prin posibilitatea de a apela la oameni de specialitate care să contribuie la educația, în școală, o copiilor și a adolescenților: medici, profesori de educație fizică, agenți de circulație etc. Bineînțeles, acțiunea educativă a școlii trebuie dusă într-o colaborare atentă, inteligentă cu familia. E suficient să ne gîndim, de pildă, la obstacolul pe care l-ar constitui în calea acțiunii educative a școlii comportarea imprudentă sau abuzivă a unor părinți automobiliști ori nepăsătoare vinovată din mediul domestic în care adolescentul s-ar lăsa de o realitate în totală contradicție cu educația primită în școală.

Titus PÎRVULESCU

R. S. F. IUGOSLAVIA

TRATAMENT PENTRU MICII PACIENȚI Mica stațiune balneo-climaterică, Igalo, din Iugoslavia, este renumită pentru apele ei termale, cu proprietăți terapeutice. Aici, pe malul mării Adriatice, se află un vestit institut de medicină, pe lângă care, începând din anul 1954, funcționează o secție de pediatrie, unde se folosește ca tratament cura heliomarină.

Sînt primiți la această secție spre vindecare copii între 2 și 15 ani, care suferă de:

— vătămări ale sistemului nervos central și periferic, ori ale sistemelor osos și muscular (sechele ale poliomielitei, encefalitei, meningitei, tuberculozei osoase etc.);

— afecțiuni reumatice de toate felurile;

— boli ale aparatului respirator (astmă, bronșite, stări post-operatorii — în chirurgia plămînilor);

— afecțiuni hepatice;

— stări de convalescență survenite în urma diverselor boli grele.

Tratamentul de bază care se aplică majorității dintre micșii pacienți este fizioterapia. Ea constă din: mișcări, cură de soare și apă de mare, cură de ape minerale, electroterapie. Evoluția procesului de vindecare este urmărită minuțios, cu multă atenție, în cabinetul medicului, în laborator sau Roentgen — unde lucrează cu multă pasiune un grup de specialiști. (După „Informații biuletin Soviet po vospitanii i zăscite detei Iugoslavii“).

R. DIMITRIE

R. F. a GERMANIEI

BOALA O STARE PSIHICĂ CONFLICTUALĂ? În studiul „Boala, un conflict“, prof. dr. Alexander Mitscherlich — ne informează ziarul Frankfurter Rundschau — analizează o serie de maladii a căror cauză nu ni se dezvăluie ușor, originea lor trebuind căutată în psihic.

Anumite conflicte psihice (stressuri) pot declanșa maladii neașteptate. Astfel, la baza infarctului cardiac sau a insomniei putem descoperi ambiția de succese profesionale, care îl face pe om să depună eforturi prea mari dorința de a se impune, setea de plăceri, sau o exagerată încredere în forțele proprii („fantezia autopoterniciei“) și autoapărarea împotriva angoasei existențialiste. În cazul tuberculozei, riscul unei infecții, al contractării bolii, se știe că e în funcție de rezistența organismului la bacili. Această rezistență a organismului se datorește mai puțin condițiilor fizice, materiale (răceală, surmenaj, alimentație neîndeustătoare, etc.) cit mai ales celor psihice. După autor, frica, în special, disperarea, conflictele din domeniul vieții intime, lungă și zadarnică așteptare a realizării unor vise, pot slăbi rezistența noastră față de tuberculoză.

Din numărul mare de tulburări psihosomatice fac parte ulcerul gastric și cel duodenal, în care un rol esențial îl joacă factorul psihic. După prof. Mitscherlich orice stare de stress psihic determină o scădere a imunității, așa încît o infecție, pe care organismul înainte o putea domina, se extinde mai ușor.

M.R.

CUM VORBIM CU COPIII NOȘTRI? Sub acest titlu, Dr. Haim G. Ginott abordează în nr. 12/1968 al revistei „Das Beste“ o problemă cu implicații educative plurale: limbajul și tonul folosite de părinți atunci cînd fac observație sau corectează greșelile fiului lor, ecoul și reacțiile pe care le pot declanșa variatele nuanțe și inflexiuni ale glasului educatorului.

Deși nimenea nu se scoală dimineața cu gîndul să-și supere și să-și enerveze copilul, totuși în cursul zilei izbucnesc uneori conflicte și certuri de proporții mai mici sau mai mari, dar la fel de dăunătoare pentru opera educativă. Faptul este cu atît mai regretabil cu cît tensiunea se crează adeseori din vina părinților, care nu știu să trateze cu copilul.

De obicei — arată autorul — dialogul părintelui se reduce la o succesiune de monologuri în care tatăl sau mama slau pe poziția de critic și învățător, iar copilul pe aceea de autoapără-

tor și tăgăduitor. Or, educatorul nu trebuie să apară în fața copilului mereu cu degetul arătător ridicat a amenințare, gata să-l condamne. El trebuie să lase impresia că vrea să-l asculte cu atenție și răbdare, că dorește să-l înțeleagă și să-l ajute. În cazul acesta, firește, sînt nepotrivite și dăunătoare replicile usturătoare, punerile la punct cu orice preț. De exemplu: un copil vine de la școală supărat pentru că, din cauza timpului neavorabil, a fost anulată excursia la care ținea foarte mult. Dacă mama l-ar fi întîmpinat cu: „Nu trebuie să urli din cauza asta, vor veni destule zile cînd ai să poți merge în excursie“ sau „De ce ești supărat pe mine? Doar nu eu am comandat ploaia“ — asta l-ar fi indispus și mai mult pe băiat. Dar mama a încercat să-l domolească, spunîndu-i calm: „Nu-i așa? Ești foarte dezamăgit! Ai pregătit totul alîl de frumos și acum, iată, a venit ploaia asta nenorocită“. „Da, ai dreptate“ — a răspuns copilul. Iar după o scurtă tăcere: „Ei, asta e, o să facem excursia altă dată“. Căldura și condescendența din vorbele mamei au dizolvat starea lui de nemulțumire și enervare.

Uneori observațiile făcute de părinți pe un ton mai mult sau mai puțin aspru sînt bazate pe o greșită înțelegere a intențiilor și faptelor copilului — ceea ce, evident poate duce la conflicte regretabile. Recomandarea ce se desprinde: multă atenție și abilitate în judecarea reacțiilor celui pe care îl creștem. Autorul se folosește de un exemplu. Un copil de 5 ani este adus pentru prima oară la grădiniță. „Cine a pictat tablourile acestea urite“ — a întreat deodată copilul. Mama, incurcată, a început să-i facă morală. Dar educatoarea a intervenit, zîmbind: „Aici nu trebuie să pictezi neapărat tablouri frumoase. Poți să pictezi cît vrei de urit“. Pe loc băiatul s-a lumînat: găsise răspunsul la întrebarea ascunsă care îl obseda — ce li se întîmplă la grădiniță celor care nu știu să deseneze frumos?“

Pentru a cultiva tendința spre relații pașnice cu cei din jur este bine să-i ajutăm pe copii să facă diferența între ceea ce le produce o simplă neplăcere, o ușoară supărare, și ceea ce este tragic, catastrofal. Remarca autorului este cît se poate de reală: mulți reacționează la fel de dramatic și atunci cînd s-a spart un ou ca și atunci cînd află că X și-a fracturat un picior! Firește, copilul va fi obișnuit să trateze accidente mici pe măsura „gravității“ lor, căci altfel cei din jur vor fi pur și simplu terorizați de obiceiul de a exagera importanța lucrurilor.

De regulă, educatorul trebuie să-și stăpînească supărarea, chiar s-o ascundă, să fie calm și măsurat în dialogul cu copilul. Sînt însă și cazuri cînd este bine să arate că l-a necăjit cutare sau cutare faptă. Dar asta nu țîpînd, trîntînd, jîgnînd. Un simplu: „Sînt foarte supărat pe tine“ poate avea mai multe efecte educative decît o ploaie de critici însoțită de tunete și fulgere.

În partea finală a articolului, revista vest-germană atrage atenția că predicile moralizatoare (pe care copiii le detestă), disputele interminabile despre justetea unei dispoziții date de mama sau tata, interdicțiile formulate cu prea multă tărie și obstinție etc. — slăbesc autoritatea educatorului și dăunează bunelor relații din familie, putînd să ducă la încălcarea voită a normelor impuse de către părinți.

Luminița FUCHS

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

Revistă lunară editată de Ministerul Învățămîntului

COLEGIUL DE REDACȚIE: CONST. ARSENE, inv. emerit, Pitești; ION ASZODY, publicist; Dr. OCT. BERLOGEA; BIANCA BRATU, lector univ.; Prof. univ. dr. TATIANA SLAMA-CAZACU; SABINA CONSTANTIN, prof., Cluj; GH. DIACONU, dir. Șc. prof. „Grivița Roșie“, București; AL. GEORGESCU, dir. Editorul tineretului; EMIL GIURGIUCA, prof. emerit (redactor șef); CRISTINA GOGA, dir. Casei de copii nr. 2, București; MARIA IACOBESCU, dir. Șc. ped., Bacău; I. MATEI, sociolog; prof. univ. dr. IOAN MORARU; LIDIA NICULESCU-MIZIL; LUCIA OLTEANU, red. șef al publicațiilor pentru copii; VERONICA PORUMBACU; STELA PREDESCU, prof.; M. RAȚIU, prof.; prof. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU; ECATERINA ȚIRCA, educatoare; RADU TUDORAN; ERWIN WILK, profesor, București.

Prezentarea grafică și artistică: C. BIVOLARU

Redacția și Administrația, București, Str. Arcului Nr. 8, Sect. 2

Telefon: 11.01.12

CUPRINSUL

TUDOR BUGNARIU: Liderul spontan și grupul școlar

I.GH.BORCA: Inițiativa școlii, dar și a familiei

TRAIAN N.GHEORGHIU: Cultură și memorie

VIRGIL TEODORESCU: Facultatea metaforică infantilă

PAUL DIACONESCU: „E aprilie, nu mai“

NICOLAE TATU: Cuvînte memorabile

EMIL VASILESCU: Cărțile copilăriei

CLIMATUL FAMILIAL ÎN PERIOADA ADOLESCENȚEI (Anchetă)

URSULA ȘCHIOPU: Adolescența

ION VIANU: Conflict și caracter în adolescență

BIANCA BRATU: Dialogul dintre adult și adolescent

EMIL VERZA: Adolescenții și idealul de viață

DAN V. ION: Familia-școală a integrării sociale și a comportării civice

ȘTEFAN FEIERU: „Am încredere în fiul meu“

LUCIAN BELCEA: Primejdiile adolescenței

ȘTEFAN COSTEA: Educația părinților în România

ILIE TRAIAN: Să vorbim despre politețe

ACTIVITATEA DIRIGINTELUI

ANTON CHEVORCHIAN: Organizarea activității dirigintelui la clasă și în afara școlii

AUTORITATEA PĂRINȚILOR

I. GH. CÂRMU: Afecțiunea și dragostea rațională, garanții ale păstrării autorității. La ce duc exagerările

GABRIELA BUCUR: Educația estetică și frumusețea umană.

TEREZIA TĂTARU: Culoarea adevărului

C.PUFAN: Realizări și perspective în recuperarea psihică și socială a deficienților

LUCIA ATANASESCU, DINU GRAMA: Relația profesor-elev (microanchetă)

TRIBUNA „COLOCVII“

CORNELIU IFRIM: Dopajul intelectual al copilului; I.PROTOPOESCU: Nu, nu primesc; TEODOR CURPAȘ: O colecție „originală“; LUDOVIC INCZE: Colectivul clasei; CONSTANTIN SAVOPOL: Ludoteca

ALEXANDRU MANOILESCU: Etică și cultură

CRONICI

ALEXANDRU CAZANGIU: Dr. Ștefan Zisulescu: Adolescența;

VERONICA PORUMBACU: Vladimir Coljin: Dincolo de zidul de neon.

MERIDIANE

Știri din U.R.S.S., Franța, Italia, R. S. Cehoslovacă, R. S. F. Iugoslavia, R.F. a Germaniei

PRIMĂVARA 1969

Nedesmințita înțelepciune a proverbului românesc care caracterizează atât de plastic omul chibzuit este cu deosebire specifică lucrătorului din comerț. Într-adevăr, fondul de marfă adecvat sezonului cald de primăvară și celui de vară se pregătește încă din timpul neprietenoselor ierni. Mărfurile contractate cu unitățile producătoare pentru aceste sezoane intră în bună parte în depozitele magazinelor încă de la începutul anului și se pregătesc să ajungă la consumatori chiar din primele zile însorite.

Din diversitatea de modele, culori, desene etc., specifice îmbrăcămintei pentru primăvară și vară rămâne să ne alegem ceea ce corespunde gustului nostru, ceea ce contribuie la eleganța ținutei noastre.

O prezentare sumară aici, completată cu recomandările vânzătorului și adaptată dorințelor fiecăruia ne va duce desigur către cel mai potrivit model.

Pentru femei și fete, în primăvara acestui an, s-a ptegătit elegantul taioz din țesături de lână fantezi uni sau într-o bogată varietate de culori.

Rochiile din jersey, fire sintetice în diferite desene și dungi multicolore, oferă pe lângă aspectul plăcut și elegant o seamă de calități practice ca rezistența, întreținerea ușoară (nu se calcă după spălare), neșifonarea. Peste 500 de modele de rochii din țesături fantezi, imprimeuri și uni-uri indigene și din import le așteaptă în această vară pe adolescente și femei. Pentru același sezon și aceleași amatoare stau alături, pentru plajă și litoral, rochiile, halatele și costumele de baie din materialul specific acestor confecții, malipol. Ținuta respectivă poate fi alternată cu cea constituită din pantaloni, șorturi, fuste, toate din țesături de bumbac într-un colorit divers și modele cu garnituri metalice etc.

Un gen aparte de țesături de bumbac (mai groase) este folosit pentru confecționarea pantalonului și jachetei și îndeosebi a pardesiilor pentru vară, croite după linia modernă.

Pentru bărbați și pentru băieți și în această primăvară nelipsitul pardesiu modern, elegant într-o gamă diversificată de modele și stoffe este prezent în magazinele specializate. La acestea se adaugă sacourile din stofă, costumele din teron (tergal) sau țesături din lână semi-camgarn și în amestec cu p.n.a., pentru ținuta de stradă, de lucru, sport, etc. De asemenea un sortiment bogat de raglane și canadiene din țesături din bumbac în amestec cu fire din poliester, sînt preferate pentru calitățile lor: impermeabile, neșifonabile și foarte ușor de întreținut.

După atîta vreme în care s-au purtat cisme, ghete și pantofi grei, fiecare așteaptă să încalțe, în sfîrșit, sandalele care în această vară se prezintă într-o gamă variată de modele cu fețe velurate în diferite culori. Sandalele cu fețe din piele box se vînd la prețuri accesibile tutuor categoriilor de consumatori.

Un articol nou, cu o linie modernă, sînt sandalele cu fețe din p.v.c. supralac, în culori diferite cu și fără accesorii ornamentale.

Ele corespund tuturor preferințelor, fiind foarte comode, ușoare, practice, ușor de întreținut.

Seria ciorapilor din fire sintetice pentru femei s-a îmbogățit cu modele dintre cele mai fine. Astfel la ciorapii cu dungă sau circulari s-au asigurat cantități suficiente pentru toate calitățile, de la 15 den. la 60 den. Ciorapii fantezi cu diferite modele geometrice sau florale jacard realizate din fire 30 den. și 15 den. subliniază ținuta elegantă. Un sortiment deosebit de ciorapi din fire sintetice sînt cei fără întăritură la călcie sau vîrf care se poartă cu patofi decupați. Pentru diferite ocazii și specific sezonului de primăvară și vară rămîn ciorapii 15 și 20 den., foarte foarte fini și ușor lavabili.

Pentru copii și adulți s-au pus în vânzare noi sortimente de șosete supraelastice.

Cea mai fină lenjerie pentru femei se confecționează astăzi din fire sintetice în diferite modele, simple sau cu aplicații de dantelă, fiind foarte practice și deasemenea ușor lavabile (combinezoane, cămăși de noapte, baby-doll, chiloți, dezabieuri, garnituri de combinezon cu chilot etc.) Produse pentru toate mărimile, aceste articole abordează o paletă coloristică foarte plăcută de la alb la bleu roz sau vernil, galben sau banan.

Tot din fire sintetice s-au pregătit o serie de articole de îmbrăcăminte pentru adulți și copii: printre acestea sînt rochiile și bluzele imprimate în culori pastel sau culori tari și închise. Bluzele din tercot uni se găsesc într-o largă serie de modele, prevăzute cu jabouri, sau aplicații de dantelă, sau sînt confecționate din tricot dantelat subliniind modernul și eleganța.

Foarte preferate sînt tricourile din p.n.a. pentru calitățile lor deosebite și pentru că se poartă în orice sezon (scampolo-uri, jachete două piese, cămăși bărbătești, pulovore, costumașe, garnituri pentru copii, căciulițe etc.)

Accesoriiile vestimentare în acest sezon cunosc și ele noi modele adaptate la linia modernă. Astfel poșetele din material plastic, care înlocuiesc cu succes pielea naturală, sînt executate în modele și culori atrăgătoare și la prețuri accesibile fiecăruia. Practice, aspectuoase și rezistente sînt sacoșele și gențile în modele variate, pentru stradă, pentru voiaj și pentru plajă. Menținerea supleții și a ținutei elegante se asigură prin folosirea centurilor și portjartierelor potrivit taliei fiecăreia.

În costumul pentru stradă sau diferite ocazii se asortează cravata modernă din fire sintetice, cu desene alese, foarte elegantă.

Folosind aceste puține date despre mărfurile care ne așteaptă în acest sezon, ne vom putea formula cu ușurință dorințele la intrarea într-un magazin de specialitate, unde vom găsi, desigur, bogate sortimente de îmbrăcăminte spre deplina noastră satisfacție.

CETĂȚENI!

✿ **Magazinele
alimentara**

✿ **Unitățile
Cooperatiei de Consum**

✿ **Centrele
specializate I.R.V.A.**

CUMPĂRĂ CONTRA NUMERAR ȘI LA SCHIMB

**STICLE și
BORCANE GOALE**

DESPRE MODA DE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ

* * * ÎN 1969 * * *

O trecere succintă în revistă a caracteristicilor vestimentației din primăvara și vara acestui an, ne va ajuta desigur să înțelegem prezența în magazine a noilor modele pregătite din timp de industrie și comerț, și care formează pentru fiecare, ținuta modernă.

Preferințele consumatorilor se îndreaptă, an de an într-un procent tot mai mare, spre îmbrăcămintea gata confecționată. Așa cum s-a constatat, aceasta oferă o seamă de avantaje legate de accesibilitatea prețurilor, economisirea timpului (raportat la preocupările zilnice), satisfacerea în condiții corespunzătoare a exigențelor esteticii moderne etc.

Dintre multiplele caracteristici ale vestimentației pentru femei se remarcă, în primăvara acestui an, linia eroielii care marchează silueta dreaptă, apropiată de corp, cu talia adaptată, cordonelor late, iar fusta evazind spre tiv. Lungimea rochiei s-a fixat, după numeroase oscilații, la 4 cm. deasupra genunchiului. Această linie este abordată de aproape toate genurile de rochii, pentru diferite ocazii, caracterul lor fiind diferit uneori datorită modelului de țesătură folosit. Jacheta taiorului urmează tot linia apropiată de corp și evazată în partea de jos, purtată la trei nasturi, cu guler mult mai degajat.

Mantoul va avea tivul deasupra fustei, cu corsaj strâns pe corp și gulerul mare.

În sezonul estival, moda se leagă — evident, cu unele excepții — de ceea ce se poartă pe litoral. Gama acestui fel de îmbrăcăminte este foarte variată, începând cu lungimea.

Costumele de baie vor include și modelele dintr-o singură bucată, confecționate din materiale elastice; mai preferate vor fi însă tot cele din două piese. La acestea se vor sorta pălăriile folosite pe plajă care, în general, vor fi simple, lipsite de ornamentațiile abundente de până acum, dar deosebite prin colorit și materia primă folosită la confecționare.

Paleta coloristică, în cele două sezoane, va fi mai atenuată față de aceea din sezoanele similare precedente. Culoarea dominantă va fi bleul, în tonuri foarte variate, iar combinațiile vor fi din cele mai contrastante: alb-negru, alb-bleumarin etc. În sezoanele primăvară-vară nu vom avea o culoare de fond, fiecare culoare ocupând părți egale sau aproape egale printre materialele confecției.

Țesăturile au fost adaptate liniei eroielii; ele vor fi deci ușoare, cu tușeu moale și plăcut, ceea ce facilitează apropierea îmbrăcămintei de corp.

Se vor întâlni diferite țesături, din lână sau mohair, bumbac sau in, dar cu deosebire țesături în amestec, care — datorită fineței și calităților practice la purtat — vor ocupa un loc important în vestimentația destinată sezoanelor respective.

Imprimeurile abordează desene în mărimi mijlocii și chiar foarte mari, în imagini florale.

Tricotajele adoptă aceeași linie apropiată de corp, marcarea taliei, peste care se poartă centuri late. Suplețea și eleganța acestor articole o imprimă îndeosebi firele folosite, care au un aspect plăcut și care sînt de calitate mult îmbunătățită. În acest sezon, gama sortimentelor s-a diversificat, iar producția a crescut foarte mult.

Tricoturile sînt în general foarte fine, netede, cu modele discrete în contextură. Coloritul nu va exclude nuanțele mijlocii și pastel, cu o oarecare preferință pentru bej și maron.

Pentru toate genurile de tricotaje se vor folosi, pe o scară mai largă, combinațiile diferitelor tipuri de fire sintetice, cu lână sau bumbac.

*

Îmbrăcămintea bărbătească adoptă tot mai mult latura practică; se preferă deci o linie mai lejeră, potrivită dealtfel în toate situațiile.

Sacoul este mai cambrat, cu talia ușor marcată și lățime normală a umerilor. În primăvara și vara anului curent, ținuta sport va fi cea mai preferată, deși aceasta diferă ca linie foarte puțin de vestimentația de toate zilele. Încheiat la un rînd de nasturi, buzunare aplicate (se revine așadar la acestea), fără dublură, iată câteva caracteristici ale sacoului sport.

Pantalonii revin la talia normală (pînă acum exista talia lăsată) cu linie dreaptă, terminația cu tiv și chiar cu manșetă.

Articolul de vestimentație bărbătească indispensabil oricărui sezon — dar cu atribute speciale primăverii și îndeosebi verii este cămașa, care cunoaște în acest an o foarte accentuată diversificare. Cămășile confecționate din țesături în a căror contextură intră într-o proporție mare, firul sintetic au cunoscut, în ultimul timp, o largă răspîndire, fiind foarte solicitate pentru calitățile superioare dovedite atât la purtat cît și la întreținere. De la tușeu apretat, foarte uzitat în trecut, se preferă acum cel moale, mai plăcut la purtat.

O noutate în confecționarea cămășilor o reprezintă forma gulerului și anume gulerul rulat, fără apret, ci

numai cu o ușoară dublură. Acest gen a mai fost remarcat la tricourile subțiri, care substituiau cămașa și de la care s-a trecut la confecționarea modelelor respective din țesături. Cămășile pentru stradă prezintă un colorit pastel (de bleu, bej, ivoar, galben-deschis etc.).

Contrastînd cu ceea ce s-a purtat pînă în acest sezon, îmbrăcămintea pentru bărbați apare într-un colorit mult mai deschis, grej, gri, cafeniu, păstrîndu-se culorile clasice doar pentru îmbrăcămintea de după amiază, de seară sau pentru diferite ocazii. Pentru asemenea confecții se folosesc îndeosebi țesăturile uni.

Se impune și de această dată asortarea accesoriilor: ciorapi, cordoane, cravate, pălării. Cravatele în special abordează aspecte noi, cu motive pronunțate de cașmir, imprimate pe toată suprafața. La acestea se adaugă cele cu o singură dungă sau unele cu desene mici, geometrice.

Borul pălăriilor începe să devină mai lat, iar panglica rămîne aceeași, adică lată. Pălăriei pentru sport îi iau locul șepcile cu cozoare fantezii.

Încălțămîntea de vară pentru femei păstrează, cu rare excepții, aceleași caracteristici și în acest an: virful lat, tocul jos (puțin înălțat: 5—5½ cm.), decolteul rotunjit, iar uneori barete transversale etc.

Se folosesc în general fețe din piei netede sau lăcuite, cu aplicații ornamentale din piele sau metal, (inele, medalioane, lăntișoare etc.).

În ceea ce privește gama culorilor, care încă din anul precedent a marcat o extindere, aceasta se va multiplica pe fondul de bază: negru, bej, galben, portocaliu, albastru, bleumarin, roșu etc. Se observă o corespondență totală între coloritul vestimentar și cel al încălțămîntei, astfel că o asortare a acestora va fi mai ușor de realizat acum. De altfel și accesoriile — poșete, cordoane, mănuși etc. — vor aborda aceeași varietate de culori.

Pentru încălțămîntea bărbătească, calapoadele rămîn aceleași, adică păstrează virfuri foarte late. Tocurile vor fi montate sau din flecuri, pline, cu aspect robust, iar tălpile prevăzute cu zimți mărunți pe ramă.

Pentru vară, încălțămîntea, atât pentru femei cît și pentru bărbați și copii, este completată cu sortimente de încălțămîntă sport și cu o gamă largă de sandale, care se poartă în oraș ca și în excursii, în diverse stațiuni, pe litoral etc. Sandalele din acest an sînt prevăzute cu barete subțiri, avînd virful și ștaiful decupate, la care se aplică de asemenea mici ornamentații.